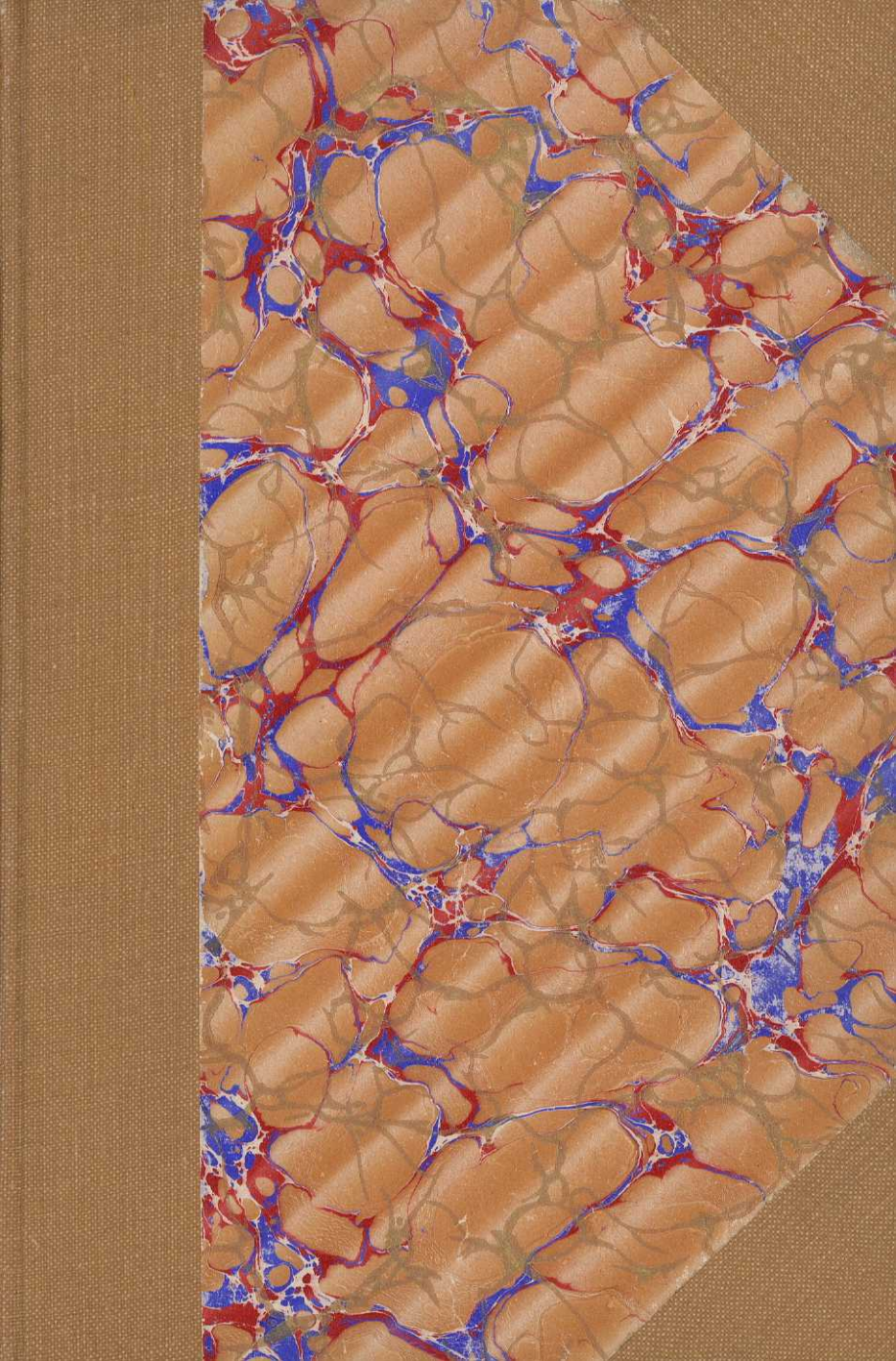

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

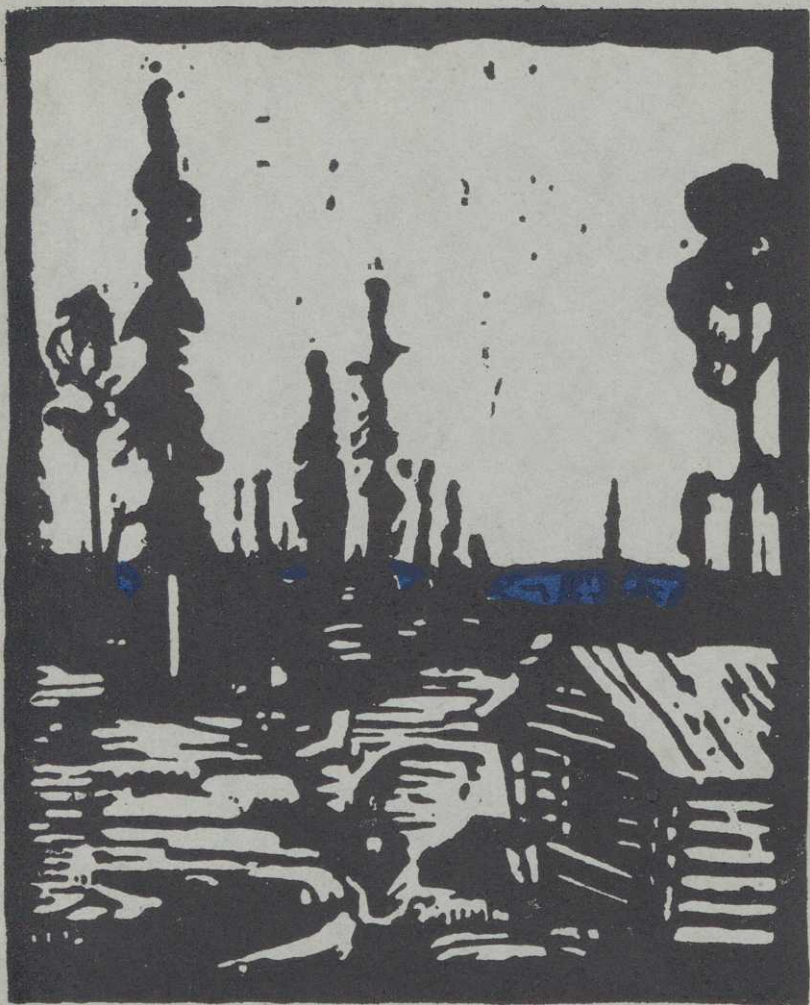
Allmänna Sektionen

Litt.
Sv.

ALFHILD AGRELL
NORDANFRÅN

1932

LEIDA GILBERT

STIG STIGSON
N O R D A N F R Å N

NORDANFRÅN

HÄNDELSER BERÄTTADE

AV

STIG STIGSON

(ALFHILD AGRELL)

S T O C K H O L M

P. A. Norstedt & Söners förlag

PAPPER FRÅN LESSEBO

STOCKHOLM 1917

KUNGL. HOFBOKTR. IDUNS TRYCKERI-A.-B.

170300

INNEHÅLL.

	Sid.
Bekantskapen	7
Livsstiglar	13
Enoch frostmannen	39
En bastard	65
Sol-Hans	87
Thora	101
»Micco Pajko»	127
Svart och vitt	143
Buabruden	151
En björnhistoria	177
Ett skratt	191
Sorg	201

BEKANTSKAPEN

Jaså, herre, ni har kommit hit nordöver för att studera folket, och det har Pelle Molins bok givit er håg till? Ja, han var nog värd att akta och att akta uppå, han, Pelle Molin. Inte var han vår diktare-Messias, *han* är inte född ännu, fast vi gå havande med honom alla, men kanske vår diktare-Johannes, han, som går före och siar.

Jag gick en gång för att se honom, Molin, »Gunhilds vackra gosse», gick en lång och sårig väg.

När jag kom fram till sist, stod han på förstugubron, med huvudet vänt mot väster, där solen just sänkte sig i obygdsglans.

Lappkolten hade han dragit över civilisations-såren, bred mellan axlarna var han som en ung örn mellan vingpetsarna och smärt kring livet som en ung fura — men stackig var han också. Man blir sådan av att växa under kälen! Det gör ont, må du tro, att växa under kälen, att ständigt vilja uppåt och inte orka — att ständigt ana solen utan att nå den. Och så kölden, som river i hjärtrötterna — och så mörkret! Men *han* orkade, han, fast genomslagningen blev till döds! Hans blom blev ju bara några

tunga diktare-blodsdroppar, och ändå hade vi luckrat upp jorden åt honom, alla vi andra, som aldrig skola komma upp.

Och nu har du kommit hit för att studera oss på några veckor? Räkna långa veckor, herre, det är mitt råd! Mycket långa veckor, nästan så långa som vår Herre räknade skapelsedagarna. Vem jag är?

En skogsvandrare, som aktar på sagor, en livsvandrare, som vaktar på barn. Eljest kalla de mig Stig-skolläraren, om du prompt vill ha ett namn.

Kan du leva mörkret, herre, kan du leva tystnaden, kan du leva storslagenheten, som ibland lägger sig på ens bröst som en hand från evigheten och kväver en; kan du leva forsen, kan du leva skogen, kan du rida älgen, brottas med björnen, kan du älska Gud? Ty *det* måste man kunna häruppe, eljest dör man. Nej, tro mig, du är för ung, för spröd, för skär och vit och vacker: res hem!

Diktareflickor finns här inga — åt dig. De funnos bara åt »Gunhilds vackra gosse», åt honom, som kysste dem till döds i diktareglöd och diktareglädje.

Men vinterflickor med sommarsol i blodet ha vi, men akta dig också för dem. Ni där sydöver älska tack vare naturen; vi här nordöver älska *trots* naturen. Eller har du tänkt på, hur varmt blodet måste vara för att kunna koka, när brudsängen bäddas i is? Lapparna doppa sina barn, varma från moderlivet, i snön; *vi* göra mer: vi värma själva kölden.

Du skulle se våra unga karlar på vintern, när kölden kramar huset så det skriker under famntagets och

de oeldade förstugorna och sovrummen äro förvandlade till likrum för dem, som äro veka!

Skuldra vid skuldra stå de vid den blodröda stockelden, värma sig, så skinnet knorras, rusa sedan genom kylan in i drängstugan, där fällarnas långa hår inom några ögonblick förvandlas till tappar av is. Så värma vi kylan, herre!

Dagen därpå händer det, att man är på timmerkörning i skogen eller på huggning, står hela dagen i snö till midjan och skramlar med harnesk av is så tunga, att man knappt orkar släpa sig hem.

Tar någon skada av sådant, blygs ens flicka för en, och ens mor säger, att det vore gott slik klen stackare fick dö.

Och våra flickor, du!

De tvätta sig på vintern vid brunnen, så isen knastrar mot det vita hullet, och söndagsstassen sättes på, stel av köld från vinden.

Tro mig, herre, inga kyssar här!

Du är för ung, för spröd, för skär och vit och vacker!

Om inte jag har något att berätta?

Jag!

Ser du inte hur jag skälver under rappet! Är mitt huvud vitt, är jag böjd, darrar min röst?... Det är bara de gamla, som man ber »berätta». Förlåt, förlåt... visst är jag gammal. Men livet spinner sin svepning med så lätta trådar ibland, att man inte känner dess tyngd. Femtio vintrars snö, tio vintrars sol, vad gör det? Sextio eller kanske

åttio år, ty ser du, här uppe är det så underligt, att solen går oftare ned än upp!

Visst är jag gammal, mycket gammal.

Jag har drömt om en diktare-Messias — och du kom, herre! Sådant är livet.

Man stänger in ett helt hav för att få en enda droppe.

Kanske att du är min droppe. Ja, jag *skall* berättas — inte om kampen därnere under tjälen, den ska' jag gömma åt honom, som kanske aldrig kommer, men om händelserna.

Jag har sett mycket, men vill du höra något roligt, så stanna då inte hos mig. Humorn är en planta, som behöver solmark, och vi ha mest myrmark, vi! Skratta göra vi nog — men det ligger nödår i skrattet!

Stig in. Tjället är lågt, som du ser, men där gästfriheten bor, är taket alltid högt!

Ja, välkommen då till det »lilla», herre, och måtte Herran nådelig driva högmodsdjävulen ur mitt hjärta och göra mig skicklig förtälja det som du nog är sänd att höra. Amen!

LIVS-STIGAR

Om jag skulle börja med att berätta om Sten?

— — —

Så länge Sten mindes tillbaka, hade han längtat dit upp på bergskrönet, där rika Hans hus flammade eldrött och Karin, dottern, i djupröd kjol och hår som nyskuren halm stod i solskenet och log och vinkade mot honom, pojken från stugan i fattigfärg.

Det fanns ju stora kröken omkring att gå, men den lockade inte Sten. Nej, raka vägen uppöver skulle han! Det gällde bara bli stor nog och stark nog.

Äntligen en dag var han stor nog och stark nog.

Blod kostade färden, böja sig måste han, krypa måste han, hugga fast i rötter och buskar måste han, ta språng måste han, men upp kom han till sist, och där stod Karin och inte bara log utan skrattade med ansiktet fullt av odygd och strålande färg.

»Varför gör du så där?» sa' Sten missmodig. »Vi skrattar aldrig.»

»Kan ni inte skratta då?»

Sten betänkte sig litet.

»Nej, vi kan väl inte det.»

»Då ska jag lära dig!»

Karin drog ned Sten bredvid sig på backen, och

så började hon kittla hans läppar med ett grovt grässtrå.

Sten var alldeles häpen. Nog visste han, att det var något fjoskigt med flickor, men att de kunde vara så fjoskiga, det hade han ändå aldrig trott!

Men han tyckte om leken — tyckte om den svårt.

»Kittlar det inte?» sa' Karin till sist.

»Nää.»

»Du är dum!»

Så satte hon ut de röda läpparna i en tut och sa':

»Kittla du nu!»

Sten drog ett par fumliga drag med strået över de varmröda bågarna.

Då började Karin att skratta mycket värre än nyss, skrattade, så de blå ögonen dimmade sig som sjö, när morgonsol faller.

»Vad skrattar du nu åt?» sa' Sten än missmodigare.

»Du är allt riktigt dum, du Sten!»

Då förstod han med ens, hur en gosse skulle kittla ett par flickläppar, som ställa sig »i tut»!

Då var han aderton och hon sexton år.

När Sten den dagen kom tillbaka till stugan i fattigfärg, skrattade han så det klang.

Gamla Pär och hans hustru, tröttkörda arbetshjon och så lika bergen omkring dem, att man ibland inte kunde skilja dem åt — sågo båda i häpnad upp från arbetet.

Båda grundade över vad de hört, men först dagen därpå kom sig Pär för att säga:

»Du skratta i går du, Sten?»

Sten förstod nog frågan, men han teg.

Knyta samman vad de hört med något *visst* kunde inte föräldrarna, men de gömde på Stens skratt ändå, gömde på det som om de hade hört undret av göksång mitt i vintern.

— — — —

Vad kunde de där två barnen, Karin och Sten, göra annat än bli fästefolk? De hade ju växt varann närmare tum efter tum, långt innan de kände varann.

Torparpojken försök att komma upp till henne, »rika Hans flicka», hade svårt roat Karin. Ja, hon hade till och med skaffat sig en egen tidräkning från de försöken. — —

»Det hände, när pojken var vid tallen: *det* hände, när pojken rullade nedöver och slog sig så hårt. — —»
O. s. v.

Allt det där blev steg i kärlekens trappa.

Men Karin visste att om Sten nu kom till gårds som friare, så skulle han bli kastad ut av dörren lik en hund.

Rika Hans var nämligen inte bara rik, utan också lett högfärdig.

Jo, han var en riktig en, han, »skogsmördare-Hans»! Han hade sålt för 40,000 riksdaler virke på rot med fri avverkningsrätt — åt engelsmän. Det var de pengarna, som regrade i honom så svårt, att han miste både hull och krafter. Skogen hämnades, ser du!

Han ville prompt bli herrskap, företrädesvis riksdagsman och få tala mot skogsskövling, »efter skogs-

skövling var det enda, som han riktigt begrep sig på» — som han själv brukade lägga orden.

Under väntan strök han mössan av sig för var-enda herr-Pål och herr-Pär, allt i förhoppning att de skulle hjälpa honom en bit i väg till önskningsmålet.

Nästan mest av allt aktade Hans »de lärda», de, som skrevo i tidningarna, ty att *alla* lärda gjorde det — antog Hans för givet: »dumma voro de väl eljest!»

Du förstår att för en slik man var en fattig dräng inte en måg, som lämpade sig.

Men Karin hörde till de där som bara vill en sak i sänder. Det är starkt folk, det! Nu ville hon ha Sten, och Sten skulle hon ha.

Om det dröjde gjorde ingenting, ty vänta kunde hon, och vara »tro» kunde hon med. Ville far tvinga henne ta en ann, gick hon hellre i vattnet. — —

Men grubbla hur hon ville — kunde hon bara hitta på ett råd.

Sten måste bli en lärd, »en riktigt lärd med guldgalon på, ty för dem rent stod far på näsan». Men Sten ville inte bli en lärd »med guldgalon på» utan höll fast vid sin unga kärlek som en ostrå vid sitt skimrande skal.

Men Karin lirkade och lirkade:

»Tänk, att få se rika Hans svepa mössan av huvudet och säga, att han tackade allra ödmjukast för slik ära att få en *sådan* måg!

Och slippa hållas i skogen med vinterhuggning och kanske få sitta i soffan med själva kungen? Allt var så lätt, om bara Sten *ville*. Det hade prästen sagt, och han visste väl, han!»

Det faller inom naturens lagar, att hon till sist fick honom dit hon ville; men när väl så skett, grät hon en hel natt, »därför att hon säkert kände, att hon aldrig hade kunnat lämna Sten»!

Sådant är kvinnologik, du, att tränga till kärnan av kärnan på en gång.

Prästen, vars bästa läsbar Sten varit, hade lämnat den blivande lärde litet pengar att börja med och skrivit om honom till bekant folk i staden.

Skilsmässan var inne. — — —

Hela den sista natten sutto de båda barnen på krönet och höllo varandra i hand.

Karin hade en svår pers med tårarna, men eljest var hennes sorg full av hopp; dens sorg, som känner sig ha rot i sig själv.

Värre var det med Sten. — Han kände sig uppryckt, han!

Tala kommo de sig inte stort för med.

Men så började Karin att skratta, riktigt våldsamt, och sa', att Sten just var en getabock! Han höll ju rent av på att puffa henne nedför berget!

Sedan skrattade och pratade hon honom till gott mod igen — på äkta kärlekssätt sparande tårarna åt sig själv.

Det sista Sten såg av hemmet var krönet, där Karin stod och vinkade med sin vita huvudduk, medan solen bakom henne tände sin brandgula båge.

Det minnet blev som en uppenbarelse.

De gamla där nere i stugan i fattigfärg hade varken sagt ja-ord eller nej-ord till lärdomsplanerna.

Modern hade bara suckat tungt ibland under den sista veckan och gamla Pär huggit ved, så spånen yrt högre än vanligt.

Det var allt.

Men nu, när gossen stod färdig att bryta upp, förklarade båda två, att de tänkte följa en bit på väg, »om det inte olikade honom».

Inte »olikade» det Sten, att de följde — han märkte det knappast — — så nere i sorg som han var.

Gång på gång vände han sig om för att se det sista av rika Hans hus och gick, som om han haft bojar kring fötterna.

Han inte ens hörde, att Pär, för att muntra avskedet, bjöd till att prata — mest om honom, prästen, »som varit så otroligt slarvig med pengar».

Att gossen fått pengar för rakt ingenting, hade fastnat i Pärs hjärna som ett undrens under; tröst hade det också skänkt honom, »ty var lärdomen så inbringssam, så —»

Det är tungt skaka av tårar, som inte veta var de ska' finna utbrott?

Sten skakade av sådana tårar, han. Sorgen svällde i honom som en vårbäck under jord.

Då räckte modern till sist ut handen och klappade honom skyggt på armen — hon, som inte vågat slikt, sedan gossen blivit så stor, att han förstod pjosk.

Guds välsignelse över modershänder, hur hårda de än äro, hur otympligt de än smeka, så skänka de ändå lindring åt det barn de vill trösta.

Nu visste Stens tårar var de skulle ta' vägen.

Modern tog huvudklädet av sig — det blev hans näsduk — medan gamla Pär förläget höll vakt, »så ingen skulle komma på gossen med något slikt bakvänt».

Ja, på så sätt skildes han från hemmet, han, gossen från stugan i fattigfärg!

— — — — —

Sju år är en lång tid för ett träd i dess bästa växtkraft.

De ringar det då tar, den lutning det då får, bestämmer dess form och kraft för livet.

Stens »ringar» i staden formades av svält, matdagar, avlagda kläder och nedpressande av jaget.

Värst var, att han var så storväxt.

Klasskamraterna, de som måste klunga ihop sig till ett dussin, innan de vågade sig på honom, voro de elakaste. Nå ja, det är ju de smås lag, det, att vara de elakaste!

Ibland klådde Sten upp dem, men vanligast knep han ihop läpparna och höll ögonen stadigt fästa på målet: krönet, där Karin stod i solskenet och log och vinkade.

Han var nedanför berget igen. Det gällde bara att åter bli stor nog och stark nog!

Och det *skulle* han bli!!

Han pluggade och pluggade, kvistade, bände och bröt »för att bli lik alla de andra».

Det är ett svårt arbete nog, det, för den som inte ligger åt det hållet, men till sist fick han bukt med sig, något så när. När han därtill så började tycka

om läsning för läsnings skull — ja, då var det värsta över.

Från Karin hade han ibland små enkelt hopritade brev, som alla slutade på samma vis, »att hon och krönet hälsade så mycket och båda stodo de kvar».

Sten svarade lika enkelt och kort tillbaka.

Man ska vara djupt inne i civilisationen för att tycka om att rita ihop brev! Men Sten skaffade sig vad det led »en dagbok», och i den var Karin med . . .

Föräldrarna, som inte kunde läsa skrivet, fingo bud från honom genom prästen. Han *var* en präst den prästen — skydde varken väg eller möda, när det gällde att glädja. Ibland skrev han själv till Sten, och så underligt föll det sig, att han då oftast talade om Karin och rika Hans, »som var stadstokigare än någonsin, fast hustru och döttrar gjorde allt de kunde för att värna om bondanorna i hemmet».

Komma hem om somrarna kunde Sten inte få; konditionernas kuggjul hade ju gripit honom . . .

Så lades år till år.

En dag fick Sten eld i sig.

Prästen skrev, att nu hade han, rika Hans, sagt sig fått spaning på lämplig måg åt Karin: den nykomna länsman.

Kamraterna trodde att »bondkampen» fått kollern, så läste Sten från den stunden.

Äntligen var han fri, studenten var tagen!

Nu kunde han bli »en lärd med guldgalon på» vad stund som helst.

Han jagade genom bygden hemåt, till häst eller

till fots, när kamparna voro för skrala att orka springa, så fort han ville.

Karin skulle han överraska.

Det var bara prästen, som visste att han var färdig.

Vid vägskalet till sin by såg Sten som två grå, skrovliga milstenar stå uppresta.

Det var föräldrarna, som gått honom till mötes — nära två hela mil!

För första gången i sitt liv »förstod» Sten både dem själva och armheten i deras liv. Att den förståelsen var herremannens klyfta från en annan klass, tänkte han inte på.

Rörd var han, och så slog han armarna kring moderns hals och kysste henne.

Min tro är, att den kyssen dödade henne. Hon blev sig aldrig lik efter den, utan tärdes bort av något ljust och ljuvligt . . .

Blicken blev också så undrande! . . .

Sten mindes varje strå, varje träd, och ändå var allting som nytt.

Han hade lärt sig att se . . . du!

Ja, allt mindes han, utom att luften var sådan — så ren. Bly hade han andats i staden; ingenting annat än bly!

Han pratade och pratade, så föräldrarna blevo alldeles röda, dels av iver att kunna följa med och dels av beundran över att sonen blivit så »herraktig» i mun.

Men Sten hade sparat länge till den här stunden.

Han måste få prata, eljest skulle glädjeskummet från hjärtat kväva honom.

Se där var stenen, där han gråtit!

Sten tyckte att mossan var grönare här, trädet tagrare och att över hela platsen låg en särskild ro. Och så gjorde det. . .

Sorgens viloplatser föra alltid sin särskilda frid med sig. Ofta stöter man på ställen, där det råder som en evig helg. Lägg märke till dem, ty där ha människotårar fallit!

Sova tänkte inte ens Sten på den natten. Sova, ifrån dalen — ifrån krönet — ifrån studentmössan — och — mest av allt — från Karin? Åh, nej!

Han spejade och spejade mot höjden, men det var ju natt nu. Om man kan kalla »natt» en sådan genomskinlighetens dunkla klarhet som denna. Naturen har brått under vår korta dubbelsommar. Bara för några ögonblick sträcker solen ut sig på bergstopparna; fåglarna somna mitt i en drill, älgarna stanna mitt i loppet, blommorna bada hastigt i den kraftiga daggen, skogens nattvandrare smyga snabbt ut på rov. Så en blixtnatt vid västern — solen är åter vaken, och åter växer gräset, så det hörs, och åter skjuter säden ax direkt ur myllan.

Sten satt utanför stugan med händerna knäppta bakom huvudet, nästan domnad av alla nya intryck.

När solen höjt sig, tyckte han att han varit med om en döpelseakt, i vilken han själv varit dopbarn.

I den stunden blev han naturens egendom: han skulle aldrig bli fri man mer.

Äntligen var rika Hans hus som framsuget ur morgondimman och flammade åter eldrött på höjden.

Men Sten mindes det som ändå mer flammande och eldrött — och som större.

Men ett slott var det ändå, och Karin var prinsessan, som väntade på prinsen.

Och nu kom prinsen äntligen!

Sten stormade uppöver, men föll tillbaka gång på gång.

Berget var brantare, än han mindes det — *mycket* brantare.

Han slängde ifrån sig studentmössan, som om det varit den som tyngt honom — tog språng, kröp! Till sist kom han, svett driven och andfådd, till trollstenen, som låg halvvägs. Där måste han stanna. Han hade fått stadsmuskler och stadslungor, han, Sten!

Men han hann inte harma sig, ty nu såg han en flicka i scharlakanskjol däruppe på krönet, skuggande ögonen med handen, se ned mot dalen.

Var det Karin?

Ja, han *kände*, att det var Karin!

Så ropade han.

Snabbt, som när en lom dyker, sköt Karin ned över berget. Besinna sig gav hon sig inte alls tid med.

Sten slöt ögonen; det gällde livet, detta, om hon föll. Men Karin var säker på foten och kände vägen. Stugan i fattigfärg hade varit hennes enda gillestuga under alla dessa år.

Mitt i språnget kastade hon omkull sig; så en

häftig vridning på kroppen, ett kraftigt tag i en buske — och så stod hon helbrägda bredvid Sten på hans säkra plats.

Ja, sju år är en lång tid, längre än en människo-
ålder ibland.

Där stodo de nu öga mot öga, de två, som bara levat livet för att åter träffas — och de kände inte varandra!

Stens Karin, dagbokens Karin, hon, som stått på krönet i alla dessa år och vinkat, hade format om sig allt efter hans egen bildningsgrad — växlat typ allt efter hans smak.

Det sista året hade hon varit späd, ljus, med händer som blomblad, lockar av silke och ett väsen mjukt och smidigt som en handske.

Och denna Karin — en fager, men grov, tarvligt grov säterjänta?

För Karin var besvikelsen än större.

Sten, *sådan han var*, hade så växt in i hennes hjärta och tankar, att han blivit en del av henne själv.

Och denna Sten — en blek, hålögd herreman med glasbit på rocken?

De stirrade på varandra.

Men så grep ungdomsyrseln och stämningen omkring honom, Sten. Det var ju kärlek och jubel i varje träd och vår och ungdom i luften. Hon var ändå en flicka!

Han slog armen kring henne och kysste henne häftigt på de fulla läpparna.

Karin vred sig blodröd undan.

Hon, kysst av en herreman?

Då började Sten att tala, övertyga och berätta — allt under det han i tysthet sökte övertyga sig själv.

Det var ju bara dumheter det där.

Hon var ju ändå hans Karin, den Karin han strävat och slitit ont för — som han arbetat för, längtat till!

Han *ville* känna vad han sa'; hans ungdom var så törstig!

Ty så hade han älskat Karin, att han icke vidrört ett par kvinnoläppar under alla dessa år.

Vi män vilja ju gärna ha betalt för slikt.

Ju längre han talade, ju vidare tyckte Karin att den smala remsan på stenen blev mellan dem. Till sist tyckte hon den var ett hav, på vilket de seglade ifrån varandra.

Han begagnade ord, som hon inte förstod, tänkte tankar, som hon inte kände som sina. Och värst av allt, han *bjöd till* att hålla av henne, den där herremannen, som hon inte kände.

De nedfällda ögonlocken blevo brännröda av tårar.

Och Sten talade allt vidare — eldade upp sig allt mer och mer.

Han hade ingen aning om att han var så vältalig — han likade att höra sin röst.

Och så var det så härligt att stå här mitt i furuhavet med *sin* flicka — om hon så var den grova Karin — eller den fina Karin.

Kyssa henne ville han, kyssa!

Som magnet till järn drogs hans arm till hennes liv.

Men Karin ryckte sig häftigt loss, drog klädet över huvudet och ilade tillbaka uppöver branten — och försvann in i huset.

Sten blev så sårad och så häpen, att han inte kom sig för att följa henne — något, som han ju inte heller kunde.

Bland Stens första »hyvlingsförsök» hade varit att lära sig röka cigarrett, nu var han mästare i konsten.

Han blossade flera å rad, medan han funderade. Visst skulle han fria *ordentligt* —?

Det var ingen annan råd!

En hederlig karl lät inte en flicka vänta i åratals och sedan . . ?

Nej, det gjorde han inte.

Men han kände sig mycket ädel efter det beslutet. Mycket ädel.

Hela dagen var krönet tomt.

Sten tyckte, att om han bara fått se Karin stå *där*, skulle hans »offer» varit mindre kännbart.

Söka upp henne var han för stött till.

Så släppte han in ett helt knippe sol i föräldrarnas liv genom att börja berätta om staden.

Under tiden låg Karin instängd och bara grät och grät.

Till sist hade också hon fattat ett beslut.

Klockan var inte mycket, när Karin påföljande morgon kom ner till Sten — »stora vägen omkring» den här gången.

Hon var en helt annan i dag än i går.

Glad, hurtig, utan skymt eller spår av tårar.

»Jag ju rent glömde av i går att be dig vara välkommen hem», sa' hon och räckte fram den stora handen. »Ja, välkommen hem då, du Sten! Men jag blev så perplex . . . jag hade just tänkt skriva . . .»

»Om vad?»

Karin såg ned — och drog litet häftigt in andan.

»Åh jo — det blev — allt — för långt — ändå att vänta — för mig.»

»Har du svikit mig!»

Karin såg hastigt, nästan tiggande upp.

Hade hon nu bara funnit en enda droppe kärlek i tonen, funnit något, som skvallrat om, att den gamla Sten bodde i den nya, så . . .

Men hon fann intet, bara förvåning och en fåfänga, som skrek.

»Vi behöva väl inte bli osams för det?» sa' hon litet osäkert.

»Vad heter han?»

Karin rodnade häftigt upp lik en ertappad.

»Det är väl Sten det, tänker jag», sa' hon till sist och sparkade med tån mot golvet. »Jag måste visst ha som smak för det namnet.»

»Känner jag honom?»

»Det gör du väl inte! Men nu måste jag hem till mitt. — Du kommer väl uppöver något?»

»Nej tack.»

Sten alldeles högg henne med svaret. Föga tyckte han om att bli avskedad, hur gärna han än ville bli fri.

Karin stod ett par ögonblick stilla framför honom och väntade.

Var *verkligen* den gamla Sten så helt fördriven, att han kunde . . ? Då hade hon ju handlat väl, fast — fast . . .

Ännu på tröskeln väntade hon, på sätt som många kvinnor före henne väntat . . .

Men så föll dörren igen mellan dem.

Sten var frestad springa efter henne — ja, starkt frestad, men — men . . .

Ja, du vet hur tankarna flyga . . .

Hur skulle den här Karin taga sig ut i sta'n, i hatt, snörliv och handskar?

Och han, som jämt var så rädd att själv inte vara fin nog! — Och vad skulle de tala om nu, när de inte längre tänkte tillsammans — —?

Och så — —! Ja, staden drog också på ett så alldeles nytt vis nu — när han var fri —.

Där fanns så mycket oprövat . . .

Och — och — — han hade ju ändå *blivit* sviken?

Men han skulle ta' reda på vem den där nye Sten var — —. Det var hans *plikt* att ta' reda på det, ty — nog var det ändå underligt att *Karin* — — —?

På kvällen reste han nästan i smyg, efter att ha ökat moderns ljusa undran genom att kyssa henne också till farväl.

Tagit reda på något hade han inte gjort . . .

När han kom till staden, kände han sig hjälplös

och lösriven, och så skrev han ett långt, förkrossande brev till Karin. Nog dels för att göra det mesta möjliga av sin första livs-upplevelse, men också därför att han verkligen kände sig berövad sitt livs vackraste innehåll. Granna fraser sparade han inte på: han satte i musik all den sorg han *bort* känna.

Men när brevet väl var avskickat, drog han in luften med frihetens lättnad.

Krönet var tomt! Han behövde inte höja blicken längre. Han hade rättighet att sänka den —. Och han sänkte den djupt, stackars Sten! — för en tid.

— — — —

Nog har du ibland på stadsgatorna sett män, vars kläder aldrig tyckes passa, män med kraftiga axlar, tärda ansikten, en lärds blick och en arbetares händer?

De äro omplanterade trån, eller, om du så vill, landets och stadens lärdomsbastarder.

Sten blev en sådan lärdomsbastard. Hans förmåga att tillgodogöra sig civilisationens småhärligheter var skarpt begränsad.

De första stegen på den nya vägen sprang han: sedan stod han still.

Skolan, där han numera arbetade, blev ett fängelse; pojkarna olika arter av tortyrmedel.

Stadens laster, som synts så lockande, innan han känt dem, kvävde honom; stadens dygder kunde han inte tillgodogöra sig.

Han kunde inte längre sammansmälta sin naturliga och sin påtvungna personlighet — och så blev det disharmoni av i var vrå.

Han började inbilla sig det var kläderna, som tryckte honom, och beställde sig säckar.

Så kom skodonens tur och så skjortkragens. I synnerhet mot skjortkragen, »detta civilisationens hundhalsband», fattade han agg. — Till sist lade han helt av stärkskjortan.

Men ingenting hjälpte: han kvävdes ändå!

Sedan flera år gift hade han haft tur — eller borde det åtminstone ha varit tur att i hustrun få allt han en gång åtrådde: »händer som blomblad, hår som silke och ett sinne, smidigt och mjukt som en handske».

Först var det tillbedjan och kärlek — och även nu var han alltid god mot henne.

Men den godheten kvävde honom!

Med det fina, ömtåliga, stadsaktiga hade följt så mycket, som han varken hade förståelse av eller tålamod med.

Att förakta pjunk låg för djupt i hans natur för att det skulle kunna utrotas.

Och hon var pjunkig, hon hustrun, aldrig frisk, aldrig sjuk, bara klen och i ständigt behov av ömhet.

Två små barn hade han, pjunkiga och ömtåliga, de med. Att barn kunde vara — sådana — hade han aldrig tänkt sig.

Han bjöd till att vara en god far, men kände bondens skam över en klen avkomma.

Ett levde starkt i honom: längtan hem till dalen — och till Karin.

Ja, ibland längtade han så våldsamt, att han knappast hade bärkraft för känslan.

Sedan flera år stod i hans sinne Karin åter på krönet och vinkade i solskenet, stark, sund, full av naturlighetens ro.

Han var ihjälpinad av halvbildningen omkring och i sig. Natur, sin egen torvas mäktiga natur, törstade han efter!

Om Karin visste han ingenting, bara att hon inte var gift.

Det var således sant det han anat, ja, nästan vetat, fast han då inte *ville* veta något.

Hur enkelt, hur utan scener och skrik hade inte *hon* offrat sig.

Han längtade efter henne, på samma sätt som han ibland längtade efter moderns grova bröd, så tjockt och hårt, att fadern ibland måste slå sönder det med yxan.

Hon var död nu, modern; hade dött lycklig och hälsat så mycket till Sten »och tackat för sig».

Fadern hade Sten inackorderat hos en bonde, där han hade »det gott och slapp arbete.

Hustrun kände aldrig längtan i honom, fast den sög ut hjärteblodet, droppe efter droppe.

Ju mer sönderriven han blev, dess mera stelt foglig som man och far uppträdde han.

Han vågade inte vara otålig, ser du, av fruktan att bli det för mycket.

Ja, han lärde sig till och med läsa högt fruntimmersromaner och att spela kort — allt för hustruns skull.

Ett år blev staden svårt hemsökt.

Difteri kom och strypsjuka.

Stens ena lilla flicka sjuknade först, så modern.

— — Två gravar bäddades inom fjorton dagar.

Sten försökte sörja, han *ville* sörja, men han kunde inte. Han kände bara att han var fri — fri — — från stads-bojorna!

Han skaffade sig vikarie, och så jagade han åter genom bygden hemöver.

Av en skjutsande fick Sten höra, att han, rika Hans, mist mycket av sina pengar »i dumheter» och fått som slag i harmen.

Han ville inte veta mer — han frågade ingenting — han ville bara *komma*.

Nu åkte han direkt upp till krönet, »stora kröken omkring» — efter femton år!!

Var det hans ögon, som mist glans, eller var huset ett annat?

Sten såg nu mycket tydligt, att »slottet» bara var en stor, vanlig bondgård, rödmålad, fast väder och vind under åren spelat in grå strimmor i färgen.

Ett gråhårigt hus!

Sten skrattade åt tanken.

Så kom han att tänka på, att också han var gråstänkt — — »av väder och vind».

Och Karin?

Åh, om hon var så gråhårig, att varje strå var vitt, så var hon ung ändå, ty hon hade naturens eviga ungdom i sig, hon!

Med skrammel körde kärran upp till bron.

Äntligen framme!

En ståtlig kvinna i mörk herrskapsdräkt kom ut och tog emot på herrskapssätt.

Sten stirrade på henne, hon på honom.

Åter kände de inte varandra de två, som bara levat livet i hoppet att en gång till få träffas i tanke eller i verklighet.

Sten andades så djupt, att det nästan lät, som om han snyftat.

Halvbildningens spöke grinade åter emot honom — och det hos henne, Karin.

Omedelbarheten, det starka, friska — »jorddoften» — var borta!!

»Sätt» hade hon med, ty bara hon hämtat sig litet, bad hon om ursäkt, att hennes far inte själv tog emot, »men han var för klen orka tala med främlingar».

Du förstår, hur allt gått till.

Det var Stens brev, som eggat henne mest.

Hon grät nätter och dagar över fraserna, som hon inte förstod. Men så beslöt hon att lära förstå.

Faderns stadsvurm hjälpte henne. Hon läste litet först för mig — så for hon i pension hos en lektor i staden och var borta i tre år.

När hon kom igen, hade hon en god vän, en fin stadskvinna, i sällskap.

Förändrad var hon själv — men lugn.

Arbetet hade hjälpt henne över sorgen. »Fraserna» hade blivit hennes livs saga.

Efter hand, när modern dött, blev rika Hans hem ett stadshem — vad på Karin angick.

Hon ville känna sig andas samma luft som Sten om också på avstånd.

Hans däremot höll nu, efter sjukdomen, igen så mycket han orkade och klagade för alla, som kommo, över Karins stadsfnoskerier.

Redan morgonen efter Stens ankomst följdes Karin och han nedöver, stora kröken omkring.

De gingo hand i hand för sista gången, de två — gingo långsamt och med böjda huvuden.

Karin hade känt, att hon aldrig skulle orka arbeta sig tillbaka till denna Sten; Sten, att han aldrig skulle orka arbeta sig fram till denna Karin. Båda hade de mist tågan i sitt liv.

Han huttrade ihop ibland, han Sten, som om han känt blåst röra vid hjärterötterna.

Ingen av dem talade.

De hade talat ut under natten, i helt förtroende givit varandra varje droppe de gömt i både hjärtan och tankar.

Vad de *kunde* ge, hade de givit . . .

Nu kände de det bara så ömt, som om de gemensamt skrinlagt en dyrbar planta, som haft rot hos dem båda och som dött hos dem båda.

Karin grät visst, men i hennes sorg låg nu jämlikhetens förståelse och trygghet.

Vid kröken till stora landsvägen stannade Sten och såg sig om, såg på henne, Karin, som stod där och vinkade, i plan med honom själv. Så steg han tungt i den väntande kärran . . .

Men på krönet stod Karins unga syster i schar-

lakanskjol och log och vinkade åt gossen, som från stugan i fattigfärg käckt sprang upp över branten i solljuset.

Kärleken är sådan: den bjuder det bästa i livet, men den bjuder aldrig två gånger av samma rätt!

Bryr du dig om att höra, att Karin ett år senare fick en gåva — Stens lilla flicka? Hon var sorgklädd, flickebarnet, när hon kom.

Rotblottade trän leva inte länge!!

ENOCH FROSTMANNEN

Har du någonsin sett ett kungsträd, ett av de där höga med krona, inte bara i toppen utan också på grenarna?

Slika trån växa djupt inne i skogen och se alla andra trån över huvudet, inte därför att de äro stolta, utan därför att deras växt är sådan.

Människorna gå i följe, när det gäller fälla ett sådant träd.

Spånen flyger så tunn ur stammen, som vore den av järn, och minst tio dagsverken behövs det innan människohänder kan komma den stolta kronan där uppe i solljuset att darra till fall. När det trädet till sist faller, sker det med ett sådant dån och brak, att de, som fällt det, springa och ropa högt i ångest och förfaran. »Enoch frostmannen» var ett sådant träd.

Älskad var han inte, men fruktad var han, ja, hatad med, mest av de små, de där som känna sig stora genom att blint hålla fast vid vad förfäderna tänkt ut som rätt.

Det sades allmänt, att när Enoch var ung, brukade
6—170300. *Agrell, Nordanfrån.*

han bedja modern stänga in sig, när humöret sjöd upp för hett. Han fruktade styrkan i sig, ser du!

Numera var Enoch en myndig man, som fattade myndiga beslut och visste genomdriva dem med kraften av sin vilja, inte med kraften av sina knytnävar, fast visst kunde det hända, att han än i dag brukade även dem, »när inte vett och kloka ord hjälpte».

Sju ståtliga söner hade Enoch, kungstelningar allesammans; så kom på slutet ett flickebarn och sammanfogade ringen. Hon föddes en vårdag mitt i vintern, hon Lisa. Vi ha sådana vårdagar här uppe ibland, när solen skjuter som glödheta spjut ned i snön, fåglarna noppa sina bröst, och västan blåser på rjällen, så de rodna i sommarglöd.

Bli hur kallt det vill sedan: skogen har sitt vårmärke kvar.

Liten och eländig som hon var, förde ändå flickungen jämmer och rop med sig.

De ropen tillgav modern henne aldrig.

Det är nu en gång så, att våra kvinnor anse det som en skam att jämra sig i barnsnöd, och mor Brita på Älgögården hade inte utan skäl namn att vara den stoltaste hustru i socknen. Gossarna hade alla kommit till världen på sätt de borde, de...

Så tog hon agg till barnet ifrån början.

Nå ja, avoghet och ovilja gjorde inte flickan något då. Hon växte, trivdes, jollrade och var sig själv nog.

För Enoch kom det något nytt in i livet med flickan.

Första gången han såg det ljusa huvudet lik en solfläck krypa omkring på golvet — drogos ögonen dit med en slags mulen förlägenhet.

Det var sed och bruk på Älgö gård, att endast stora mörka gossar föddes. . . »var hade den där bortbytingen kommit ifrån?»

En dag tog solfläcken sig för att äntra uppför Enochs storstövlar.

Enoch satt stilla som inför ett spännande fiske. »Pojkarna hade aldrig vågat slikt!»

Det smickrade honom, att hon inte var rädd, flickungen — och så var han så i botten trött på att ständigt inge samma känsla!

Dagen därpå balanserade solfläcken sig upp i Enochs knä, och nu måste han ju rent av »röra vid» henne — flickan? Han, som aldrig rört vid något av sina barn annat än för att straffa.

Ja, det var nog då den stora faderskärleken kom till Enoch.

Enoch talade aldrig om sin känsla, men den låg i honom som ett skimmer.

Hans första blick gällde flickan, hans sista likaså, och en gång, när hon gick vilse i skogen, hade han inte kläderna av sig på tre dygn och höll på att jaga livet ur grannar och tjänare i sitt krav på att de skulle stå ut med att leta.

När han så till sist fann flickungen i gott förvar hos kolar-Knut, lyfte Enoch allt ögonen högre upp än vanligt för att tacka. Det var eljest alltid Enochs

tal, att den gjorde Gudstjänst nog, »som höll ögonen på prästen».

Vacker var hon ju inte — flickan — bara ljus och lätt, med små fötter och ett förunderligt hår.

Blöta, fläta, dra, begagna nålar och band hur hårdhänt modern ville, och hon ville, så fick hon inte bukt med de urriga, ljusa och lockiga länkarna ändå.

Till ungdomens förströelse i kyrkan hörde att försöka räkna ut, »när Lisas hår skulle börja lyfta sig i solskenet».

Pojkarna kristnade henne till »solhår» — och det namnet fick hon behålla.

Läsa fullt rent lärde Lisa sig aldrig — hon glömde allt, som var besvärligt att minnas, och läsa var svårt besvärligt! Till och med moderns hårda ord glömde hon. Inte kunde hon dikta, inte kunde hon sjunga, men *ett* kunde hon — hon kunde lyssna och tro — tro intill döden.

Det fanns ingen saga så underbar, att hon inte djupnade till den genom sin tro.

Hon hörde vad man inte sa', och den som fått den gåvan står nog på diktarens tröskel.

Modern predikade: »en dotter på Älgö gård skulle vara värdig, stolt, arbetsam och full av goda föredömen».

Lisa bjöd till att vara alltsammans.

Men så »glömde hon sig igen» — — och sprang, när bannorna regnade för hett, ut till fadern och bröderna, som aldrig funno fel på varken vad hon gjorde eller inte gjorde.

Jag tror nog, att om bara Enoch funnit fel på flickan en enda gång, skulle hustrun känt sig nöjdare.

Enoch fann ofta fel på *henne!* Så bannade hon än mer — bannade med avundens agg.

När Lisa väl läst för prästen, började man vänta friare till gården — men de kommo inte med hast.

Lisa slog inte an på gossarna: hon var för späd, för lätt, för kvick både i rörelser och i tal.

Hon surrade kring öronen på dem som ett vårmygg: de visste aldrig vad de skulle svara förr än dagen därpå. Det tröttade dem!

»Och så var hon så vit i skinnet, och så var rösten så skrällig! Det lät som om hon talat ur en vasspipa!»

Modern sa' försmädliga ord, men Enoch kände sig nöjdare än han ville erkänna. Hemmet utan flickan — det vore dagen utan dager. Helst hade han velat rita över dörren: »Inga friare hit!» Men det teg han med.

Själv tycktes Lisa inte ha tanke på gossar.

Hon »surrade» och »glömde»; tryckte ett litet märke på arbetet här och ett litet märke där. Stod på kvarnbacken och lät det »lovandes» lösta solhåret blåsa i vinden — och blev alldeles vild när våren kom! I sin gröna vadmalskjol dök hon upp överallt i skogen, med händerna fulla av sippor, mossor och löv.

Modern till och med slog henne för den odygden — men den satt så djupt, som om hon haft den i blodet.

Hjärtat tycktes lika outvecklat som huvudet —

och så skulle kärleken komma just till henne — så överrumplande våldsamt!

Enoch låg, när det hände, hårt i tygeln — hårdare än någonsin.

Genom egna försök säker på, att frosten sög mest all sin styrka ur träskan, ville han bilda ett slags härnadståg mot pesten genom utbyte av arbetskrafter.

Varje bonde skulle förbinda sig till krigstjänst mot frostfolket i så och så många år: svära att företaga dikningar inte allenast på egen gård utan också på andras.

På så vis skulle man inom så och så lång tid ha torrlagt så och så många marker och...

Men du vet väl, hur det går, när en människa vill betrygga andra människors välstånd, i synnerhet när det skall ske genom utbyte av arbetskrafter?

Hat, kiv, strider bli ju alltid följderna. Knappt finns det något, som människor försvara så hårdnackat som just sina lidanden!

Sammanträdena, som Enoch lyste ut, blevo endera döda gravar eller surrande — och stickande — bikupor.

En gång stängde Enoch in hela bylaget i värme-stugan vid kyrkan, »för att få erfara vad verkan Guds ord haft på församlingen».

Guds ord hade ingen annan verkan haft på församlingen än att beslå den med en stumhet, som inte ens två timmars instängning kunde lösa.

Då slog till sist Enoch näven i bordet, så gub-

barna hoppade, och röt: »Dika ska ni ändå, om jag så ska bruka er själva som gräv!»

Prästen, av utspädd bondesläkt, höll med bönderna av kärlek till budordet: »du skall inga andra gudar hava för mig».

Det gjorde motståndarna trygga.

Hemma var Enoch nästan aldrig på den tiden.

Han for omkring i socknen, talade, predikade, grälade, köpte, sålde, gav löften, ja, mutade med, när sådant bar sig.

Var det då underligt att han inte såg, att Lisa numera levde sitt liv i en annan?

Det var en besinningslös kärlek, hennes, en kärlek i kvitter och jubel — utan tanke på ansvar och följd — en äkta värkärlek!

Han var inte ung, mannen hon älskade, men tycktes vara det, inte vacker, men tycktes vara det.

Han var fäst hos prästen för en tid som rums-målare och kunde berätta, inte om kungar och om troll, men granna historier om sig själv.

Snart tyckte Lisa de historierna vara de underbaraste och skönaste hon hört.

Han var »greveson», må du tro, uppfostrad i smyg på ett gammalt slott, som skulle bli hans en gång, när en viss grym någon dött, och då skulle Lisa bli hans grevinna.

Vad kunde hon göra annat än tro, hon, hon, som bara fått *en* gåva — trons?

Nej, henne dömer jag inte — — nej, nej — — men modern!

Hon skulle kanske ha ropat som under mördarekniv, om jag sagt henne, att hon velat flickans fall!

Nå ja, kanske hon inte ville *det*, precis, men låta henne bli litet suddad av en »nedöverbo», så Enoch skulle få se hur den flicka var, som han i allt satte framför henne, hustrun, *det* ville hon.

Det finns kvinnor, som inte tåla någon bredvid sig, än mindre framom sig: mor Brita hörde till dem. Och så hade hon aldrig fått vara annat än numro två se'n flickan kom.

Svartsjukan hade förvridit henne — och hjärtehungern, kanske? Ty *hon* hade tagit Enoch av kärlek, hon, fast han — —

Väl kan ju också hända, att hon heller aldrig kunde ta upp slik tanke, att *hennes* dotter kunde ge allt, innan prästen sagt amen.

Fråga fåglar efter om prästen har sagt amen, när vårskyn är full av värme och eggande sol?

Han kom ofta — målaren, men alltid när Enoch var borta.

Sönerna, som i smyg voro lika fulla av beundran för solhåret som fadern, talade ibland sins emellan om de täta besöken: »men när mor ingenting sa', så!» . . .

Och modern hon sa' ingenting, hon såg ingenting, hon, fast luften omkring henne dallrade av slik besinningslös kärlek!

Så kom upptäckten.

Det hände — på eftersommaren — i logen, där Enoch stod och tröskade, omgiven av de sju sönerna.

Det var en grann syn se dem på det sättet arbeta tillsammans.

Enochs slaga, tyngre än alla de andras, piskade säden så snabbt, att det blev ett riktigt styvt göra för sönerna hålla slagen samman. Skjortan var uppfläkt över bröstets breda spänning, och över pannan låg hot och vrede.

Han hade dagen förut med prästen haft ett samtal, som ännu sjöng i både hjärta och öron och blod.

Genom dörren syntes det solljusa landskapet utanför; — men Enoch såg ingen sol — bara skugga — idel skugga.

Det skulle nog driva honom att ge tappt till sist ändå, kopplet, som inte dög till annat än skälla — och skälla »nej»!

Vad tjänade allting till? Han kände att tröttheten grep honom.

Då fick han genom dörren sikte på Lisa, som kom flygande nedför kvarnbacken, och med henne såg Enoch med ens solsken både inom och utom sig.

»Det skulle nog gå — han skulle bara hålla i, ruska dem — skaka dem!»

Lisa sprang på ett underligt sätt, rakt fram, som om hon varit framdriven av en egen hård vind.

In på logen flög hon — och fram till fadern. Blicken var stirrande, kring munnen låg stelnad fasa, färg hade hon ingen. Alla slagorna stannade av, ja, Enoch glömde sig till och med därhän, att han försökte draga barnet intill sig.

Hade modern rent skrämt flickan från vettet?

Men Lisa ryckte sig loss — såg förvirrad på fadern, slog händerna för ansiktet och störtade åter ut, nu till skogen. Men hon hade lämnat spår: ett brev, som fladdrat fram ur handen.

Det var väl Guds vilja — — —

Två minuter senare sprang Enoch över gården — ryckte upp dörren, först till storstugan, där hustrun stod i sysslor, och så till kammaren innanför.

»Stäng in mig!» röt han.

Ansiktet var blått, ögonen glödde, och kring pannan låg en tjock vredessträng slingrad som en stylande orm.

Förfärad lydde hustrun.

En halv timme rasade Enoch därinne, slog sönder allt han fick fatt uti, ja, själva spisen sparkade han sönder, medan hustrun och sönerna, nästan lamslagna, stodo utanför i väntan.

»Öppna!» ljöd det till sist därinne.

Darrande lydde hustrun.

Hos Enoch hade den tjocka vredessträngen lagt sig — men i ögonen låg blod.

»Sätt för!» befallde han kort.

Hastigt blev alltid Enoch åtlydd, men nu flög hästen i skaklarna.

Färden gick i sken nedåt prästgården.

»Jo, målaren hade brutit upp för tre timmar sedan.»

Enoch höjde piskan.

Ve hästen den dagen!

Sent på kvällen kom Enoch tillbaka med en annan häst för kärran.

Bredvid sig på sitsen hade han målaren, som satt hopsjunken och slö och hade ett brett märke kring halsen som efter ett skamjärn.

»Var är Lisa?» frågade Enoch utan att tyckas se varken hustru eller söner, som stodo samlade vid bron.

Ingen visste var Lisa var.

Sönerna hade ingenting sagt om brevet, och modern hade inte haft tanke för annat än detta fruktansvärda med Enoch.

»Passa honom!» sa' Enoch kort och kastade målaren handlöst in i sönerns ring, som genast slöt sig samman om »godset» och förde in det.

Nu när Enoch var ensam vacklade han till.

Kungsträdet hade fått sitt första rothugg!

Men så drog han tungt in andan, drack en klunk vatten vid brunnen — och gick långsamt in i skogen.

Han behövde inte leta länge, innan han fick se något lik en ljus hög ligga hopfallet på marken.

Det var Lisa.

Hon grät inte, kved inte, jämrade sig inte, hon var bara hopfallen.

Enoch kände intet medlidande den gången, ingen kärlek, bara vild, sjudande vrede över *att slikt* hade kunnat ske på Älgö gård — i *hans* hem..?

»Stig upp», sa' han kort.

När inte Lisa genast lydde, tog han henne i armarna och bar in henne i storstugan, där han ställde ned henne mitt framför målaren.

»Se så», sa' Enoch, hes i rösten, »nu tänker jag

vi kan ställa till förlovningsgille, mor. Om söndag lyser det för de där två.»

Lisa stod där fadern ställt henne, blek och med ögonlocken slappt nedfallna, så lik en avknyckt vitsippa som en människa kan vara det.

Tystnaden i rummet lade sig strypande över dem, som voro inne.

»Nå», fortfor Enoch hånande, »ska' ni inte ta varann i hand, ni två, som haft så bråttom att spela äkta folk i förväg?»

Ingen svarade.

»Hur är det med ölet, du mor? Du har väl haft tid brygga det färdigt, tänker jag, när du inte haft tid se efter jäntan din — efter hon är en sådan, som behövs ses efter!»

Målaren var stark och alls inte feg, fast han både till kropp och själ domnat till inför detta.

Han kände ännu Enochs tag kring halsen.

Men nu, omgiven av en hel krets, fick han tillbaka både humör och tallust — och lättsinnet med.

»Jag tänker vi dröjer ett varv med gillet», sa' han gäckande, hes också han. »Man kan väl inte gifta sig med alla flickor, som kastar sig kring halsen på en!»

Nu lyfte Lisa upp de slappa ögonlocken och såg på honom med en blick av nästan vild förfäran.

Enoch höjde handen till slag.

»Slå gärna, du storman», sa' målaren käckt. »Fin släkt, ni! Först flickan, lätt som ett löv, så modern? Ja, inte har hon då varit mycket ängslig — för jän-

tan sin —. Och så du nu — som tänker strypa dig till en måg.»

»Tig!» dundrade Enoch. »Nu hör ni till min släkt, förstår ni! På mig kommer det an att skaffa er utkomst, så ni kan gifta er genast.»

Målarens spotska mun vek upp sig, pannan ryckte, ansiktet blev gammalt och styggt — ett helt annat ansikte än nyss.

Så grep han ur västfickan en slät vigselring, kastade den på bordet och sa':

»Nu tror jag det är slut med giftas!»

Snabb som Vår Herres dom föll Enochs hand — och så handlöst ut med belackaren på den smutsiga gården!

Lisas ögon hade fastnat på den glimrande ringen, fastnat utan att röra sig.

Efter en stund smög hon sig ut och sprang i ilande fart mot skogen, där den djupa tjärn låg.

Snabba löpare voro bröderna — men det behövdes.

Hon kände varje snår, varje stig, hon, skogsbarnet.

Men Gud ske pris, de hunno fånga henne, innan mörkret fallit.

I sin ångest, sina samvetskval och sin dubbla skamkänsla skickade nu mor Brita bud till mig, »att jag skulle komma och läsa över guddottern min». — —

Signerier höra ihop med obygd, ser du.

Jag kom, och jag läste, läste ur djupet av mitt hjärta, inte böner *över* men böner *för* barnet — som gått så illa vilse.

Bönhörelse kom åtminstone för stunden. Hon

fick somna från sin sorg, somna så gott som om intet ont funnits till i världen — fast tårar och kvidan fortfarande också i sömnen.

Det blev dystra dagar nu på Älgögården.

Ingen talade för tals skull, djupast teg Enoch.

Han hade gått förödmjukelsens väg till prästen för att fråga ut sanningen om ringen.

Sant var det.

Han var gift, han målaren . . . allt var lögn i honom, utom förmågan att berätta lögner.

Modern talade heller inte, utom med ögonen, ty dem flyttade hon ständigt från Enoch till flickan — från flickan till Enoch, som om hon velat avväga något, och ju mer hon avvägde, ju skarpare blev uttrycket av ofrid i ansiktet.

Men agget satt för djupt för att kunna brytas upp med ens.

Den enda, som talade ibland, var Lisa, men hennes lilla skrälliga röst skar så hjälplöst i den tunga tystnaden, att den verkade som en skärande pina.

Allt arbete sköttes — men det var som om döda människor arbetat på en död gård.

Två av sönerna stodo till sist inte ut; en tog tjänst, en gifte sig helt oförmodat. De andra höllo sig ute och borta, så mycket de kunde och mer.

Så länge Enoch var i rummet, tog aldrig Lisa ögonen från honom: ett par gånger försökte hon skyggt ta' hans hand, men då drog han undan den med sådan kraft, att hon höll på att falla.

Han såg aldrig åt henne vidare.

Vad det led tystnade också Lisas lilla röst — —
Hon blev allt mera skygg och grät ofta.

Men till skogen med vad däri fanns — sprang
hon aldrig mer . . .

Gud hade givit mig kraft tala henne bort från
den tanken. — — —

En dag fram på senvintern sa' mor Brita helt
kort till Enoch:

»Jag tänker det är tider för mig och flickan att
resa nu. Vi fara väl till mormor?»

»Nej», svarade Enoch än kortare.

»Menar du att flickan ska' kämpa igenom sin skam
här hemma hos oss?»

»Så menar jag.»

Äntligen och på en gång kände modern sig som
mor — och det ända i botten.

»Det sker inte, att hon ska' lida slik smålek, så
länge jag kan hindra det!»

Enoch rätade ut de numera så ofta böjda axlarna:
hustrun tyckte han växte, så han nästan rörde taket.

Så kom det i dundrande ton:

»I detta hus och i denna säng ska' Älgö gårds
första oäkting födas! Dold skam blir dubbel skam!
Nu har ni hört mitt ord.»

Det var sådan kraft i tagen, när dörren sedan
slängdes igen, att huset skakade som intill mår-
gen.

Hustrun kämpade hårt, men var tystad.

Själav obygds släkt förstod hon sådan art av
obygdsheder.

Men efter detta började hon att pyssla om Lisa — försökte tafatt visa henne alla de små omsorger, dem bara en mor kan hitta på för att trösta ett barn i nöd.

Lisa såg på henne undrande — men hon tackade henne aldrig, närmade sig henne aldrig.

När stunden var inne, ordnades allt på gården som när matmodern själv väntade sin svåra timme. Enoch for själv efter barnmorskan.

Till och med bröllopslakanen befallde Enoch fram ur skåpen och att det skulle tändas i fönstren.

Svår pina blev det, men hon teg, moderbarnet: hon var Enochs dotter efter allt!

Åtta dagar senare berättade modern, så milt och fogligt hon kunde, att Enoch bjudit hela socknen till fadderskap och att Lisa själv måste bära gossen till dopet, som sed och bruk för ogifta mödrar var.

Lisa kröp ihop i ångest och ropade: »nej, nej, nej!» Men då fann modern just de ord hon borde finna om Enoch — om hans kamp och Lisas skyldighet att lätta *den*.

Lisa grät, men hon ropade inte längre nej...

Precis tre veckor efter gossens födelse rullade tveksamt och skyggt kärra efter kärra in på Älgögårdens husplan.

Du förstår nog, hur skadeglädjen slagit ut i blom under denna tid och vad tal och prat det varit uti bygden.

Vad skulle Enoch säga — göra? — »En *gift* karl och en nedöverbo till!!»

Men *detta* hade ändå ingen väntat — trott honom om — att bjuda?

Det var åter något över måttet . . .

Därför rullade kärrorna så skyggt och tvekande in på Älgö gård.

På bron stod Enoch, ståtlig och rak som alltid, och tog emot; bakom syntes mor Brita i bästa högtidsdräkten, blek, men rak också hon, fast den rakheten var påtagen med möda och med våld.

Hennes naturliga krafter räckte inte till för *detta!* Också var den stolta blicken skygg.

Sockenfolket smög in, som om det varit de, som haft skam i följe: själva prästen kände sig förödmjukad av att behöva förödmjuka.

Kaffet dracks under en tystnad, som endast avbröts av mor Britas matta trugningar.

Enoch talade varken mer eller mindre än vanligt — till dess det blev tid att hämta Lisa — ty det ville han göra själv.

I helgdagskammaren satt Lisa, blek och tunn, och väntade, iklädd sin svarta läsklänning. Hon hade ju inte hunnit växa ur den än.

För *en* gång hade modern inte farit hårt fram med det hatade solhåret, utan bara samlat det i ett knippe i nacken.

Hon visste inte riktigt, hon Lisa, på *vad* hon väntade, bara att det var på det allra värsta i världen — och att hon frös, frös.

I sin nöd försökte hon tänka på »honom» — men hon hade »glömt» igen, glömt allt . . . utom den glind-

rande guldringen, där på bordet. Den såg hon framför sig jämt — både i mörker och vid solsken, i sömn och i vaka. I knäet hade hon en psalmbok — hon tittade på tavlorna — gång på gång, tittade, som om just tavlorna hade kunnat hjälpa henne i hennes nöd!

I spisen var eld: solhåret följde sin vana och började att lyfta sig av värmen. Snart stod det i yvig gloria kring det tunna flickansiktet med den skäraktiga munnen.

Hastigt tog Lisa en sax, som låg i fönstret, och klippte av de lockiga sollänkarna tätt in till huvudet och kastade dem i elden.

Hon skulle nog knappast ha kunnat ge skäl för handlingen — men hon kände frid av den.

Nu skulle alla se hur stygg och ful hon var — inte alls lik jungfru Maria i boken!

När Enoch kom in och fick se flickan så förändrad och därtill berövad sin enda skönhetsandel, ryckte han häftigt till. Men han teg.

Med den sovande gossen på armen gick Lisa med möda fadern till mötes.

»Får han heta Enoch?» frågade hon ödmjukt.

»Nej!» kom svaret hårt.

Lisas ögon blevo fulla av tårar — och läpparna darrade till.

Hon hade tänkt ut det som ett sådant skydd för gossen att han skulle få heta Enoch. »Hur skulle det bli, om han inte fick heta Enoch?»

Hon tyckte hon gärna ville lida allt hon lidit om

igen — bara gossen fick heta Enoch... hela hans liv — berodde ju på *det* — att han fick heta Enoch...

»Kom», sa' Enoch kort.

Lisa tog lydigt ett par steg framåt: men krafterna voro för små — bördan för tung, hon vacklade.

Det var en ynkan se henne står där och vackla — barnet med barnet!

Tyst tog Enoch gossen från henne och sa':

»Gå och lägg er, det tycks ni behöva!»

Det blev en tystnad i salen, när dörren slogs upp och Enoch stod där på tröskeln med Älgö gårds första oäkting i armarna!

Hustrun skyndade fram — men Enoch avvisade henne med en nick och ställde ensam upp sig vid dopfunten.

Prästen stammade, när han gjorde frågorna, men Enoch svarade lugnt och klart, han. Först vid frågan efter barnets namn dröjde han litet.

»Enoch!» svarade han till sist så högt, att det nästan lät som om han ropat.

Ingen mer än han hörde det jublande lilla ropet där inne i helgdagskammaren. — —

Och sedan?

Ingen tystnad kan motstå ett barnjoller.

Tystnaden försvann — likaså Lisa.

Hon plånades ut helt sakta...

En kväll lade hon gossen i Enochs knä — morgonen därpå voro hennes lätta spår i livsskogen borta.

Sin skam hade Enoch delat — sin sorg behöll han för sig själv.

Ingen bjöds på hennes begravning: hon följdes bara av dem, som hållit av henne. —

Gåvan Enoch fått fostrade han i kärlek och stolt-
het: de blevo snart som ett kött de två, stor' Enoch
och lill' Enoch. Gossen tog efter allt vad morfadern
gjorde — storväxt och mörk var han också, med
Enochs panna och ögon. Alltid såg man de två till-
sammans, på ägor, i stuga, på sammanträden: ty över-
allt tog Enoch gossen med, och barnet skämde inte
tilliten, utan satt där tyst och tåligt och »lade råd»
lika allvarligt som någon ann.

Kungsträdet hade helat sig efter rothugget, fast
på stammen bildats ett knä. Fullt så rak svajade
inte kronan där uppe i solljuset, men ännu var den
högre än alla andra.

Hustrun hade däremot blivit en ann.

Hon var nu en ängslig och vilsegången kvinna,
som aldrig ville bestämma något, aldrig befalla nå-
got — och som jämt darrade.

Hon var lik en som hade provat sin vilja till bot-
ten och funnit den oduglig. — — —

Mullvadsarbetet levde i mörkret.

Skammen med Lisa hade på något vis inte blivit
en skam: själva prästen hade avfallit.

Med hans hjälp lyckades Enoch till sist driva ige-
nom sitt livsmål, frostförsäkringen, — och resultatet
visade sig snart. Axen blevo *rostade* men inte svart-
brända av fienden, halmen redde sig gott.

Men slikt bara ökade smyghatet.

»Skulle man nu 'till råge' också bli tack skyldig åt honom Enoch!»

När Enoch så därtill kom fram med ett nytt förslag, att bönderna skulle förbinda sig att bara avverka en viss procent av skogen och därtill idel helmogna trän. — Ja, då gingo människorna ur huse för att fälla honom.

Det skedde en dag på senvåren, när sjön var full av vatten och stormen yrde omkring lössnö, så man inte såg handen framför sig.

Enoch kom från en stämma — —

Just den dagen hade han känt en sådan motvilja att ta' lill' Enoch med i släden, så gossen var bliven hemma.

Han körde raskt — ruskorna visade ju vägen! — och så gjorde de — vägen till döden! Vem som flyttat dem blev aldrig utrönt: men hela byn slog ned ögonen vid frågan.

Rakt till vaken var vägen prickad.

De uslingarna, de uslingarna!

Men Enochs håg låg inte nedåt.

Ensam, tyngd av pälsen och det snöblandade vattenet, arbetade han upp både släden, sig själv och hästen.

Jättekrafter hade han, men vid det sista taget knäcktes något i honom.

Strömmar av blod störtade ur munnen . . .

Hustrun, som numera aldrig hade någon ro, när Enoch var ute, skickade vid kvälldags ut sönerna med bloss för att leta. Så funno de honom till sist invid vaken fastfrusen i rödfärgad is . . .

»Låta lägga sig till sängs», därtill nekade Enoch bestämt. Han låg ovanpå fällen till det sista.

Febern kom, tio mäns feber: döden slipade sin kraftigaste lie — —

Kavel gick till de gifta sönerna; hustrun och de andra av slakten höllos inne i rummet alltjämt.

Men den, som Enoch mest hade blick för, var »gossen».

Prästen kom, när doktorn rest, men Enoch hälsade, att han nog trodde han skulle reda sig utan prästord.

Till länsman sände han bud, »att det var vinden, som flyttat ruskorna!»

På kvällarna, när febern var högst och yrseln häftigast, talade han ofta om något, som låg under loggolvet — om något, som inte blivit gjort, »för gossens skull».

Ingen lade märke till det mer än jag.

Stolpsängen var djup och mörk. Det mäktiga ansiktet därinne blev allt vitare och vitare. Till sist hade det mist varje droppe av jordisk färg.

Vi trodde redan att sansen lämnat honom.

Alla voro samlade.

Men då reste han sig upp och talade, inte som en, vilken snart talat slut, utan lik en, som ännu har makt:

»Hör söner — hustru — jag vill, att Lisas gosse ska' ha gården med namnet. Han har makten i sig — han — Lisas gosse —. Ska' följa — vad — jag — — Lisas gosse — — namnet — gården — söner — hustru, lyd!»

Det blev tungt kring dödsbädden.

Så steg äldsta sonen fram till sist och sa':

»Jag tänker ändå, att vi väl inte äro hågade låta en oäkting komma till styret.»

Täcket av, och så stod Enoch på golvet, dödsmärkt, men fruktansvärd ännu.

»Jag vill!» dånade han. »*Jag vill!*»

Han grep äldsta sonen i axlarna och böjde honom i själva dödsgreppet ned på knä!

Så vacklade »kungsträdet» och föll — långsamt — —

Kort efter begravningen vandrade sönerna, både gifta och ogifta, ut till Amerika.

Lisas gosse hade fått gården, som fadern befallt, men stanna kvar och se »oäktingen» ta' försteget, det ville de inte.

Och lill' Enoch?

Ja, en duktig kommunalman blev han ju, ty till det var han inkörd, men *makten* hade han inte i sig. Enoch hade präglat honom till sin avbild: så länge präglingen satt i, var han Enoch. Sedan blev han sig själv — och det var ett själv, som hade många skavanker.

Byfolket flockade sig kring honom, av vana vid namnet. Att han klippte dem intill skinnet ibland, brydde de sig inte om, ty det var sådant som de förstodo. »Han avverkade ändå skog och bar sig åt som folk!»

Stor ära fick också lill' Enoch uppbära för morfaderns kamp mot frosten. — — Och han höll till godo med äran, du, fast kampen för längesedan var nedlagd!

Och under tiden späddes Enochs starka blod ut bland främmande raser! Är det så, att vi *behöva* spädas ut häruppe? . . .

Vet du, vad jag fann under en bräda i loggolvet en dag, när det föll mig in att göra en undersökning? Jo, en kortbladig och skarp slipad yxa.

På skaftet stod hans, målarens, namn inskuret.

Men bladet var *rent!*

Det var således detta Enoch offrat för gossen, att inte ta' hämnd? Och det var mycket av honom, som i sig kände kraften både att döma sina egna domar och att utföra dem.

Ja, han var ju bara en obygdskraft, han, Enoch frostmannen, men jag tror nog att han ändå hörde till dem, som Vår Herre använder, när Han vill rucka jorden.

EN BASTARD

9—170300. *Agrell, Nordanfrån.*

Har du någonsin mött en människa med en så seg känslotråd i hjärtat, att den inte kan slitas av, utan fortlever genom liv till liv?

Jag har träffat på en sådan människa. Ragna hette hon; ett fjällblomster med snö kring roten och krona mognad i tropikglöd.

När hon såg på gossarna i byn, ryckte de till som träffade av ett piskrapp, ja även hos den trögaste sjöd bloden varm upp till kinden . . . Men blicken i henne var förr vaken än hon var vaken själv.

Skratt och skämt, ibland prat och »historier», var det enda hon hade att ge. Hennes fönster var och förblev stängt, gossarna fingo på lördagskvällen samlas i slutna grupp framför det och tigga att få slippa in, bäst de ville.

Le inte fult och tänk inte på stadsvis, ty du förstår inte!

Att släppa in sin käraste i den fagra sommarnatten, att låta ungdomsblodet koka, utan att låta det koka över, det är ett starkt bruk för starka människor och passar *oss*.

Vi tycka om att »rå», ser du, om också bara på oss själva.

Och i smyg sker inte emottagningen. Åh nej. Det är mödrarna själva, som bädda den vita förlovningsängan, fast de hårt stoppa ned fällan. Den får inte röras förr än prästen sagt amen, och djup skam drabbar den man, som . . .

Ja, vi män vilja inte ens umgås med honom!

Vackert är det emellertid se flickan sitta där inramad i fönsterpost och aftonsol, medan gossarna nedanför brottas och leka för att vinna hennes gunst och den mörka skogen håller vakt.

Hon är en drottning då, flickan, en drottning, som gör sitt val, inte en vasall, som tages med våld. Så vilja vi betrakta våra kvinnor!

Ragnas mormor hade varit en »egen»; full av sagor och sägner och boklust. Allt det där hade gått i arv till Ragna, fast hon berättade på ett annat sätt än mormodern. Mormodern *såg* vad hon berättade, Ragna däremot *kände*. Också var det inte lätt få henne att glänta på hjärtedörren: som stänk kommo historierna!

Ja, hon var nog en äkta, hon, klockarens Ragna — en diktareflicka — en av de få.

Du skulle ha sett hur hon läste se'n? Först slukade hon andlöst hela boken, så bladdrade hon tillbaka till början och sög långsamt på varje ord, som om de varit blommor och hon ett bi. Lëshungern är allt en underlig hunger, den mättas aldrig!

Och så hon kunde fråga!

Inte alltid om det som var mesta vikt uppå, men alltid om det som var mesta sång uti.

På den tiden hände det allt, att Stig-skolmästare vaktade korna, medan Ragna låg framstupa under ett träd och i smyg slukade Don Quijote — och diktade om honom sedan.

Du ska inte tro, att jag drömt henne färdig: nej hon *var* sådan.

Hon arbetade som andra flickor, utträttade opåmind allt hon borde i hemmet. Men det låg alltid någonting av dröm över henne, någonting oväckt. Kanske tyckte jag ändå mest om det, att hon var så lättskrämd. Man ville jämt beskydda henne... trots allt hennes ungdomsfriska mod.

Modern, en sjuklig kvinna, började redan spå, att Ragna skulle bli gammalstinta — den värsta skam hon kunde tänka sig i livet — så många friare visades från gården.

Men Ragna skrattade bara och sa', att inte råde hon för, »att det alltid fattades något».

Jag förstod.

De bullrade för mycket, vardagsgossarna, de voro för grova i orden, för hårdhänta i dansen, för klumpiga i talet... Och *jag?* *Jag!* Åh, jag var bara gamla Stig-skolmästare, jag, »en som hade böcker»!

Så äntligen... Att tänka sig att trettio år glidit ned i djupet sedan dess...

Det var på ett gille de möttes.

Han hette Erik, var finsnickare och hemkommen från Amerika för att lyfta ett litet arv. Strax efter

skiftet skulle han resa tillbaka till det nya landet igen.

Men jag visste, att han aldrig skulle resa tillbaka, och så blev det.

Ragna tog inte sina ögon från honom, allt från det ögonblicket han trädde in i rummet. Ung var han, lång och litet framåtböjd. Håret var brunt och vågigt, pannan ovanligt vit, näsan lång och munnen skuren nedåt i en vacker båge.

Huvudet höll han lätt lutat mot höger. Ja, du hör, att jag minns allt efter trettio år!

Märkligast var ändå kanske blicken, när han någonsin fullt slog upp den, vilket hände sällan. Den var blå och klar, med en sorg på djupet.

Det var Ragna som smög sin hand i hans till dans, och hon släppte aldrig handen mer.

Det var inte bara kärlek, det var tillbedjan, extas! Hon vaktade honom, inandades honom!

De förbigångna friarna släppte ut stygga rykten, att det nu var hennes tur få stå utanför fönstret och tigga utan att få slippa in . . .

Lögn, lögn säger jag!

Hennes kärlek var kysk och ren som hon själv, om den också hade blod på tand. Hur skulle den eljest ha varit äkta?

Jag kom att på en tid inte vistas åt den sidan av socknen, där Ragna bodde.

Vi ha stora avstånd häruppe, ser du . . .

Honom hade jag heller inte sett sedan gillet.

Så en kväll kom han, följande skogsvägen, hem till mig — kom ensam.

Jag var inte stort hågad för tal just då, men vem kan stänga porten för en gäst, och dessutom banade det fina och litet blyga i honom väg, och så... Åh ja, jag var väl nyfiken, tänker jag... Man *kan* se ibland!

Inom en sekund hade jag sett honom tvärs igenom till både kropp och själ.

Stark var han inte, knappast härdig. Stortalig var han inte, inte glad, inte käck, men det låg någonting av musik över honom, som drog.

Han ställde sig vid fönstret mitt i solskenet och snodde hatten, så att den såg ut som ett hjul i gång.

Jag såg att han hade något på hjärtat, något viktigt, men jag hjälpte honom inte! Nej, jag hjälpte honom inte!

»Det — det — är — om Ragna —», kom det till sist ur solskenet.

»Såå», svarade jag kort.

»Jag tänkte — att — Stig — som är en sådan vän...?»

Nu sköt blodet upp i pannan på honom. När det bländvita försvann, såg han manlig ut.

Det retade mig, och så teg jag.

Han såg bedjande på mig.

Då såg jag, att den sorgsna historien i blicken låg orubbad kvar. Orubbad kvar, när Ragna...!

Det retade mig till en än mer utmanande tystnad.
Han hostade lätt bakom handen.

Jag teg hårdnackat.

Det är nog så, att man brygger ångern, medan man är ung, och dricker ur drycken, när man blir gammal.

Jag har många gånger ångrat, att jag inte hjälpte honom *då*. Men mannen i mig var stark, du; . . . och kanske också sorgen.

Så försökte han en omväg.

»Säg, Stig-skolmästare, vad ska' man göra, när man inte vet vad som är rätt?»

Skolmästaren blev tillfrågad, och skolmästaren svarade kargt:

»Bedja.»

Ack, Gud förlåte mig hädelsen av ditt namn den gången!

Erik stod tyst länge.

»Åh nej», kom det till sist långsamt ur solskenet.
»Jag tänker nog att man måste hjälpa sig själv för att bli hulpen alls.»

»Ja, är man duktig, så!»

Nu tego vi båda än längre.

Så steg Erik fram från fönstret, höll ut sin hand och sa' på sitt blyga, litet trötta vis:

»Ja, jag får väl så mycket tacka för mig, då.»

Han tänkte gå!

Då äntligen skämdes mannen i mig.

Han var inte svår att blidka, och så kom förtroendet, när vi sutto i lövsalen och sögo pipan.

»Det är så — ser Stig, att jag har en flicka i Amerika.»

Jag ville inte jubla: jag satte hälen på djävulens huvud, men han satte upp det ändå.

»Vi ska' gifta oss — när jag kommer igen. — Om jag kommer igen . . .»

Åter sköt rodnaden upp mot pannan . . .

»Hon var mycket god emot mig en gång, när jag befann mig inte bara i kroppsnöd, men . . . Jag menar — *hon* kan leva utan mig, hon.»

Med ens förstod jag finheten och ömtåligheten av hans kamp.

Han hade lärt förstå, att Ragna skulle dö, om han lämnade henne, och att hon så skulle göra, visste också jag, och det så säkert, som om Guds änglar stigit ned och sagt mig det. Och ändå . . . om han for . . . ?

Vissa blommor kunna bara leva i en viss jordmån. Erik var Ragnas jordmån . . . hon skulle aldrig slå rot hos någon annan . . . Och ändå . . . Om han for . . . kanske att . . . ?

»Beror väl också på, vem av dem Erik älskar mest», sade jag till sist . . . som jag trodde för att säga något . . . men jag var nog nyfiken igen!

Erik ryckte till, och historien i blicken skälvde, som om någon kastat en sten i dess djup.

»Åh», sade han slutligen, »sådant har jag nog inte att ge — mer. — Nu har jag tänkt — om Stig — som är — en sådan vän — skulle vilja — säga Ragna . . . ? Jag kan inte trampa . . .»

Han kunde inte trampa . . . ?

Så grovkänsliga äro vi människor, även de finkänsligaste av oss!

Men jag kände mig behöva göra bot, och så lovade jag att tala med Ragna. Erik såg lättad ut; dessa två kvinnor skälvde nog i hans samvete som darrande pilar. Sedan talade vi om litet av varje. Långt hade ju inte Erik hunnit på sin livsstig ännu, men varje bit mark han satt fötterna på hade han undersökt.

Han hade synbarligen inte bara nöjt sig med att fatta andras tankar utan också ivrigt bemödat sig att fatta sina egna tankar om vad han lärt eller hört.

Detta gav en slags försynt värdighet åt vad han sa' — och en viss äganderättens makt åt det lilla han visste. Han hörde till de där trofasta byggarna, som inte foga in en sten utan att vara säker på alla dess egenskaper.

Och så var det någonting så vackert över honom — så ovanligt vackert.

Dagen därpå sökte jag komma Ragna till tals.

Jag hade tänkt allt så noga igenom — det var ju min skyldighet upplysa henne — min plikt — ja, min rättighet.

Och ändå . . .

När hon kom emot mig så strålande i sin nyutslagna kärleksfäring, så full av Erik och Erik och *bara* av Erik . . .

Hade du kunnat säga henne det? Jag kunde inte, utan flydde.

På hösten stod bröllopet, men jag var hindrad att komma med — jag var sjuk — länge sjuk.

Jag fick särskild hälsning från Erik, »att papperen från Amerika kommit».

Först tre år senare blev jag »frisk nog» att orka resa dit.

Det var som en gåva att känna sig längta —. Också skyndade jag att genast snöra ränseln.

Över gården låg någonting nytt — någonting ljust och lätt, som inte funnits där förr.

Klockaren hade gift sig till hemmanet, som Ragna nu ärvt efter modern.

»De elaka» sa', att Erik dröjt att bestämma sig till dess Ragna fått gården.

Åh nej, det var nog bara ett som bestämt honom — det att han inte kunde »trampa».

Folket såg nöjt ut, hunden var fet och hästarna hade tomteflätor i manarna. Allt var omvårdat.

Köket i storstugan var ommålat i ljusblått — en främmande färg här uppe hos oss.

I det ljusblå stodo Ragnas röda trämöbler som tunga bloddroppar.

Blod och luft — var inte det en bild av deras kärlek?

Erik finsnickrade vid fönstret, när jag kom.

Han såg nöjd och glad ut, men knappt starkare, och djupast inne i blicken låg historien orubbad kvar.

Ragna hade »lagt ut», och blicken hade fått lenhet i sig. Hon klirrade med fötterna på ett nytt beskäftigt vis, som om hon jämt hade brått med att pyssla

om någon, och under hakan hade två små kärleks-gropar bildat sig.

Hon hade fått jord på vingarna!

Roligt var ju känna sig *tycka om* att bli välkomnad, fast . . .

Nå, svallvågor betyda ingenting; deras natur är att dö, när de vidröra land!

Ragna bullade upp till kalas och berättade — vi hade ju inte träffats på slik lång tid — och breven? Ja, det hade inte varit mycket bevänt med dem.

Detta var också nytt i henne, att prata så mycket om sådant smått. Erik flickade då och då in fakta på sitt lugna sätt.

»Och så du, Stig-skolmästare», sade Ragna, till sist, »ha vi haft två små flickor, du —, och mist dem — nästan strax.»

Jag klappade sakta hennes hand.

»Åh ja, visst», svarade hon snabbt, »visst sörjde jag, men som man sörjer, när man har allt man älskar på jorden kvar.»

Då stack det till i hjärtat på mig, men för hennes skull. Hur skulle det gå, om hon miste honom? Vår Herre tillstodjer ju inte avgudar.

På kvällen sutto vi på förstugukvisten och drogo in svalkan från bergen.

Så hördes alldeles bredvid oss lärkans klara, fina, ihärdiga sång.

Lärksång i augusti, mot kvällen till?

Gammal skogsvandrare, som jag är, vände jag ändå på huvudet efter ljudet.

Så förbyttes larkans jubel till koltrastens djupa klunkande, då han »stämmer», så kom bofinkens korta melodi, så domherrens artiga »bjuda upp» och så till sist den gula burskrikarens halsbrytande drillar.

Det var Erik, som med huvudet lutat mot väggen och läpparna obetydligt spetsade visslade hela konserten.

Ragnas ögon strålade som stolta stjärnor, när hon såg på mig: hon hade rätt vara stolt, musiken var i sanning i honom!

»Du sjunger väl med?» frågade jag till sist, sedan vi pratat litet om hur han kommit att lära sig konsten på verkstaden i Amerika, där ingen förstod honom och hågen låg till hemmet.

Varför skall människans själ vara så glupsk, du? Har den nyss njutit av sommarrikedom — så frågar den genast efter vintersnö. Aldrig är den nöjd.

Det föll inte mörker över Eriks ansikte vid min fråga, men någonting, som var dolt i mörkret.

»Åh ja, jag sjunger väl också», kom svaret till sist som motsträvigt. »Jag menar, jag *har* sjungit.»

»Aldrig för mig!» sa' Ragna med förebrående undran i ögonen.

Erik log svagt.

»Vissla kan väl vara nog», sade han och började tälja bordskanten rak med sin pennkniv.

Ord säga allt mycket ibland, du; men Ragna sa' de orden ingenting. Hon började bedja Erik sjunga, bad så där tyckmycket näpet och inställsamt som kvinnor, vilka tro sig mycket älskade, bruka bedja.

Till sist blev det som hon ville — naturligtvis.

Det var bara några rader — någonting tarvligt han sjöng — en liten enkel engelsk visa.

Många stora människoröster har jag ju inte varit i tillfälle att få höra, men skogens tusendetals sångare ha skärpt mitt öra för välljud.

Eriks röst var välljudet självt. Aldrig får jag höra dess make. Klar, mjuk, hög!

Som på prov lät han stämman strömma ut i en enda ton av ständigt växande styrka — men så avbröt han sig helt tvärt.

»Det gör ont att sjunga», sade han kort.

Han gick hastigt in i stugan, och Ragna ville följa honom, följa honom som en orolig hustru.

Hon hade mist sitt fina öra för själssång, och för själsångest — mist det genom kärleken!

Jag höll henne kvar med frågor.

Dikta hade hon slutat — att berätta sägner likaså. Erik hade blivit hennes saga — hans tal de enda »historier» hon mindes, hans kyss den enda dikt hon brydde sig om.

Jag stannade hos dem en hel vecka, så axlade jag åter ränseln.

Erik följde mig en bit till vägs, Ragna var hindrad.

Tala blev det inte stort av — i början.

Jag hade tvångslärt att hålla av Erik — hålla av honom, så starkt som man bara håller av den, som man inte velat hålla av — men ändå fanns det något som stack i mig.

Jag tyckte, ser du, att han tagit hennes själ ifrån henne!

Man kan ju kalla det en långsträckt orsak till agg, efter hon var lycklig, men . . .

»Stig förstod väl hälsningen från Amerika?» frågade Erik till sist.

Jag nickade.

»Det gick som jag trodde — hon gav mig fri hon, Kate, när hon fick höra hur det var.»

»Och Erik är själv lycklig?»

Erik lutade sig ned och plockade varligt en senblommande skogstjärna, innan han svarade:

»Ja, visst är jag lycklig, mycket lycklig —. Ragna är ju sådan — att man måste vara lycklig.»

»Men rösten, Erik! Den är en gåva given att glädja med — en gåva av Gud?»

Han log litet — log så där säkert, som när det gäller något, man riktigt tänkt igenom.

»Jag tror nog den är en gåva av djävulen, jag», sade han till sist. »Sjunga kommer jag aldrig att göra mer.»

Så skildes vi åt med ett vänna-handslag.

Jag stod länge och såg efter den unga, litet framåtböjda gestalten, som liksom tvekande vek av in åt dunklet, efter att ha dröjt i solen så länge den kunde.

Kanske var det det intryck jag då fick, som gjorde att jag inte blev så särdeles förvånad, när jag tre veckor senare vid kyrkogång fick från predikstolen höra, att bonden och finsnickaren Erik Erikson i Bro dagen förut avlidit, i en ålder av 29 år, i lunginflammation och efter endast tre dygns sjukdom.

Besynnerligt nog tänkte jag under den första svidande timmen inte alls på Ragna.

Jag kände mig själv stå för illa till boks . . .

Men *när* jag tänkte . . . !

Jag kastade mig genast i kärran och körde mot sorggården, körde hårdare, än jag någonsin förr drivit en häst.

Föga är här sed och bruk, att kvinnor gråta högt eller ropa vid sorg.

Men hon ropade, ropade så det hördes långt ut på vägen, ropade som inför rån och mord.

Alla stodo handfallna inför detta. Grannkvinnorna voro skamsna på hennes vägnar . . . ingen förstod.

Lyckligtvis hade inte doktorn lämnat byn ännu. Han gav henne opium och opium, och det fortsatte vi med i hela tre veckor, till dess vi äntligen fått de förfärliga skriken att tystna.

Sedan låg hon som slagen av lamhet och dövhet. Begravning . . . allt försiggick utan henne.

Jag tyckte han såg friskare ut i döden än i livet — och lyckligare.

I en gammal plånbok av ryssläder — en lyxplånbok — fann jag en affisch med ett känt kvinnonamn på och så en rad om en ung svensk, »en manlig näktergal, som divan upptäckt och tagit i sitt beskydd och som snart skulle uppträda».

Var näktergalen Erik? . . .

Var här ledningen till blickens historia?

Jag forskade inte, men plånboken har jag kvar. Den gömmer nu min egen syndabekännelse.

När Ragna till sist steg upp, var hon en gammal kvinna, du. Hon hade på femton veckor genomlupit femton år. Fötterna släpade, själen släpade, orden släpade, tanken släpade.

Ja, om jag skulle ha varit säker på, att en kvinna varit bruten till döds, så hade det varit hon . . . och ändå?

Knappt ett år därefter fick jag höra, att hon gift om sig helt oförmodat med grannen, en bond-änke-man utan barn.

Jag kunde inte bära det, inte handlingen, men att inte förstå! . . .

Jag hade på sistone undvikit vara där . . . jag fruktade, förstås, att hon skulle misstänka att jag ville stjäla av henne hennes sorg. Så for jag min väg . . . för att *detta* skulle kunna ske!

Det låg förändring över gården; det ljusa var borta . . . Eriks blå väggar voro också borta . . . möblerna verkade inte längre som tunga bloddroppar i luft, utan som klumpiga, röda bondmöbler.

Vid slagbordet vid fönstret satt den nye mannen och läste i bibeln; vid spisen stod en fet, vårdslöst klädd kvinna och vaktade kaffet . . .

Var detta Ragna!

Trögt vände hon på huvudet vid min hälsning och såg på mig.

Då förstod jag, förstod med ens.

Har du någonsin haft liggsår?

Jag har.

Efter veckor av pinande, aldrig släppande marter lade jag mig på själva såret, för att genom över-

mättet av smärta finna lindring mot smärtan själv. Så hade hon gjort.

Det är svårt att möta det uttrycket i ett människoöga, ängest utan slut!

Litet emellan kastade hon en blick av häpnad, ja, nästan av hot på mannen. Vad hade den där här att göra . . . i Eriks rum, som de klistrat tapeter på, och vid Eriks fönster . . . genom vilket solen aldrig mer föll?

Men så kom känslan av elände tillbaka . . . det självförvållade eländet, för vilket det inte fanns någon bot . . .

Lyckligtvis var mannen en foglig, hederlig karl med sann gudsfruktan. Han läste bibeln för henne, höll bönestunder, predikade och bad, till dess han predikat och bedit in henne i ett slags andligt opierus, som verkade lika välgörande som en gång förut det kroppsliga.

Livet blev någonting nytt . . . en svår bergklättring; på bergets topp väntade inte det eviga livet — det brydde hon sig inte om — utan Erik, i skinande vita kläder, och bakom honom fanns paradiset . . . bara för dem två.

Mannen förstod inte detta, men han var nöjd med hennes iver att höra och läsa!

Efter hand började hon försöka fylla sina plikter i hemmet . . . fast på ett stapplande, osäkert vis, lik en, som nyss fallit och var rädd att åter falla.

Ängesten blev snart blygsel, du, en blygsel med rodnad som aldrig sänktes. Tio månader efter

vigseln föddes ett barn, en gosse, men med gossen kom befrielsen.

Ragna förstod nu varför hon »kastat bort sig», förstod att det var Guds vilja hon gjort, så att undret skulle kunna ske.

Gossen var Erik upp i dagen, till och med Eriks sätt att hålla händerna när han sov hade gossen ärvt, lika så väl som Eriks långa ögonhår och smak för ljusa färger.

En dag, när gossen av en slump fick se en skymt av den blå väggen, började han gallskrika, ända till dess hela ytan blev klar. Sedan låg han förnöjd och stirrade i timmar in i det blå.

Ju äldre han blev, dess förunderligare blev likheten. Samma ljusa panna, nedböjda huvud, samma blyga väsen, samma *totalintryck* framförallt . . .

Hade hon givit sig åt den ena mannen och trott sig vara ägen av den andra, eller hade hon varit så full av den döda, att det nya livet i henne närts endast av honom?

Vem kan förstå naturens djup, dess lagar, resurser och vilja!!

Nu må du tro, Ragna hade både sagor och sägner »åt Eriks gosse». Han fostrades vid dikt.

Det tunga, jordiska, utslitna i henne försvann. Hon blev vad det led åter Ragna, sådan hon var, när hon låg under trädet och läste Don Quijote.

Efter bara ett års äktenskap blev Ragna änka för andra gången. Det stärkte henne i hennes tro, att hon endast följt »Guds vilja».

Med självaktningen kom lugnet tillbaka.

Om sommaren tog hon ofta gossen med sig till kyrkogården. Hos den rätta fadern, som låg i familjegrav, lämnade de alltid blommor, men deras 'hem', deras hjärtans sorg- och glädjerum, var kullen, där Erik sov.

Så blev Erik, trots döden, ändå gossens far.

Många bruk och likheter tog nog gossen upp efter de sägner han hörde.

Han ville bli lik Erik, och det lyckades förundransvärt, men två saker fattades: Eriks oavvisliga behov att stå på egen grund — och så musiken!!

Men den strängen i Erik hade ju Ragna aldrig ägt, också saknade hon den aldrig.

För mig blev det en stor glädje att ur min dammiga hjärnkammare plocka fram hyllagda kunskaper och söka flytta över dem i lill' Eriks vakna, vetgiriga huvud — ty vaken och vetgirig var han — och full av formsinne och känsla för klang.

Och god var han.

Utan godhet kan man inte dikta om lidandet.

Jag trodde, trodde så säkert att han skulle bli vår diktare-Messias, ty borde inte han vara svept i det underbaras skimmer?

Han var inte mer än 12 år, när han skrev sin första poetiska sägen.

Åh, vad Ragna och jag beundrade den!

Vi beundrade för övrigt allt han gjorde.

Ragnas religiösa extas hade nu blivit en personlighetskult igen.

Ibland undrade jag, om hon glömt den rätta Erik — men så var det nog inte — det var nog bara samma tråd, som fortlöpte så lika stark genom dem båda, att hon inte längre kunde skilja dem åt.

Många gånger föreslog jag, att vi borde sätta lill'Erik i skola — men Ragna blev vit inför bara tanken — och själv var jag inte säker.

Kanske var det allra rättast att fostra honom enbart häruppe, att inte späda ut honom — att låta honom dricka storheten oblandad?!

Så kom hans andra dikt — då var han aderton år — nästan en man.

Du må tro att hjärtat darrade i mig, när jag höll papperet i handen.

Det gällde ju så mycket för mig, för oss.

Nå ja, vacker var ju dikten, vacker som reflexsolsken. Allt vad Ragna givit honom, kom igen i utspädd form.

Musiken fattades! Musiken fattades!

När han fyllt 20 år, kom det ett främmande vinddrag i honom, ett vinddrag, som förde torka med sig.

God var han ju alltid fortfarande, utan all förmåga att »trampa», men bondens begär att samla och spara stack fram.

En dag sa' han, att han ville läsa skarpt för att bli »något riktigt» — helst präst.

»Han kände kallelsen att få lägga ut ordet!»

Och nu är han något »riktigt» en ståtlig grannordspräst.

Naturen hade gjort det mesta möjliga gent mot sig själv och föll åter inom bräddarna . . .

Ragna är hos honom och är så lycklig som dagen är lång; för henne är och förblir han Erik upp i dagen.

En ljus sympatisk personlighet blir han ju alltid . . . men . . .

Han skickar mig verser ibland.

Jag önskar han inte ville göra det . . .

Jag har sörjt över honom mycket, sörjt över vår förlorade diktare-Messias; men det var ju dumt, ty han var ju ingenting annat än en naturens bastard efter allt.

SOL-HANS

Han kom emot mig som ett strömmande solsken där på stigen. Håret låg i ljusa lockar tätt intill huvudet, ögonen voro blå som sjön i morgonväkten, leendet var lyckans och talet var sång. Han bar konvaljer i hatten och vid bröstet, och i handen höll han en stor knippa av samma sorts blommor, som ännu hade mull kring roten.

Hans steg voro lätta, och ibland strök han med kinden mot axeln, som om han under rocken burit någon dold skatt.

Klädseln var turistens, och han ropade mig an för att få veta, »om det ännu var långt till byn».

Jag var så törstande efter en människoröst just då — jag hade drömt mig trött och tänkt mig trött — jag var så snål efter att få hålla av — och han var så härlig — Solguden själv!

Aldrig hade mitt hjärta så dragits till en främling förut — aldrig! Att låta honom genast lämna mig kunde jag helt enkelt inte, och så sade jag nästan bedjande:

»Solen sneddar redan — vill du inte vila ut hos

mig? Till byn är ännu en backig och tung-gådd mil. Du är nog trött?»

»Trött?»

Du skulle ha hört hans skratt? Det bröt fram som en dansande bäck, som en jublande ungdomshymn. Så nickade han och fortsatte vägen.

Jag försäkrar dig det kändes som om all livets lycka stått utanför mitt tjäll och nekat att stiga in. Jag skäms att säga det, men jag följde honom på avstånd, följde som man följer ljuset.

Mina långa, knäiga skogsvandresteg föllo som tunga stenar in i hans lätta, rytmiska gång. Jag hörde det, men jag stannade inte ändå.

Plötsligt vände han sig om.

»Varför följer du mig, gubbe?» frågade han.

Gubbe! Jag, som var i min mandoms fullaste kraft, men ordet sårade mig inte från *honom*. Tvärtom, jag sänkte skuldmedvetet huvudet; jag hade ju ingen rättighet att följa honom.

Nu skrattade han igen, men denna gång en kvinnas fina, förståendefulla, litet segerstolta skratt. Så nickade han, och så ryckte jag upp bredvid honom, inom två minuter gående lika ungt och käckt som han.

Jag fick veta, att han var student och hette Hans. Vad han hette mer, brydde jag mig inte om att minnas. För mig var han redan då »Sol-Hans», och Sol-Hans står det på minnesvården, rest i hjärtat.

Han talade snabbt och litet avbrutet, oupphörligt kastande på huvudet för att från både höger och vänster insupa allt, värt att se.

Han hade gåvan att upptäcka undren, det märkte jag genast, och att förstå dem. Pannan var tänkarens, blicken innerst drömmarens, men munnen var en flickas oplockade ros.

»Är du inte rädd att gå här uppe ensam i obygdsskogarna?» frågade jag till sist, redan så ängslig för honom som en mor för sin senfödda älskling.

»Rädd?» Han log. »Är *du* rädd, gubbe?»

»Ja», svarade jag ödmjukt. »Man blir rädd här, därför att man alltid är den minsta!»

Hans vackra flickläppar krökte sig i trots, och så påskyndade han stegen, ökade dem till en slags sviktande rytm, som nästan gjorde mig rusig av ungdomskänsla och ungdomsmod.

»Varit olycklig med? Säg, gubbe?» flög frågan ur den omkring oss vinande luften.

»Ja», svarade jag lika ödmjukt. »Hur skulle jag eljest ha lärt känna lyckan?»

Den vackra läppbågen spändes i blodrött trots igen.

»Visst visst», svarade jag ömt. »Vem skulle väl ha nänts göra *dig* sorg?»

Han ryckte till och stirrade framför sig. Jag tyckte, att det föll mörker från de blå ögonen ut i solljuset omkring honom. Men bara ett enda kort ögonblick syntes skuggan. Så log han igen och talade sorglöst.

»Mor var sexton år, far var tjuogoett, när jag föddes. Sådant blir glädje av, förstår du, gamle. Men nog har *jag* varit hatad. Och vet du, vem som ha-

tat mig? Jo mor, hon, som bara kunde *ett* helt — att vara sexton år en gång.

Han hejdade sig plötsligt och kramade konvaljerna i handen så våldsamt, att de skälvde till av dödsångest.

»Du gör dem illa», sa' jag enkelt. Ögonblickligen doppade han de sårade blommorna i en bäck och lade dem sedan ömt och varsamt på turistränselns platta överkant.

»Du ska' inte tro, gamle, att det varit 'synd' om mig. Åh, nej! Glädjen har ingen kunnat bryta ur mig, och styvfar, den av föräldrarna anskaffade namnskylten, har älskat mig, han, tusen gånger mer än sin egen tama vardagsavel.»

Det var tårar i rösten — för den som hörde väl. De där tankarna hade nog bulnat och värkt i honom länge — min sympati blev lancetten. — Men sedan . . .? Hur strålande lycklig var han inte, hur vacker och hur älskvärd! Han talade om naturen, om Uppsala, om kamraterna, om sin arbetsglädje och sitt arbetsmål. »Att leva i sol och dö i sol — genom att leva livet för andra.»

Skuggan skar ut allt djupare uddar i skogstopparna. Jag visste, att jag borde lämna honom, men jag följde honom ändå, feg i min fruktan att kanske aldrig få se honom mer.

Vägen var tröttsam, idel ändlösa myrar och skyhöga backar — till sist förlorade han tålamodet.

»Finns det ingen genväg?» frågade han otåligt.

Ungdomen i honom var redan trött på det »evigt enahanda».

»Jo», svarade jag lugnt. »Det finns en genväg, men den är inte farbar, ty vårdisen ligger ännu, och knappt är den farbar ändå.»

»Nu är du rädd, gubbe?» log han.

»Så är jag», svarade jag. »Rädd för två — eller kanske för tio.»

Hans handtryckning, när jag äntligen kunde förmå mig att skiljas vid honom, värmdes ända in i hjärtat. Solblod ger annan värme än vanligt blod . . .

»Jag *vet*, att du aldrig kommer att glömma mig, gubbe!» ropade han bakom mig med sin friska, litet segervissa röst. Han kände sin makt. Nå, var det underligt?

Jag vinkade med handen en bekräftelse på hans ord. Då sprang han tillbaka, tog mig i famn och tryckte sin ena bukett konvaljer i min hand.

Så fortsatte han vägen i solljuset, och jag vek av in i skogen, åter bliven en ensam och barnlös man.

Jag vet inte, hur länge jag hade gått, kanske en halvtimme, kanske mer, när mina fötter stannade av sig själva som inför en gapande avgrund och iskall svett bröt ut på pannan. Jag var för gammal att inte akta på slikt. Men vem gällde varslet?

»Fara, fara!» ljöd det i luften omkring mig. »Fara, fara!»

Gud i himlen, *vem* gällde varslet!

Hastigt vände jag om och började att springa

utan att veta varför eller varthän. Men så kom vissheten som ett spjut, slungat mitt i hjärtat.

Hans, Sol-Hans, ensam ute på dödsmyrn, gällde varslet!

Gud i himlen, varför nämnde jag att en genväg fanns?

Men nu var bara att tänka, tänka snabbt. Och jag tänkte snabbare än tanken själv den gången. Så vek jag av, skar över en rödning och började springa, lugnt och beräknat, ty jag visste med vem jag kappsprang.

När jag kom ut på landsvägen, fick jag se Olof i Sjö stå och gapa med huvudet vänt mot dödsmyrn.

Det behövdes inte mer, för att jag skulle förstå. Olof var en slö, en som alltid började med det minst viktiga, när han skulle berätta något. Naturligtvis hade han börjat med att beskriva var genvägen gick fram i stället för att säga, att den bar till död för en och var, som inte kände till varje tuva, varje strå, varje skiftning.

Men nu var inte tid att harmas!

Jag ropade till Olov att skaffa rep hos torpar Karl, och så störtade jag ut på myrn, som glödde blodröd i kvällssolen och var lockande och fager som en kvinnas blomsterprydda barm.

Gud, Gud, varför tillstodde du det...! Aldrig ha fötter flugit snabbare än mina gjorde den gången, och ändå beräknade jag fortfarande varje andetag, varje steg.

Jag *måste* orka hinna upp honom. Jag *måste*!

Till ropstenen var faran inte så stor; dit gällde det bara att följa stigen.

Äntligen fick jag långt borta se en skugga, som växte och krympte ihop och hade som tre rörliga armar.

Det var han med sin höga stav.

Han gick så lätt, att själva gungflyn tycktes säker under hans fot.

Jag vågade inte ropa, förstår du, av fruktan att... Ett enda falskt steg kunde ju vara nog. Myrn glödde allt blodrödare, och dess tusendetals små vattenpus-sar började glindra som grymma, sugande ögon.

Om han bara vid ropstenen vek av till höger, där vägen gick i en stor kurva, då vore han räddad. Men myrn bredde ut sig så fager och lockande just mot vänster — och gångstigen syntes just där så säker och fast.

Nu fick jag se att korset, eljest uppsatt till varning, blåst ned — kanske för längesedan. Hit kom ju nästan aldrig någon.

Jag hade inte tid att följa stigen längre, jag sprang i snedd, sprang på dödens utsträckta händer, men jag var honom för snabb, alldeles för snabb.

Sol-Hans var nu vid ropstenen. Han stannade, tvekade...

Bönen hann inte lämna mina läppar, men den satt i mitt hjärta.

Ramlade himlen, föllo stjärnorna ned, blev jorden till spillror och flammande eld!

Så kändes det för mig, han vek av till vänster!

Nu ropade jag.

»Hans, Sol-Hans, hjälp, hjälp, gubben dör! Hans — Hans, hjälp! Gubben dör!»

Aldrig har ett människobröst utstött mera för-tvivilade rop, men den vida myrvinden slet sönder ljudet i smulor. Ångestsvetten i min panna var nu kall dödssvett, men ändå tvingade jag mig att knäböja för att genom stillhet ge ljudet större styrka.

Då såg jag att myrn andades. Må Gud hjälpa honom, den andades, andades efter rovt!

Jag satte händerna för mun och ropade vilt, knappt mänskligt längre:

»Hans, Sol-Hans, vänd om! Döden, döden!»

Han hörde mig inte, och myrn andades allt häftigare, de klara vattenögonen glindrade allt snålare, och det röda djupnade allt mer och mer i blod.

Jag kastade bort ränseln, jag kastade bort rocken, jag slet upp skjortan — jag sprang inte längre — jag tog språng.

Redan kunde jag urskilja konvaljerna på hans ränsel och den solljusa nacken. Jag såg honom, inte som bara en form, utan jag såg *honom*.

Då . . .

Gud, Gud, varför tillstodde du det! Varför tillstodde du det!

Ropet jag hörde var inte starkt, intet fult, ångestfullt skrånande. Det liknade mest ett strängaspel, som sprang.

Dödssvetten i min panna blev varm inför *detta*; var enda nerv spändes nu, när det gällde att rädda honom från det säkra.

»Rör dig inte, min gosse!» ropade jag. »Rör dig bara inte, gossen! Jag kommer strax.»

Han vände huvudet emot mig och log, log. Så flög något mjukt och grönt genom luften upp på ropstenen — det var hans plånbok, »minnet», han nyss visat mig.

Åh, den rörelsen, den rörelsen! Men det var nog hans gåva att först tänka på andra, sist på sig själv.

Ropstenen gav mig fast mark, och jag kämpade om honom, kämpade med tjugo mäns styrka och med hundra mödrars kärlek.

Men vad kunde människokrafter uträtta mot alla dessa tusende, sugande dödar?

Mörkret var djupt i hans öga först, förtvivlan bodde där, ungdomens hela skälvande livslängtan bodde där, dödsångesten bodde där. Men när han märkte att jag var för svag, tackade han mig, såg sig omkring med en vid blick, vände huvudet mot solen, slöt ögonen, log och lade sig till ro mot den böljande gungflyn, så tryggt, som om den varit den moder, vars kärlek han så länge och så förgäves längtat efter.

En hel minut flammade myrn med denna underbara människoblomma . . . Så andades den jublande ut . . .

* * *

Ett helt dygn satt jag orörlig på stenen och stirrade ned i mossen, mera död än *han*, ty jag såg inte ens solen.

Olof, som kom, fast för sent, stannade hos mig några timmar, sedan gick han och skaffade hjälp. Till sist förde de mig därifrån med våld. I månader låg jag på min bädd — dödsrammad till anden.

Prästen hade tagit reda på plånboken och skrivit till föräldrarna, men först på sensommaren kommo de hit upp »för att se på platsen».

Modern, hon som bara kunnat ett helt: »att vara sexton år en gång», en tarvlig kvinna, fast vacker, var insvept i en lång krusflorsslöja och grät vardags-tårar; men styvfadern, en fet, ouppfostrad man, om man så vill, var full av helgdagsgråt.

Då kom viljan att stiga upp; jag fick håg att följa honom dit ut.

Hon fick inte komma med, fast hon bad och vägen var säker nog nu på höstsidan. Nej, hon fick inte, hon fick inte! Styvfadern talade och talade.

Han talade om hur älskad gossen varit, hur hela nationen i Uppsala skrivit och beklagat dem — hur älskad han varit av alla, utom möjligen av en . . .

Här avbröt han sig och hostade.

Han talade bara om gossen, hur härlig han varit, hur god mot syskonen, hur god mot alla och hur begåvad. Alltid numro ett! Han talade och grät, grät och talade, men jag kunde inte gråta, jag . . . Moderssorgen är visst sådan ibland!

De hade med sig ett marmorkors, men det förolyckades under vägen dit ut. De skickade hit ett nytt, men det gick på samma vis med det.

Marmorkors åt honom, Sol-Hans?

Det skulle bara ha tyngt honom.

Luta dig fram, långt, långt fram . . . Ser du något vitt glänsa långt därute på myrn bland det skimrande gulröda? Det är konvaljer, *hans* konvaljer! Jag har burit ut dem, tuva efter tuva, och de ha slagit rot, trots jordmånen, slagit rot hos *honom*.

Var det för *det* hans unga liv skulle tändas och släckas — för att konvaljerna skulle kunna gå till på myrn? Eller var det för att jag, den ensamme, skulle få känna en moders glädje och sorg? Eller var det för att dikningar skulle äntligen företagas? Vem vet, vem vet något! Människorna leva ibland till så förunderligt litet — och till så förunderligt mycket. Du kan läsa om händelsen i tidningar från det året. Rubriken är: »Ohygglig död!»

Men *var* den ohygglig?

Fick han inte fylla sitt livs program, »ett liv i sol, en död i sol»? Hur många människor är *detta* beskärt!

Men — — om — bara — inte *jag* — sagt — det där — om genvägen?

Om jag bara inte gjort *det!* — — —

Som ett strömmande solsken kom han ju emot mig där på gångstigen . . . som ett strömmande solsken!

Så ung — så — vacker — så . . .

Förlåt tårarna. De ha varit trettio år på väg, jag har längtat efter dem så, men nu först ha de hunnit fram, »moderstårarna».

THORA

Hon var en av de där höga, raka, mörka med ögon av eld och läppar av blod; ty vi ha även sådana här uppe. Hon bar klänning med silversöljor på i vardagslag, gick käckt och såg rakt framför sig, som om vägen varit en tråd och den tråden varit hennes egen. Modern var av lillprästsläkt — moderns mor var av zigenarras. Stolta till döds hade de alla varit på Yxegården utom mot kärleken, ty för den hade de böjt sig som rör.

Thora var den sista av släkten, och man hoppades stort av henne, ty hon var sådan.

De andra av Yxefolket hade bildat hjonelag så gott som i barnaåren, men ännu när Thora var sex och tjugo år hade hon varken givit kyss eller tagit fästegåvor.

Nu ska' du förstå, att just därför att vad jag kommer att berätta så sällan händer här uppe, så minns man det. Vad som är kapitel hos er blir livshistorier hos oss.

Mannen hon fäste håg till kom hit uppöver för att tumma timmer. Fager och ljus var han, oskyl-

dig i blicken som ett barn — och vek. Ja, det var nog det, som lockade henne — att få »beskydda».

Vek? Nej, utlärd i konsten att snärja kvinnor var han.

Hennes kärlek var som en flammande skogsbrand. Den förtärde allt utom rötterna!

Att hon fick bara lek och smek tillbaka, inte hjärterum och hjärtevärm, märkte hon aldrig. De älskade på det viset på Yxegården — de adlade — och Thora var en drottning i konsten.

Mot hösten reste han, stadsherrn, helt oförmodat.

Thora väntade lugnt: »han kom nog igen».

Veckor gingo, och lika strålande stolt och säker var hon ändå.

Aldrig sänkte hon honom med efterfrågningar eller tvivel — hon bara väntade.

Men när veckorna blevo månader, då kom det till sist som frost över henne. Frost i soluppgången: det är då, den biter hårdast.

Så en dag försvann också hon.

När hon kom igen, hade hon med sig ett litet barn, en gosse, »funnen i snön hos en döende tiggaremor».

Ja, rik nog var hon ju att våga hålla upp huvudet även efter detta — och hon höll upp det som för två.

Men klok var hon också!

Hon ställde till gillen för de rika och begåvade de fattiga — allt för att göra sig tåld i byn — tåld *med* barnet.

Nå ja, tåld blev hon, men inte mer.

Pigorna, som hon styrde med kedjebetsel, flyttade så fort de hunno — och grannhustrurna, gillesfolket, viskade fula ord i smyg. Värst blev det med drängarna, som tyckte sig ha fått rättigheter, de blevo näsvisa.

Men hon redde sig. Myndigare husbonde än hon blev fick man leta efter.

Men under vägen till myndigheten blev hon en annan. Sig lik på sätt och vis var hon ju, men man tänkte bara aldrig mera på att hoppas något stort av henne.

Hon hade våldsamt stannat av i växten. Gossen var grann och mörk som hon, men i det mörka tittrade stadsherrns blå blick fram.

Du må tro Thora var sträng mot honom, gossen, när någon hörde det; eljest låg hon på knä och tillbad — det blå! Thora tillhörde livsfestmänniskorna, de, som skapa det stora hatet av den stora kärleken — för storhetens skull. Men det var ett tungt kvinnoarbete att sno om passionens vändskiva. Hatet dröjde att visa sig, och över *det* blygdes Thora, blygdes till blods.

Så for hon hårt fram med sin kärlek, gav den förakt till mat och hån till dryck. Slutligen sköt den ett nytt rotskott: agget. I aggets växte vreden upp, och vredens blom blev äntligen hatet, lika flammande, rött och allt uppslukande, som hennes kärlek varit.

Nu kunde hon se sig själv i ansiktet; hon var fri! Fri? Frihet utan fred, ja.

Hon nästan jäktade livet både ur sig och folket med arbete; fester och sång självdago, själva sömnen blev fredlös på gården. I fart, ständigt i fart ville matmodern vara, eljest skulle hon höra sången i sig för väl — skamsången, »att Thora på Yxegården låtit locka sig som ett skarn»!

Det behövdes att man var i fart för att kunna överrösta slikt!

Tror du, det finns något så vilsegånget och armt som en kvinna, vilken mist sin stora kärlek? Jag tror det inte.

Hon sänkte sig aldrig till efterforskningar: stads-herrn var bliven en lycklig dröm, som hon hatade.

En dag, ja, det var väl omkring elva år, som Thora då snott på det tunga arbetsrep, som höll henne uppe i livskampens sugande virvel, stod hon på bron och såg prövande ut över sin fattiga rikedom — åkrar och ängar.

Högrest och blek, med mörknad hy och mörknad blick stod hon där.

Det enda ljusa i henne numera var leendet. Hon log ju mot gossen.

Under en av grindstolpsrönnarna stod en vandrare och betraktade henne — en kroppens tempelskändare, smutsstänkt ända upp till axlarna, men som ännu hade skönhetsmärket kvar.

Han mindes och tänkte, han, mannen. Mindes kvinnor framför allt; en hel rad av kvinnor. Mindes dem bara som ett tåg av kroppar, inga själar, knappt några ansikten.

Det tåget hade varit både insats och tärningar i spelet med djävulen. Också hade han, mannen, förlorat allt — till och med sin usla bokstavsheder.

Då, i nödens stund, fick han tanke på henne här uppe, som älskat så »lustigt», bara för kärleks skull, som aldrig tvivlat, som bara *var* hans hustru. Undret över det hade hållit sig i minnet långt efter se'n han glömt henne själv, hållit sig kvar som ett skimmer.

»Livet i livet» var slut, men leva ville han, och det skulle hon hjälpa honom till, hon, vars gåva var att bara ge! Burgen var hon ju med. Så hade han följt skimret, och nu var han här.

Men han kände inte den där mörka, som stod där? Han mindes säkert, att den andra var ljus, mycket ljus. Nå, han fick väl höra...

Så strök han sin döpta kroghatt av huvudet och tog kosa rakt mot bron.

Thora sjönk ihop som träffad av ett skott, och färgen blev dödvit.

Mannen frågade, i redan sliten tiggareton, om »någon» kunde säga honom, ifall dottern på gården var hemma?

Var skulle Thora ta ord ifrån?

Men ett svar hade hon ändå färdigt.

Hon stack handen bakom sig och vred snabbt i lås dörren, som skilde gossen och den nykomne åt.

Sedan, när mannen upprepade frågan, kastade hon fram svarsorden som från en höjd:

»Nej, hon — Thora, var inte till gårds.»

»Var hon kanske bortrest?»

»Nej, hon — Thora — var inte bortrest.»

»Var hon kanske död?»

»Ja, hon — Thora — var död.»

»När dog hon då?»

Frågan kom slött som från en genom slag bedövad, och svaret stänkte ned i heta, långsamma droppar:

»Jo, hon — Thora — dog — i dag — för — tolv — år — sedan.»

Mannen ryckte till.

I dag för tolv år sedan! Då hade ju den rätta — den kärleksljusa — —.

Thora alldeles sög in honom med ögonen.

»Du ljuger», sa' mannen till sist, famlande.

»Än se'n? Jag tänker jag är godlik kunna göra vilket jag vill inför en sådan som ni!»

Som vinande piskrapp föllo nu orden:

»Det finns fattigliden där nere på gården. Gå dit, om ni vill. Pigan ska' få bära ned mat, om ni är hungrig; det ge vi åt alla strykare.»

Ett eländigt flarn var han, men inför detta flammade likväl kolen av hans förbrunna manlighet upp. Själva drinkarerösten tog klang, när han skrek:

»Fattigliden åt mig! Strykare! Jag? Se på mig, du! Tror du kanske, att jag inte känt igen dig, du — Thora!»

Han slukade första bokstaven av namnet och spottade sedan ut resten över henne. Thora blev blossande röd, men stoltheten blekte snart färgen.

Föga hade *hon* jagat skamordet från gården, för att *han* skulle få bruka det.

Köras härifrån som en hund skulle han!

Varför skulle gossen just i detsamma trycka sitt nyfikna ansikte mot rutan? Ja, varför fyllas livets ådror med ständigt nytt blod?

Mannen darrade och gapskrattade på en gång. Fötterna med den tunga svikten nedöver hade känt fast mark under sig äntligen.

Så skrek han:

»Jaså, du Thora, jag ska' i fattiglidret jag? *Jag!* Hallå, du gosse där! Öppna, så ska' du få höra något... Din far...»

Thoras blekhet blev ängesten, när hon som ett spjut slungade ut ordet:

»Tig!»

»Hallå, du gosse där!»

»Han vet ingenting!»

»Så mycket större skäl att han får veta något, då. Öppna, du gosse där! Din far är...»

Thora, av snabbtänkt ras som hon var, såg, att mannen framför henne var ett dödsskadat djur på väg till kulan. Skydd skaffa slika djur sig, hur dyrt det än blir. —

Så stack hon åter handen bakom ryggen — tvekade, vacklade, pressade läpparna hårt samman, men så vred hon snabbt upp låset och sade hest:

»Stig in!»

Ja, så gick det till, att han, Åkeson, vart herre på Yxegården och Thora hustru till namnet, ty vid

det villkoret höll hon fast: vigseln skedde hos prästen.

Var det inte underligt, att hon verkligen trodde, att gossen ingenting visste. Men det finns inga katoliker så troende som mödrar: de dyrka var och en sitt eget Kristusbarn. Kunde Thora tro, att någon skulle nännas smutsa ett Kristusbarn — —?

Frågsam var han inte heller, gossen. Han tycktes lika bra tro på en gammal förlovning och återkomst från Amerika, som han förut tyckts tro på sin döda tiggaremor i snön.

Men i botten brände en djup tacksamhetskänsla mot fadern, som befriat honom från det fula namnet, han hört viskas i alla hörn, där mörkret rått.

Som ett egendomsmärke brände den känslan in sig: gossen blev faderns.

Så ofta han kunde, satte han sig bredvid »den nye»; modern måste däremot ropa honom, hon. Men Thora tog ingen varning. Hennes känsla var åter överflödets, hon fyllde i vad som fattades.

Att gossen höll sig så mycket till mannen, tydde hon så, att han fann »stadsherrn» lustig, och att lustigheten skulle hållas vid liv, drog hon själv försorg om.

Ja, nu kommer det en bit, som är ful, mycket ful, om du så vill, men de våder i människornas livsväv, som vävas av trasor, äro sällan vackra.

Thora vävde sin trasmattsvåd just då. Gjorde det med jubel och med glädje.

Hundra sinnen — hundra hjärtan — det är man och kvinna. Om nu alla de hundra sinnena trampa

på alla de hundra hjärtanen, så...? Nej, döma kvinnor är inte lätt! Thora behandlade mannen som en sophög, i vilken hon mist det dyrbaraste hon ägde.

Hon grävde, ja det gjorde hon, sökte och kastade i dagern all uselhet hon fann. Knappt med mat fick han också, men rikligt med brännvin. Ja, så ful tras-mattsbit vävde hon.

När det så hände, att han gjorde sig till djur och narr inför folket, log hon, grannröd i färgen och med skälvande näsborrar.

Aldrig försvarade hon honom — aldrig krävde hon aktning för honom — aldrig ens såg hon på honom.

Du förstår, att folket snart märkte hur matmodern ville ha det — och så blev det en riktig uppgift på Yxegården att narra »stadsherrn» att visa sina konster.

När slikt hände, sade gossen aldrig något, men hög färg på kinderna hade han och händerna voro hårt sammanknutna, ögonen höll han stadigt nedslagna.

Thora trodde färgen kom av skrattet, som han inte vågade släppa loss — stackars blindas mor.

Själv talade hon idel onda ord om mannen med gossen. — —

Hatets grannröda blomma hade knutit sin svarta frukt: hämnd!

Och mannen?

Vad duger en spån till, sedan den väl släppt trädet? Och mer märg än i en spån fanns inte i honom — nu, sedan han nått kulan.

Fördrucken var han både till ande och kropp, så

fördrucken, att han rent av tyckte om Thoras pikar och onda ord. Drinkarenerverna behövde finkel, ser du.

Men agg mot henne kände han också — den en gång starkes agg mot den en gång svaga, som blivit stark.

Så kom förändringen — som växt färdig med gossen, utan att någon sett det. Själva den dag han läst på gången, drack Yxegårdspojken sig så full, att han inte kunde gå. Dagen därpå förklarade han helt lugnt, »att det väl hädanefter inte var värt att här på gården tala så mycket om supa, efter de nu voro två som söpo». Det var ord för en mor att höra?

Thora stod skräckslagen.

Allt hade hon kommit ihåg att hata hos mannen — allt, utom detta, att gossen också var hans. Barnet var den vackra drömmens son!

Nu blev det en bedrövelsens tid på Yxegården. Där hos kärleksfolket hade det mest varit sed och bruk att kvinnorna regerat, men nu tog ett manna-regemente vid, och det ett som lämnat sägner efter sig i bygden.

Thoras hjärta blev nu i sin tur behandlat som en sophög.

Allt ont hon sagt åt mannen — all smuts hon kastat och låtit andra kasta — fick hon nu tillbaka av sonen.

Han glömde inte något — hon fick både kapital och ränta.

Mannen alldeles som levde upp i den tiden. Att

ge ovett var en ändå mycket mer rafflande finkel än att ta' ovett. Supa ensam hade varit en svaghet, supa två blev en styrka — och de nyttjade sin styrka.

Det var en syn att se henne, Thora, kämpa mellan de där två, ty kämpade till blods gjorde hon, sedan den första skräcken väl lagt sig.

Gossen var hennes heliga baner, om honom kämpade hon som en korsfarare. Hon tiggde, bad, befallde, hon blottade sin skälvande modersömhet för sonen. Ja, hon gav honom sin kärlekssaga och domsrätt över den . . .

När intet hjälpte, lät hon rulla brännvinsankaret i sjön och låste in deras kläder för att hindra bygång.

Men han hade många laster att lära bort, han, stadsherrn: röka cigarr, spela kort och idka nattvak.

Och sonen lärde — lätt — och allt.

Ibland kom det över Thora att vilja ta' mannen i sin hand, smula sönder honom som ett torrt löv och blåsa bort honom från gården. I stället talade hon resonligt med honom, som hon trodde; hårt tal var det, och till ingen nytta blev det. Högfärden hade gripit honom: han var åter en man och herremän, ser du.

Gossen skulle inte fostras till en bondlurk!

En dag — då Thora av tvångsskäl hölls på ägorna — satte de hästen för kärran — far och son — och foro till sta'n — sju mil — sydöver.

När de kommo igen, såg Thora genast, att gossen hade fått sitt fullständiga smutsdop.

Kan en mor lida sådant?

I fullheten av sin ångest sprang hon nu till prästen. Men vad kan prästord uträtta för dylikt? Och *själa-ord* hade han inga, den själasörjaren. Men ett visste han — att pengar var makt — och vad han visste, det lärde han henne.

Hittills hade Thora hållit sig alldeles för god att räkna efter vad stadsherrn gav ut av mynt. — Hon till och med tyckte om, att han var slösaktig — då som *betalade* hon sin elakhetsrätt — förstår du.

Nu, för gossens skull, lät hon penningsskrinet bli tomt, på försök, men skändes för handlingen som för stöld.

Vet du vad de nu gjorde — de två?

Jo, de smögo ut i natten, fångade in en häst från betet, sålde hästen i kyrkbyn och kommo hem dödfulla med skjuts.

Blek, som om hon låtit sitt liv medan de varit borta, tog Thora emot dem på förstugubron. Men den andliga färgen höll hon och frågade, »om de fått vad de tillsammans räknat på för kampen»?

Den natten skrattade stadsherrn sig till sömns. Han började få roligt på Yxegården nu!

Tror du man kan känna hat inför dylikt? Men Thora hade inte tid att hata nu; olyckan stod för tätt över henne och över gossen.

Sant var, att han inte föreslog någon uselhet ännu, gossen, men han följde hur långt det än bar. *Allt* var Thoras fel, allt var hennes fel!

Stadsfläkten, mannen skapat omkring sig, gav liv åt honom, men död åt gossen.

Så räknade hon ut, att hon varit för sträng. Sonen var ju i ungdomsyran! Han behövde lek och glädje, dans och fröjd!

Så fick den gamla logen ny röd färg på kinderna — och åter ljöd dans och lek därinne.

Det var ståtliga, gammaldags gillen hon ställde till, Thoramor, och själv var hon ståtlig och så glad som bara den är, som har en stor sorg att roa.

Mannen, helherrn, gapskrattade, och sonen, halv-herrn, sov den ovane rucklarens döda sömn med huvudet lutat mot logväggen.

Så gick *det!* Nu kämpade hon på knä.

Förut hade hon alltid tänkt sig som livets tyngsta sorg, när sonen skulle välja flicka till gifte. Men nu — — En ung — en ny —? Kärlek var annat än hon, en gammal mor! Så tog hon en fager släkting till sig — »som hjälp».

Men hör: flickan måste huvudstupa bort. Mannen hade kommit ihåg den förnämsta av sina stadskonster!

Då vaknade åter hatet i Thora, nu som en flammande mordbrand. Det var nog *då*, hon började att tänka de svarta tankarna, som gjorde håret vitt.

Men ve den på gården, som numera vågade le åt mannen eller viska ett klandrande ord ens i smyg. Allt sedan kulan gick igenom *två*, hade hon varit sådan. Både stum, blind och döv — och krävde orubbligt detsamma av folket.

Inte tycktes hon heller se hur död sonen var vid arbetet, hur oduglig och gäspande lat mannen. Hon bara spände i sjudubbelt själv.

Att kunna hålla gården i arbetsfart den tiden var nog det styvaste karlarbete någon kvinna utfört. Men hon utförde det.

Allt stoltare blev hon med.

Så hände den sägen, att herrskapsmannen på Yxegården sålde husets ena nyburna ko för brännvin.

Stolt blod sjuder inte lätt upp, men det färgar starkt.

Hela den dagen gick Thora omkring med rödskyad panna och en vredesstorm i sig.

Till sist gick den loss över sonen.

»Yxefolkets kreatur ledda ur båsen som fattiglapens för gäld!» *Den* skammen borde väl då åtminstone han som son på gården känna? Hon talade sådana ljungande allvarsord, att hela huset tycktes flamma.

Teg gjorde gossen som alltid, när han inte kunde försvara fadern, men dagen därpå sålde han deras andra nyburna ko — också för brännvin!

Då var det som Thora sprang till prästen och ropade, så det klang över byn:

»Du måste hjälpa, präst, du måste!»

Ja, så kom den prästen till Yxegården för att »förmana» och frälsa.

Hövligt blev han emottagen och hövligt blev han bemött: mannen kunde slikt, när han ville.

Thora sög in varje ord prästen sade: Här skulle nog hjälpen finnas!

Jo, sonen lovade ju att gå i kyrkan någon gång — mannen med — »när han blev tillräckligt stark»!

Gå i kyrkan? Du präst, du präst! Du sov nog gott den natten, du, och trodde dig ha gjort en Gudi behaglig gärning.

Ett par dagar senare föll blixten, fast vår Herre styrde viggen.

Sent mot kvällningen kom Thora genom hagen hemöver — från en sjuk; ty hur uselt hon än hade det själv, glömde hon aldrig de sjuka och elända. Det var hennes gåva.

Hon kände som om fötterna rivit upp fåror i marken. Men så hade de också en tung börda att bära: henne.

Allting var så tungt och så styggt i kväll.

Ett — det styggaste av allt — såg hon jämt framför sig: gossens vackra ansikte med stadsherrns fula lastmärke uti.

Han var född till sundhet — hennes gosse — inte till slikt otäckt.

Hon kunde inte bära det, hon kunde inte!

»De svarta tankarna, som gjorde håret vitt», flaxade omkring henne som sjungande fåglar. Hela veckan hade hon hört dem, — —

Innan prästen kommit, hade hon trott så säkert på vad han sa', men nu...?

Varken man eller son hade låtsat om hennes tilltag att kalla kyrkans hjälp till gården.

Hade prästens ord trängt in till *dem*?

Åh, inte drev munväder någon kvarn!

Hu, så styggt allt var i kväll. — —

Kunde då inte hon, Thora på Yxegården, hitta på något annat än *detta* stygg-stygga?

Nej, hon kunde inte. Hon hade ju försökt allt. Hon var mald till döds mellan de där två som ett sädeskorn mellan tvenne stenar.

Det var ju så lätt gjort — sjöngo fåglarna!

»Det vita» hade hon ju.

Och då vore gossen räddad?

Är *det* att vara räddad — att ha en mörderska till...

Hu, så styggt, så styggt allt var i kväll och så kallt. Aldrig förr hade hon känt så bitter vind. Lida, lida! Varför skulle hon lida så?

Var det då en sådan synd, hennes enda, den att ha älskat vilse man? Nej, det var ingen synd att *tro!* Hon var utan skuld, alldeles utan skuld!

Länge satt hon på en stubbe i värkande tankar och i ofrid. Men när hon så steg upp till sist, flögo de svarta tankarna, som gjorde håret vitt, inte längre omkring henne. Hon hade burat dem, fattat sitt beslut »för gossens skull!» Det var bättre, att *hon* syndade, än att han skulle bli slik som fadern!

Då, just när hon väl slagit av med sig själv, kom det för henne i frigörande tydlighet, att prästens ord *måste* ha gjort verkan.

Hon var dock inte född till sådant, hon — Thora — inte alls född till sådant!

Hemmet drog henne med ens, så hon nästan sprang.

Luften var blåmjuk med glansvita skybäddar, som bådade månsken.

Thora kände nu, att luften var mild — hon kände den var mild. Och just *då* hade de räknat ut en sådan elakhet att taga emot henne med.

Föga kan du stadsbo förstå, hur djupt en sådan skymf *måste* träffa en stram bondhustru. Från ljus och brasa föll glans ut på vägen. Kring flatbordet sutto husets folk och två inbjudna hästskojare, redan halvfulla av stadsdrycken, varm punsch, som rök i bålen. Ur snuggorna tärdes rök, och pigorna fnitt-rade och blossade så gott som i karlarnas knä.

Husbonden hade ställt till supgille för husets folk och för inbjudna, medan matmodern var borta, och för porten var nattrigeln nere!

Det var svaret på prästeorden.

Allt glömde hon, Thora, inför detta.

Som för att rena ögat såg hon mot vattnet, som just då vitmättades av de första månstrålarna. Så knackade hon kraftigt på fönstret.

Ingen hörde.

Nu ropade hon i myndig husbondeton:

»Öppna!»

Ingen öppnade.

Var det så, att de ville höra ljud — så nog skulle de få *det!*

En skovel blev klubba: dörren skakades av tunga, jämna slag. Till sist kastades porten upp och två män, rödlysta av eldströmmen från spisen, syntes på brokvisten, som av månljuset förvändes till ett dar-rande tempel av skinande silver. Bakom, inne i rum-

met, tittade de rödmosiga gästerna, snåla efter ont, nyfiket fram.

Thora själv var nästan hopsmält med dunklet.

»Undan, ni två, för mig!»

Thora satte foten på brosteget, men mannen spärade väg.

Ett hade hon hittills inte fått tillbaka, de vinande piskslagen, givna just här uppifrån bron, men nu kommo de i breda, hudflängande rapp:

»Gå din väg — Inga strykare hit in! Jag tänker jag är godlik kunna göra vilket jag vill med en sådan som dig... Finns fattigliden där nere — gå dit, om du vill... Pigan ska' få bära ner mat, om du är hungrig. Ha, ha, ha!»

Tyst blev det, så tyst att fors-sången, eljest kvävd av avståndet, hördes som ett mummel.

Månskenet mjuknade i en vid ring kring Thoras svarta, ensamma figur.

Vad skall nu ske?

Men ingenting skedde.

Matmodern vände bara ansiktet, vitt, som om månskenet stannat i blodet, mot sonen och sade:

»Vad säger *du* om slikt?»

Rösten var tjock; gjorde intryck vara fastnitad med ett knivhugg.

Då...! Han rådde ju inte för det — stackars förledda pojke, nej, han rådde inte för det, men styggt lät det hånande, elaka pojkskrattet, som från eldfläcken rullade ut över moderns mörka figur i månskenet. Det var hans enda svar.

Faderns hånrop gav än mera klang åt ljudet.

Så dog plötsligt eldfläcken på bron ut; rigeln föll skramlande ned — gillet kunde fortsättas.

Tänk dig dörren igenslagen om *det* skrattet? Så kände hon det, som om allt hon ägde brann inne där i det eldljusa huset — allt, till och med de svarta tankarna, som gjorde håret vitt!

Han var visst värd han att . . .

Sakta, som halvt förlamad, släpade Thora sig i mångatan, dit hon blivit visad. Huggen till döds var hon, huggen av egen son. Hon kände så säkert, att hon var huggen, att hon for med handen över klänningen för att söka blod. Innan den gamla Thora följde denna Thora in i fattiglidret, knöt hon ned ett klädstreck i bryggstugan. Varför visste hon inte riktigt; hon bara kände, att det var gott ha med sig dit in i mörkret.

Höstkylan låg på lur i det lilla gästrummet, men Thora kände ändå som glödhet luft omkring sig. Frosten i henne var till botten.

Ser du vad jag gör? Jag tar av mig mössan, och det kan du också gärna göra. Det är inte för något litet, du, utan för Gud Fader själv och hans utvägar med oss, kryp. Det är allt något att ta' av sig mössan för, det.

Där, hopkrupen på barmhärtighetsbädden, som hon själv skapat, fastfrusen i vreden, skymfad, ensam, utan all annan tanke än att kunna dö »för att än en gång få glädja de där två», där steg sanningen fram till henne till sist. Varligt kom den, försiktigt,

sakta, en helt liten låga, som värmdes — och hon frös!

Tankarna flockade sig tätt intill det lilla ljuset. Hon ville tina upp dem, innan...

Så vreds hjärtats dörr helt sakta upp av värmen, och då fick hon se en förunderlig syn. Idel förbränd mark bärande en enda blomma. Och sanningen lyste i allt vidare, allt högre låga; lyste till livs samvetsångesten och lånade henne den bildades skärande tankeskärpa.

Gud, Gud, vilka vägar hade hon gått? Mot *vem* hade gossen sökt beskydda fadern, mot vem? Hur många goda ord hade hon brukat — och hur många goda tankar! Allt hade hon bjudit till med, ja allt, utom att hjälpa gossen att *älska* fadern — och just *det* var vad han tärts efter. Det knakade till i henne. — —

Repet lät hon falla. Också det tyngde som bly nu. Och självrättfärdigheten och de burade tankarna och orättvisorna? Och så, *kunde* han, stadsherrn, förstå, att hennes kärlek var så till livs? Gud hjälpe henne! Gud hjälpe henne! Gossens värsta fiende hade varit hon. Sanningen lyste nu i sitt klara odödlichkeitssken. Skälvande som i dödskamp försökte Thora att resa sig upp, men hon kom inte längre än på sina knän — på dem stannade hon, böjd mest av självtuktens och ångerns äkta sorg.

Morgonen därpå låg det tyngd och ohåg över Yxegården. Arbetet fick vila, folket väntade sig underliga ting. I stolpsängen dāsade påklädd mannen,

gråpussig och ful i den vita morgongryningen, som lik en likbindel knöt sig kring de disiga bergstopparna. Vid det röda slagbordet satt sonen med huvudet tungt lagt mot armarna.

Han hade ångrat sig nykter, gossen. Allt som kunde skaffa fadern respekt på gården var han villig till — men *det här* var för mycket — alldeles för mycket. Man kastade inte Thora på Yxegården i fattiglidret — man gjorde det inte. Hon skulle bli till en visa, hans mor, och det led han inte!

Om det bara inte vore så otäckt tyst därnere! Dagingens vita likbindel vidgades och tog sakta livets skärröda ton. Men lidret förblev stängt. Då kom den skrämde gråten till gossen. Han grät trögt, ovant, långsamt, men ändå utan tröst som ett helt litet barn, som mist sin mor.

Han hade så tidigt och så våldsamt slitit sig loss från barnakänslan, att den alldeles övertog honom inför detta — att det var så otäckt tyst därnere!

Med ens grep han fadern våldsamt i armen och ropade:

»Hör ni då inte, far, hur otäckt tyst det är därnere?»
Men fadern hörde intet — han sov.

En av pigorna började torrsnyfta, och drängarna mumlade redan något om länsman . . .

Då, just när solen knöt sin guldkant kring likbindelns förtunnade vävnad, öppnades lidret, och Thora trädde ut. Hon gick som om jorden varit sönderskakad under henne, men vreden hade hon inte med sig, det sågo de alla. Hon gav order som vanligt,

arbetade själv som vanligt — tycktes ha glömt gille och allt.

Men två konstiga saker gjorde hon ändå. Hon log mot gossen sitt ljusa leende och kysste hans våta kinder, så folk såg det.

Den »skammen» talade man längre om i bygden än om den andra. Fulla äkta mäns tilltag dömas mildt hos bönder. Så kom det åter en ny tid på Yxegården: lugnets.

Matmodern bannade inte längre och överkrävde inte längre — och för mannen fordrade hon plats.

Underligt var kanske, att hon aldrig tilltalade honom annat än i sammanhang med sonen.

Kanske var det enda sättet att kunna orka hålla de löften hon givit sig själv därinne på bädden i fattiglidret?

Stegen uppöver har många sorters pinnar, och alla svikta de. Hennes sviktade nog mest.

Många gånger höll hon sig instängd i gästrummet — som lidret nu kallades — i kamp, men hon var en stark brottare.

Ju fogsammare Thora blev, ju mer släppte sonen efter. Han var lik en svag simmare, som fått en tung drunknad i land.

Stadsherrns etikett, »lastmärket», föll bort, styrkan kom, färgen och självkänslan. Han blev en äkta Yxegårdare — utom i ett: han ville inte ta' hustru!

Den skymf han låtit modern undergå glömde han aldrig, ty den hade träffat honom själv. Till en »uppriktelse» hade han lovat sig själv, att Thora aldrig

skulle behöva dela makt med någon, och det löftet höll han.

Trevnaden kom till Yxegården — men den som inte trivdes, det var mannen.

Supa ensam var inte roligt, ha en foglig hustru var inte roligt. Ingenting var roligt. Han saknade finkeln. Så en dag föll han ihop som en utbränd kolmila.

Ett helt år skötte Thora honom. Öm mot honom som hustru blev hon ju aldrig, men godhet utan ömhet gav hon honom, och den känslan är en av de dyrbaraste som finns.

Sonen hjälpte henne vad han kunde med vården, och här invid sjuksängen lärde han sig förstå. Så böt tacksamhetsmärket i honom om ägare — han blev moderns.

Äntligen en dag hängde vita lakan för fönstren. En vecka senare lämnade Stadsherrn Yxegården för alltid.

Vid den hedersamma begravningen iaktogs allt gammalt — utom ett: hustrun följde inte med till graven.

När liktåget som en rökfåra ringlade sig in bland träden och försvann, stod Thora ensam på bron. Tankarna kommo snabba i den stunden, och de rullade upp snabba tavlor.

Nu var hon ju gammal; håret var en åldrings, och ändå sjöd det av ungdomseld i henne.

Hon ville — bara ett — men det *ville* hon! Hon ville skrika i jubel och befrielse — skrika så ropet

skulle tränga in i skogen, blanda sig med rökfåran, smyga sig in i kistan och följa honom till graven — och stanna hos honom till evig tid.

Det ville hon!

Men så böjde hon djupt huvudet och gick långsamt in i fattiglidret, vars dörr hon noga låste igen.

* * *

Säg inte, herre, att vad jag nu berättat, inte är någon »händelse». Jag säger dig, jag, att det är en av de största händelser jag träffat på i livet.

Vill du höra Thora vittna om den själ, kan du få. Thora lever än i dag, lika sträng i kraven — men sträng bara mot sig själv.

Gossen har hon ännu inte lyckats driva till gifte.

»MICCO PAJKO»

(Namnet antagligen någon finsk förvrängning.)

Micco Pajko var en av de där, som allting »oturas» för. —

Han hade legat i och bedragit folk, ända sedan han hade så pass med klokhet i sig, att han kunde bedraga, men ingen välsignelse hade det blivit av det ändå.

Han hade varit den styvaste smugglaren, som funnits på de sista femtio åren, men så bar en kamrat sig klumpigt åt, och naturligtvis blev det Micco Pajko, som fick sitta emellan; han blev till och med tvungen att fylla i böterna med fängelsestraff!

Är sådant rättvist?

Aldrig hade han varit knusslig, när det gällt att inför domstol minnas eller inte minnas en sak — bara saken förskaffat honom pengar. Lönnkrögat hade han, månglat ut falska silverpengar hade han; ja, han hade till och med varit brännvinsadvokat, »efter han fått uppfostran», lärt att läsa och skriva. Ja, det fanns inte ett sätt varpå en hederlig skojar kunde försörja sig, som inte Micco Pajko försökt, men, som sagt, ingen välsignelse hade det kommit av det ändå!

Arbeta tyckte Micco Pajko var avgjort värre än både fängelsestraff och böter. Åkerlappen utanför stugan var alldeles buktig av potatis, som inte orkade komma upp utan hjälp, kornåkern låg i träde, och i fähuset bölade den utmagrade kon ständigt efter foder.

Det fanns bara en stor njutning här i livet, tyckte Micco Pajko, näst den att inte behöva arbeta, förstås, och det var »att få rysa efter ryggen». Det skulle kännas som trillande av iskalla, våta ärter — ack! Men ärterna skulle komma från själen.

Micco Pajko hade nerver. Vad under då om han efter bästa förmåga försökte tillfredsställa dem?

En gång tänkte han på en nyförsäkrad ladugård — åt en annan. Men då rös han för mycket och sprang efter hjälp. Nej, lagom skulle »trillandet» vara.

Se *smuggling*, det var livets fina tobak!

Men vad lönade det att sörja över sådant, som han inte kunde komma åt vidare? För att förströ sig litet hade Micco Pajko gift sig, men hade haft otur med det som med allt annat.

Hustrun var ett våp, som så förgapat sig i honom, att slå henne bäst han ville, sa' hon ändå inte ett knytt. Han hade inte fått rysa *en* gång för det kräkets skull!

Numera bara småroade han sig med att mitt i vintern vipps öppna dörren och så raskt slå ut en pyts vatten över det nyskurade golvet. Alla de rovor, som kräket då satte på de glashala tiljorna, roade honom rätt mycket. Eller också låste han in

hennes kläder och befallde henne gå i kyrkan barhuvad och i stickestubb.

Den sista gången det hände, hade nötet behagat förkyla sig, fast det var så gott som nästan vår, och låg nu därinne och hostade som en besatt. Nåja, det var inte Micco Pajkos affär, utan Vår Herres.

I vissa fall ansåg Micco Pajko det vara högst orätt att ingripa i Vår Herres styrelse.

Tjuv-fiska tyckte Micco Pajko också om. Att i mörkret sakta skjuta ut ekan, doppa bladen så ljudlöst i vattnet, som om ett människoliv hängt på varje droppe, frukta varje prassel, varje slag, som fisken gjorde, och så ändå kanske vid landningen bli gripen av en stark hand och pryglad intill benen!

Ja, det var livets näst finaste tobak, det. För övrigt hade Micco Pajko en besynnerlig förkärlek för stryk: han rent njöt av att bli väl genompryglad — det vill säga över hela kroppen och inte för hårt.

Ibland lät han till och med hustrun rappa honom med mjuka björkris, men då lipade kräket så förfärligt, skrek och jämrade sig, så att hon alldeles förstörde kalaset.

Nu hade han funnit ut, att han, genom att hårt nypa sig i fingertopparna, på egen hand kunde skaffa sig samma uppfriskande förnimmelse som vid prygling. Sedan den upptäckten hatade han stryk.

Supa tyckte Micco Pajko däremot inte om.

En »affärsman» måste vara klar i huvudet.

Söp han någon gång på allvar, så tålde han visserligen, hur spinkig och eländig han än såg ut, mer

än fem vanliga karlar, men han tyckte inte om det ändå, fast han tyckte om brännvinssmaken.

Micco Pajkos styrka var den överskärpta rävvaksamheten, och att det just var den som ruset tog med sig, kände han instinktmässigt.

Nu var emellertid Micco Pajko fast besluten att slå ett stort slag.

Han hade hittills handlat för småaktigt. Det gällde att med ett enda tag kasta sig i toppen av trädet.

Micco Pajko satt just nu med snuggan i mun framför sin fallfärdiga stuga och räknade ut hur allt detta skulle gå till. Han skulle först bli lönkrögare i stort, så brännvinsspatron, så skogspatron och så millionär!

Det skulle gå oljat, det!

Han hade redan konstruerat — i tankarna — en skorsten med sju pipor, »som kröp efter taket som en fingersvamp».

Snoka upp rök från *den*, den som kunde!

Det enda, som fattades, var rörelsekapital, men det fattades alltid för genier, så det var ingenting att fästa sig vid.

Början till »storheten» var redan gjord. Micco Pajko hade köpt en gammal panna, som skulle hämtas i kväll. Tills vidare tänkte han bränna litet varligt i fähuset, för att »känna sig för».

Hans tämligen nyförvärvade, genom byte bekomna egendom, stugan, låg mitt i stråkvägen; det gällde först och främst att vänja dit folk!

Låna pengar till »det stora» hade han väl också kunnat göra, ty tala omkull folk, det kunde han, men det var en skavank i honom: lånade han, så ville han betala igen. Det fanns ingen bot mot det — han *ville* betala.

Var han fått den skavanken ifrån, begrep han inte — såvida det inte var något slags djäkelstyg han ärvt efter modern, som också varit ett sådant där psalmsjungande vapn som hustrun. Och stjäla sedan?

Han visste att ingenting på jorden mer låg för honom än att stjäla!

Blindlyktan, murarna — hundarnas möjliga skall, folkets uppvaknande — skotten — flykten! Han rös och njöt vid bara tanken. Men ta mig fan — Micco Pajko svor någon gång, men ytterst sällan — att han kunde stjäla ändå!

Det enda, som tröstade honom, var att han då inte uppfostrat sig själv.

När han satt så här och spekulerade, så fick han minsann tag i en skavank i sig till. Han dög inte till hästskojare heller!

Nog att han försökt yrket och drivit det bättre än de flesta.

Piskat och misshandlat hade han, givit kräken krut och brännvin och halvkokta ärter för att få dem muntra och trinda för stunden hade han, satt nubbar under svansroten på utkörda eländen, så de kråmat sig som »spanjorer», hade han, och ryckt skälvande ungföl i mun, så blodet forsat, hade han; men trivts med yrket — det hade han aldrig gjort.

Nej, annat var att byta klockor en afton på ett marknadstorg, omgiven av halvfulla människor, av rop och skrål, spejande ögon och misstänksamma sinnen.

Det var livets näst-näst fina tobak, det. Och om sådant inte var att förtjäna sitt bröd på ärligt vis, så visste då inte han . . .

Skada bara, att den, som bytt med honom en gång, aldrig gjorde om affären.

Micco Pajko gäspade och tänkte resa sig, men sjönk tillbaka igen och skrattade, ett sådant där försiktigt smuglareskratt, som var hans vana.

Bonden, som han skulle hämta pannan hos, hade sålt den för en hästhud och två tolvskillingar kontant — dessutom skulle han hålla hjälp till forslingen.

En hästhud!

Vem hade en hästhud?

Micco Pajko hade sagt: »sin egen hästhud».

Inte hade väl *han* en hästhud?

Det skulle bli ovelt av, förstås!

Och vad pengarna angick — de två tolvskillingarna — de två *kontanta* tolvskillingarna? — Micco Pajko rullade om tanken i sig som en tärning, slog — och vann. Det var bonden, som hade sagt ordet kontant; han, Micco Pajko, hade bara sagt, att han skulle lämna alla tolvskillingar han ägde. När han nu inga ägde, så . . .

Det där lilla tankenöjet hade piggat upp honom så pass, att han nu orkade resa sig upp.

Men riktigt belåten var ändå inte Micco Pajko. Pannan måste ju hämtas så gott som mitt i natten,

allt för den där ohängda länsmans skull. Alla länsmän voro rackare — måtte följa med guldtränsen, men den här var en riktig dubbelrackare, med blått band på uniformsrocken — en sup-ut förstås, ty några andra behövde väl inte märka sig som nyktra!

Skogen, som Micco Pajko skulle gå igenom, låg i ett bergsfat, över vars kanter solen aldrig nådde fullt — inte ens nu under midsommartiden.

Inte att Micco Pajko var rädd — det var han aldrig — men att bergsskogen var si och så om natten den här årstiden, det visste hela världen. Och fast Micco Pajko inte alls trodde på spöken, så . . .!

Motvilligt började han göra sina små förberedelser till promenaden. Med ett kritstycke ritade han ett bastant kors under var sula, så vände han rocken avig och så spottade han tre gånger över vänstra axeln.

Kunde nu någon »skrymt» komma åt honom, så . . .

Därpå tittade han i dörren och frågade fogligt, om hustrun ville något, innan han gick.

»Så god du är, Micco Pajko», kom det flämtande från sängen. »Jag törstar så svårt.»

Micco Pajko ställde den halvtomma vattenmuggen bredvid hustrun — att gå till brunnen efter friskt vatten föll honom inte ens in — och så lät han dörren stå på halvglänt för att låta alla hennes välsig-
nelser, som han av erfarenhet visste skulle infinna sig, följa sig ett stycke på väg. Inte alls att Micco Pajko trodde på slikt, men skada mot skrymt kunde då inte litet gudsord göra.

Micco Pajko hade inte missräknat sig, välsig-

nelserna stänkte efter honom ur dörren som droppar ur en vigvattenskvast.

Han småskrattade — men otrevligt kändes det inte.

Vägen gick över den värkande potatisåkern — så över ängen, där vinterfodret redan var avbetat — sedan återstod bara en trasig bro.

Micco Pajko tryckte bättre ned kasketten på huvudet, kände efter om han hade det skyddande kritstycket kvar i fickan, och så vek han beslutsamt av in i bergsskogens skymning.

Svalt och skönt var det härinne — men så underligt blått! Ett klart dunkel! Man såg allt, men ingenting såg ut som vanligt.

Trädtopparna svajade och vaggade i det döda lugnet, och när Micco Pajko kom djupare in, så märkte han, att flera av dem stego ned och läto rangliga, magra trädbarn äntra upp i stället för att dricka kraf-ter och hälsa upp i höjden.

Nu förstod Micco Pajko hur skogen hushållade för att kunna hålla hela sin stora skara vid liv, trots trängsel och kvävande snår. Men styggt var det för en dödlig att se hur det gick till.

Nu gick han rakt fram med ögonen stadigt fästa på stigen. Han mådde inte bra av det här; han rös inte, han frös — frös, så tänderna hoppade.

Vilket rassel och tissel och tassel!

Micco Pajko stannade, som om han vidrört en orm.

Framför honom på stigen ringlade sig ett långt, tumshögt tåg av de röda »hättesvamparna», med barr-nålar i händerna till stavar.

»Hättefolket» kände nog Micco Pajko till.

Dit de, ställde kosan, var inte gott följa efter, ty de hörde till de onda . . .

Mitt i skogen var en tjärn, där tjärnfrun brukade sitta och sjunga, medan hon flätade kransar av näckrosor och säv.

Tänk, om han fick se *henne!* Då blev han endera blind eller döv.

Micco Pajko tyckte, att det blå dunklet kramade honom, så bröstkorgen knastrade.

Och allt mera klart blev mörkret, och allt mera tydligt såg han allt sådant, som han inte borde se.

Om åtminstone hustrun varit med, eller åtminstone hennes böner!

Nej, stigen tordes han inte följa — bättre då ta »ginan» efter träskkanten.

Snabbt vek Micco Pajko av mot träsket, som svajade vitt i den dödsstilla luften. Så böjde sig de ståtliga svartstråna ned, famnade den mjuka dunvippen, och så ringlade hela träsket omkring i svindlande dans, medan skratt hördes från djupet, ett lågt, surrande, ohyggligt skratt.

Vek i benen och med håret fastklibbat i pannan av kallsvett, vek Micco Pajko åt sidan, men kom så mitt bland frostfolket självt, som dansade på land i mjuka vågor, med svängande dimslöjor och band.

Var hade han lärt det? Micco Pajko gjorde kors-tecknet och flydde.

Träden löste sig från sin rot, bytte plats, bugade och nego.

En formlös blå björn dansade med en guldgul älg — hela skogen var på gille.

Så ropade en röst:

»Micco Pajko!»

Så ropade tusende gäckande, skrattande röster, klara som små klockor:

»Micco Pajko, Micco Pajko!»

Nej, till svedjan måste han, ty där eld gått fram, var skrymtens makt bruten.

Så vände Micco Pajko, svett driven och nästan dödsslagen av skräck, stegen mot svedjan. Men han kom inte över ängen, som låg nedanför slutningen. Ängen var också på bal!

Den blå natt-och-dagen dansade med de blodröda tjärblomstren; guldsmidda laxblommor virvlade om med späda förgät-mig-ej, de stolta midsommarblomstren dansade ensamma. Skalbaggar buro omkring dag i Maria nyckelpigas skålar, och fjärilar fladdrade i tusendetal.

»Micco Pajko, Micco Pajko», ropade de klocklika rösterna.

Myrstackarna öppnade sig och lyste av millioner ljus; ur bergen kommo långa tåg av tomtar med kappor av guld och hammare av silver.

»Micco Pajko, Micco Pajko!» ropade rösterna.

Micco Pajkos kaskett var kastad av hans huvud, det skyddande kritstycket flugit ur hans ficka, och allt mera blått blev dunklet, allt mera klart mörkret på svedjan, den räddande svedjan! Han ilade dit. Men . . .

Vad var det som flög där, ljudlöst och tyst bland de bruna trädstubbarna, mellan vilkas armar smultronblommorna glänste vita?

Jo, hästar, magra, dimhöljda hästar, med blödande munnar, sönderpiskade sidor och uppsvällda bukar — hans, Micco Pajkos hästar.

Micco Pajko sjönk på knä, frossan kastade omkull honom —. O, om han bara kunnat en enda bön, men han kunde ingen!

Det blå blev allt djupare, hästarna allt vitare och allt vildare. Så rusade de emot honom alla — alla beto, sparkade, slogo honom, ryckte hans mun i blod med taggbetsel, ilagt, han visste inte på vad sätt, så jagade de honom i vida ringar bland de bruna stubbarna, nedåt, ned mot forsen — den svällande, dödsbringande forsen.

Nu visste Micco Pajko bara *en* utväg till räddning: spången, som gick över forsen.

På andra sidan om vattnet gick landsvägen, den lugna, säkra landsvägen.

Micco Pajko vände, rusade framåt i snedd och lyckades komma till spången, medan hästarna, vrenskande och svikna galopperade tillbaka till svedjan.

Men ur forsen steg ett dovt, hotande mummel, och omkring honom ropade rösterna, nu hotande, de också:

»Micco Pajko, Micco Pajko!»

Ut på spången! Ut på spången!

Men spången var inte ledig.

Där satt hans darrande, febersjuka hustru i bara

linnet, med sin tomma vattenskål bredvid sig och sina små ynkliga tvillingflickor i knäet — barnen — som han hånat och pinat henne så för och som han befallt henne kasta »åt grisen», fast hon i stället, tagande hur mycket stryk som helst, skött och vårdat dem med tårar och kärlek, så länge de orkade leva.

Men inför *detta* kände Micco Pajko sig med ens säker.

De där skulle han nog rå på!

Så tog han en sten och kastade mot bilderna på spången.

Det var som om den stenen träffat hela skogen, ett sådant gny, skrik, brak och dån blev det. Hästarna kommo tillbaka, frostfolket kom, hättefolket, tomtarna — alla kommo till!

Och vad buro blommorna mellan sig?

Ett barn — ett puckelryggigt barn — sjukt och eländigt.

»Bort, bort du!» skrek Micco Pajko utom sig. »Jag skuffade dig ur trädet med flit — med flit, hör du! Vad behövde du vara vackrare än jag, din bror! Bort, säger jag, bort du!»

Ett enda rop av hat — så störtade hela skogen över honom. »Det blå» först!

Tomtarna slog honom med sina hammare, furorna med sina vassaste grenar, hästarna med sina skodda hovar. Myrorna, hättefolket, alla, alla hjälpte de till. Och hans hustru skrattade, hans puckelryggiga bror skrattade, hans små tvillingflickor skrattade allra högst.

Så mindes han inte något mer — han svimmade.

Dagen därpå satt åter Micco Pajko med snuggan i mun framför stugan.

Han såg grå och olustig ut, och grå och olustig kände han sig också, därtill så full av skam, att det kväljde honom.

Att vakna mot morgonsidan, inte mer än högst tio minuters väg från ingången till bergsskogen, med ansiktet sönderslaget av ris från granar, som han velat tränga igenom i stället för att hålla sig på stigen, och fötterna fulla av dy från träsket, dit han inte alls haft något att göra, det var — ja, trevligt var det *inte*.

Han hade av pur förskräckelse burit sig åt som en narr, det var vad han hade gjort — och ingen panna hade han hämtat, till på köpet.

Och så hade han diktat eller drömt en massa smörja.

Men det var ändå besynnerligt det han diktat eller drömt — mycket besynnerligt.

»Micco Pajko, Micco Pajko!»

Han kunde höra rösterna, när han ville. Tänk, om han inte drömt?

Visst hade han drömt — men skulle man inte möjligtvis . . . ?

En blixtn i ett mörker bländar . . .

Micco Pajko slöt ögonen; han hade sett en blixtn . . . blixtn till bärgning . . .

Han satt länge stilla med händerna knäppta bakom huvudet, vilket bevisade att han funderade djupt. Så visslade han helt sakta — som jägaren när han ser orren lyfta och är säker på skott.

Så gick han in i stugan, där man om en stund kunde få se en underlig syn: Micco i full fart att lära sig Fader Vår och Välsignelsen av hustrun, som grät glädjetårar. — — —

Påföljande söndag överraskades sockenboarna av att efter den sömniga predikan se Micco Pajko, högtidsklädd och ovanligt blek, stiga upp på en hög sten och därifrån hålla ett svadande kolportörtal. Han, Micco Pajko, hade blivit »väckt» i skogen den och den natten av Vår Herre, som låtit alla hans synder störta sig över honom som fläckiga ulvar!

Snart talade han sig varm; snart kände han vad han sa'; så *trodde* han vad han kände — och så ryckte han både sig själv och åhörarna med i stämningens virvel.

Det blev gråt, hysteri, vaggningar och jämmer omkring honom.

Micco Pajko rös — rös — och kände med jubel att han i spelet om själar äntligen funnit livets allra, allra finaste tobak!

SVART OCH VITT

»Vad som är tyngst häruppe?»

Å, det är väl när mörkret griper en. Som en utfläkt örn lägger det sig på ens bröst; det följer en i tankarna man tänker, i maten man äter, i sömnen man sover. Man känner det nalkas, men vet det skall gripa en; man ber till Gud att få slippa undan — men örnen sänker sig ändå.

I veckor bär man förvinterns ödslighet med lugn, ja med glädje. Man vilar sig efter vårens oro, efter sommarens eviga ljus-rikedom och är glad, att höstens trotsiga brottningskamp är slut. Tankarna sträcka ut sig som på en bädd av ejderflock — man är sin egen värld och är lycklig.

Men så helt sakta smyger sig mörkret in i stugan, sätter sig i spisvrån och stirrar! Så smyger det sig in i en själv — och då börjar kampen.

Ett segt gråsvart flor rullar ned sig mellan ens eget jag och ens eget själsliv. Man rycker, man sliter i floret, man ser tankarna stå där bakom, klara och skarpa nog, man försöker locka fram dem, forma dem. Förgäves! Floret är vävt av själsfibrer — det håller! Man vantrivs — vantrivs!

Tystnaden, nyss ens käraste vän, börjar att pina ens öron värre än det våldsammaste buller. Man talar för att få höra sin egen röst, men man hör den inte, man skriker för att få dödsstillheten omkring sig att dallra, men den dallrar inte. Man arbetar, hugger ved, så svetten lackar, för att tvinga örnen att lyfta — men den lyfter inte, inte en tum. Och runt omkring stå bergen i sorgdok och vakta!

Tyngst är ändå kanske att lida så utan proportion. Det är all världens mörker man bär på, all världens tystnad man hör. Och man bär, bär, bär, till dess viljan bågner och själen dryper av blodssvett.

Och ändå — samtidigt — ja du, så underligt är det — bär man också på den stora glädjen, glädjen att kunna lida så som mörkret lär.

Men så en dag kommer snön, i stora uddiga lätta flingor, som falla så oupphörligt och sakta som från molnen nedskakade fjädrar.

Då rusar man ut, jublar, ropar och tackar Gud, inte för snön, men därför att den är vit.

Och det vita faller och faller!

Man rycker av sig mössan för att få känna de mjuka budskapen på sin hjärna, för att låta levande begrava sig i dem.

Ja, då händer det, att örnen lyfter och flyr över bergen, som blivit milda, runda och ljusa i det vita.

Dalen höjer sig ur dunklet, allt höjer sig, sinne, luft, och då ser man att himlen finns kvar, det man inte trott förut.

Och sedan — mot natten kommer klarheten.

Himlen glänser stålblå med inlagda silverstjärnor. *Den* globen över det omätliga, gnistrande, oskärade vita! Ja, det är nog ett av de största Guds undren häruppe . . .

Men det vita kan också vara farligt, må du tro.

Ett år, jag hade häst då, ett stackars ungt kräk, som jag räddat från timmerkörningens råa fasor. Kampen hade också lidit av mörkret, krubban var sönderbiten, huvudet hängde och fodret var varmt av håglöst flåsande.

Du skulle ha sett hans glädje över att få sträcka ut i det vita! Han gnäggade, frustade och vidrörde flingorna så lätt, som om han smekt dem med hovarna. Varken han eller jag brydde oss om vart det bar nu. Sedan skulle vi till byn, där människor talade — och där hästar vrenskades.

Skogen stod redan under spetstak; mellan träden hängde tunga girlander av snö; tallarna hade svept in sina krokiga grenar i fantastiska draperier, och enarna liknade jättesnöbollar. Forsen var hes, så mycket snö malde den in i sin svarta vintersång.

Och det vita föll och föll.

Brand, kampen, sträckte ut allt mer och mer, och så gjorde jag — andligen! Så kom en susning — skogen darrade till — spetstaket störtade samman; tallarna tittade onda fram . . . Så kom en vindil till: *den* kände jag igen. Snabbt vände jag på huvudet.

Mörkret följde oss, följde oss i det vita!

»Fram, min häst, fram, min häst! Snöstormen är över oss!» ropade jag.

Och så var den, den tunga, krokiga skogssnöstormen, den som har tusen händer och ett kvävande dok i varje hand.

»Fram, min häst, fram!»

Brand flög. Men det vita bakom oss snodde ihop sig till en sotsvart pelare, kröp, ringlade sig under träden — tog språng! Så ett sjudande, vyssjande, vinande, pipande ljud — pelaren var över oss!

Inom kortare tid än du hinner sänka ditt öga var Brand, jag och släden hopvispade till en enda vit jättehög.

Öron, ögon, händer, fötter — allt kändes som borttryckt från mig. Vad betyder en snöstorm på isen mot en skogsstorm? På isen kan man fly. Jag vet inte riktigt hur jag lyckades arbeta fram Brand ur snöberget, men jag lyckades. Medels den yttersta ansträngning fick jag ur selpinnarna — så ryckte jag honom loss ur fimmelstängerna, vände hans huvud mot isen och gav honom det första slag han någonsin emottagit av min hand. Jag visste ju, att ensam kunde han rädda sig . . . Vad mig angick — så . . .

Du vet ju, att människohjärtan också ha sina missväxtår? Just det året hade jag lidit både frost och hungersnöd. Vilan under det vita tycktes mig som en ljuvlig dröm.

Men kärleken, som betvingar allt, betvang även mig, kärleken från ett fattigt djur. Brand gnäggade våldsamt och drog begärligt in luften från den frälssande sjön, men så vände han sjön ryggen — ställde sig från vinden och lade huvudet skyddande på min axel.

Sådant orkar värma livsviljan. Om det så bara är en fågelstackare, som älskar en, så får man krafter. Kort därpå rev stormen en bit bergvägg bar, då visste jag genast var vi voro hemma.

Jag tror nog att det var sju mäns arbete jag utförde den gången, men en stund senare var jag, Brand och släden i säkerhet i en liten håla, där skogskörarna i regel lade upp de torrvedsknippor, de alltid brukade kasta på vedlassen till tändämne åt mor.

I tre dygn fingo vi sitta instängda därinne, kampen och jag, medan gråbenen tjöto och glävsade rakt över våra huvuden. Hade bara Brand gnäggat så . . . Men han var för klok, min häst.

När vi äntligen kommo hem — voro vi inte kräsna på föda, må du tro — och inte på dricka heller.

Men i stugan var ljust.

Mörkret satt inte längre i spisvrån, bara kylan, men *den* var välkommen.

Samma dag kommo barnen för första gången, alla utrustade med kälkar, skor och skridskor.

Tror du inte, att jag rent av måste ta emot med ryggen för att hindra mig ifrån att ta dem i famn?

Ja, det måste jag.

Mycket läsning blev det inte av *den* dagen: jag var kvävd av ord — jag måste få tala, och så berättade jag sagor, de mest hemska, hårresande sagor jag kunde få fatt på. Till sist blev den yngsta, en liten söt flicka, så rädd, att jag *måste* få ta henne i famn och trösta henne . . .

Måste få!

Kanske att det värsta häruppe ändå är det stora ömhetskrav, vi sitta inne med, för att hålla den lilla ömheten vid liv? Vi frukta ständigt bli förvandlade till soliga bäckar, om vi bara en enda gång glömma av att vi äro snöblandade forsar! Så är det.

I städerna, i *våra* städer, äro människorna glada och bära livet lätt, *sägs* det?

Det är det vita ser du, men inunder det vita ligger det svarta och värker. Och då händer det, att de som äro svaga dricka — för det svartas skull. Men sådant förstå bara vi.

Sydöverboarna veta bara »att vår vinter är lång och vår sommar kort». — — —

Samma dag barnen varit hos mig, stod jag åter på bron, såg dem försvinna, som vårstänk över isen.

Jag var värmd och ljus!

I stallet hördes Brands muntra trampningar vid helgdagsfodret. I dalen lyfte mörkret oroligt fram och åter, kastande långa skuggstreck som vid flykt. Så dracks det upp helt plötsligt av det bländande vita, som tändes med den stora stjärneklarheten. Ingen skuggning, ingen ton, bara två strålande färger:

Svart och vitt! Vitt och svart!

Armodets färger. Men tror du att vi vilja byta ut dem mot all världens prakt och härlighet?

Nej, du!

BUABRUDEN

Där furan är för stolt att böja sig för att kunna stå den hårda fjällvinden emot, där fortsätter björken vägen uppåt genom att förkrympa sin växt och sno ihop sin stam till oformliga knölar.

Många av husen här på höjden äro byggda av slik knölig krypbjörk, och konstiga nog äro de att se på.

Inte där sådan björk växer, utan den vida, svajande solbjörken, den som behöver mjukare mylla och mera frihet än alla andra trån, men som också blir fagrare än alla andra, där är Margit »Buabruden» född.

Båda föräldrarna hörde till furufolket, hon där- emot till björkfolket.

Att hon behövde sol, tänkte ingen på — bara på att hon spred sol.

Det är ont om sådana här uppe som äro glada, och så bli människorna grymma mot dem som fått gåvan — grymma utan att förstå det.

Margit blev aldrig betraktad som en personlighet, utan som en slags glädjebank, i vilken alla togo ut, men ingen satte in.

Fadern drack i smyg, drack styggt. Av hustrun tålde han aldrig en varning, men väl av Margit, ty hon hade ett sätt att breda ut skratt över allvarsorden, så de inte märktes förr än efteråt i ensamheten.

Så tog hon *den* bördan på, flickan!

Modern, en god, men litet käxig kvinna, djupt fäst vid mannen, fast utan gensvar, var full av jämmer och tyst klagan.

Så tog hon *den* bördan på, flickan!

Folket på gården var missnöjt både med mat och arbetslag. Och över vem skulle de kasta knorr och fordran, om inte över Margit?

Så tog hon även *den* bördan på, flickan!

Hon var som en bjällrande liten häst, på vars lass alla fingo slänga sina störrar, utom om stören hette orättvisa, ty då nekade fålen bestämt att dra'.

Aldrig har jag sett snabbare fötter än Margits.

Hon var jämt på språng mellan gården och boden, alltid med kindernas gropar fulla av välkomstleenden och händerna tyngda av mat.

För alla hade hon en särskild omsorg. Hon ville bara pyssla om och ge. Ja, ett förunderligt väsen var hon på den tiden. Hjärteglitter, hjärteglitter låg det över henne!

Med kärlek hade Margit inte haft stort att skaffa.

Visst flockade sig gossarna ivrigt omkring henne vid gillen och dylikt, men sedan stodo de bara och väntade.

De ville bli roade de med!

Men den stören tog inte Margit på sitt lass.

Nog skrattade hon, men det var åt dem.

Då kallade de henne »snål», alldeles som tiggare, som gått miste om en allmosa.

Så hände, att modern gick ned sig på isen sent en höstkväll. Ropen hördes till gården, men hjälpen kom för sent ändå.

Man behöver tid att glömma slika rop! Margit frös fast i dem, hon.

Men den som glömde, det var fadern.

Bröllop följde så hastigt på begravning, att prästen bara behövde bläddra om några blad i handboken och gästerna att ömsa min.

Margit fick befallning att lägga av sorgen, hon, vars hjärta ännu klappade i dödsångestens frossa och vars öron voro spända i ett ständigt hemskt lyssnande?

Så kom hon på bröllopet i sin svarta dräkt och svarade, när man ville hon skulle dansa, »att det kunde hon inte, ty hon bar sorg för två».

Hon bar sorg för tre, ty hon sörjde också sin döda moders sorg.

Margits tilltag att på bröllopet sprida »granrislukt och bedrövelse» var något som Maja, styvmodern, aldrig förlät henne.

Ung var hon, Maja, fyllig över barmen, rund över höfterna och len i tonfallet — en riktig kvinno-kvinna. Aldrig hörde man henne säga ett hårt ord om någon — minst om Margit, hon bara ursäktade henne,

Du förstår; hon ursäktade fel, som inte funnos, till dess hon slagit fast, att de funnos.

Så blev det tal här och tal där, att hon var nog trilsk ändå i botten — hon Margit — och otacksam? Ja, Gud vet om hon inte rent av var högfärdig?

Alla voro så villiga tro ont, ty alla kände sig bedragna på sin andel i »glädjebanken».

Men först när det också tog vid att dra' kallt från fadern, vaknade Margit upp.

Hon var inte van se sura miner omkring sig hon, och så började hon att yrvaket och trotsigt försvara sig på måfå. Försvara sig mot anklagelser, som inte hörs! Ja, lika gärna kan man försöka försvara sig mot luftens giftdjur!

Då gick Margit sin väg, raka-fram-vägen, till fadern och frågade vad hon gjort, efter alla voro så. Fadern, just då i full blom som förälskad 65 års narr, svarade, alldeles utom sak, att Maja hade rätt, alltid rätt, mest rätt därför att *hon* aldrig var sur och lipig. Då förstod Margit till sist att det inte var *hon* men hennes *glädje* som haft hygge och kärlek både i hemmet och i byn. Den upptäckten gjorde ont, ja *så* ont, att solbjörken började försöka förvrida sig till knölbjörk »för att kunna stå vinden emot».

I *ett* var fadern sig lik: han tog Margit till råds vid skogssälj och dylikt. Hans ärlighet var sådan, att han behövde ta råd — och Margit var född med lagboken i sig. »Till tack» började nu Maja att också dela ut lena hugg i hemmet. Margit tycktes aldrig märka dem. Aldrig försvarade hon sig. Hon bara

kände huggen som en svidande orättfärdighet! Men läpparna krökte sig vad det led till en båge under bördan att hålla hjärteglittret tillbaka, ty *det* gjorde hon också!

Så fick hon, Margit, vapen i händerna — ett mäktigt — men ett styggt.

Hon såg hur fördrängen i boden kysste matmodern utan att bli avsnäst.

Den dagen gick Margit omkring med huvudet buret så högt som om hon sett ned på alla — på styvmodern mest.

Till sist fann Maja för gott att söka förklara sig. Fördrängen var en elak luns, som hotat husbonden till livet, om matmodern skrikit. Inte kunde väl Margit tro henne, Maja, om ont?

Margit, som i vävkammaren satt vid spolrocken, lät hjulet surra — det var svaret.

Nu tog Maja till en än mer bevekande ton.

»Inte kunde väl Margit tro henne om ont?»

Den enda som svarade var rocken, som surrade allt högre.

Men Maja *ville* ha svar — så upprepade hon frågan en gång till.

Och nu fick hon svar, ett »ja», som kom så sakta, men så starkt, som om Margit spunnit fram det från sitt väsens innersta lönn. — — —

Så häftigt grep Maja fatt i rockhjulet och vred det baklänges, att alla de sköra trådarna sprungo av! Så gick hon skrattande ut.

Den handlingen var en spådom, en elak, hämndgirig spådom . . .

»Baklänges, så alla de sköra trådarna sprungo av!» — — —

Från nu var det som om Margit fått kraften tillbaka att vara glad. Hon log mot fadern, när han kom, log, när han gick, och skötte huset som förr under glädje och sång. Men moderns alla vanor förde hon in, och Maja låtsade hon inte vidare att se.

Hur tror du slikt kändes för *den* kvinnan, och säga något vågade hon ju inte, när hon inte visste »hur mycket» Margit sett.

Så dog mannen helt plötsligt ute på gårdet — doktorn sa' av slag — och *slag* var det; ålderdomens bakslag mot ungdomsbrunst och hetta.

Maja grät, vackert och sakta som när ett vårregn faller, men så oupphörligt, att grannhustrurna måste vaka över henne.

Margit förstod sig åter ingen på.

Visst var hon blek och bedrövlig att se på, men grät gjorde hon inte, och när sypigan frågade om inte Margit skulle låta ta mått av sig till ny sorgklänning, fick hon svaret, att det behövdes inte, ty just nu var det tider lägga av sorgen.

Sådant sprids, förstås! Till sist tyckte till och med prästen sig tvungen att gripa in.

Ödmjukt, som väl bara ett läs barn lyssnar till läsprästen, åhörde Margit de bestraffande orden. Läpparna darrade och tårarna stodo på lur, men svaret blev ändå, »att hon var glad far fått gå bort i tid».

Prästen förstod bara orden, och så fick Margit »hårdhärtad» — även i prästbetyget.

Strax efter begravningen kom det kavel, att Majas mor var krank. Maja reste genast till fattighemmet, »god som hon var».

Medan hon var borta, lagade Margit med länsmannens tillhjälp, att Hans, fördrängen, kom av gården. Lätt arbete var det inte, men det lyckades genom hotelse om angivelse för tjuvmärkt och sedan vattensläppt virke. Stygga ord om matmodern sa' han visst, när han gick, men dem fäste sig ingen vid, »ty de voro ju bara sagda av hämnd», sa' Margit.

Strax därpå blev Majas mor frisk igen . . .

Det var vackert se henne, Maja, nästan falla Margit kring halsen och tacka henne, som kört bort den där otäcka Hans, »som hon aldrig tålt!»

Men Margit, hjärte-Margit, lät inte omfamna sig — utan stod där stel och rak och sa' helt högfärdigt, »att hon bara sopat rent för faderns dörr».

Från den stunden visste hela byn hur svårt Maja hade det i smyg, visste det, fast de i över tjugu år solat sig i Margits ömhjärtenhet!

Bitterhet är dubbelt bitter för den, som är född till sötma. Margit tyckte hon fått i sig ett gift, som hon inte kunde vänja sig vid. Lämna gården föll henne inte ens in, till det kände hon sin ställning som en storbondes dotter allt för utpräglad; men sommaren efter faderns död steg hon för första gången upp till fäbodarna, eller buom, med kreaturen.

»Buom» — har många gånger förr varit vallfartsort för slitna kvinnosinnen, och där finns helbrägdagörelse! För vart steg man tar uppåt, så mister man

en plåga. Skogen omger en som en doftande dräkt, ständigt ny, ständigt densamma, och när man till sist står där uppe på sammetskullarna, där »dvärgblommor med jätteskönhet» stå så tätt som inslagna i en matta . . . Ja då känner man sig stå i en storhetens förgård utan like.

Långt borta drömma snöfjällen rosiga soldrömmar att höra skyn till.

Kyrkorna äro sammankrympta till vanliga människohus; människohusen äro blivna till ett intet. Och insjöar ser man, du, hav beströdda med buketter, och i skogarnas svartslitna trädrännor störtar forsarnas eviga silverregn.

Hit upp tränger inte den lilla knarriga människorösten; själva varandets trollugn är tystad: här talar endast Gud!

Så dricker man nytt liv åt den nya människan i sig, den rätta, den som »där nere» lever i ett sådant förtryck och elände.

Och ibland om kvällarna! . . .

Ja, då öppnar himlen sig varv efter varv, till dess man tycker sig se rakt in i solens flammande hjärta. Eljest är luften full av det omätligas ro.

Tror du inte man måste tänka stort och leva rent inför sådant?

Allt ont föll från Margit häruppe, som lånade lumpor. Hon var lycklig igen — lycklig för *egen* räkning. Det var det mest förundransvärda av allt!

Och ung blev hon med, du — så ung, att hon inte visste vad hon skulle göra av sin ungdom.

Hon lekte, skrattade, inte för att roa, utan därför att det var roligt, och sprang i kapp med »hjälpen», lill-Stina, sedan hon likväl först läskat sig med att stoppa jäntungen så full av gotter, att hon knappt kunde röra sig.

Sedan läskade Margit sig med att låta Bolla, skällkon, få behålla sin nyfödda kalv.

Alla — alla skulle vara glada och nöjda!

Moderns dödsrop trängde inte hit upp; ingenting trängde hit upp — annat än lyckan.

Vart Margit gick, följde kreaturen efter.

Satte hon sig, flåsade de med sina mjuka mulor i hennes nacke; stod hon, nappade de i hennes röda kjol, som om den varit en väppling. Och så märkvärdigt tänjsamma dagarna voro, se'n! Riktiga vardags-söndagar allesammans: det tunga arbetet alldeles som flög en ur händerna.

På så vis fick Margit tid över för fiolen, ty Margit var av spelaresläkt, fast hon inte fick spela, så folk hörde det, efter sådana funnos, som ansågo det vara mot bibeln att låta kvinnor röra vid strängospel — dessutom opassligt för kvinnor.

Bäst tyckte hon om att sitta i döda forsen och spela om kvällarna för »storfolket» — för dem, som inte synas!

Spela bland störtande fall av blånad luft med skum av fradgig mossa och vitgrå lavar! Här nere var alltid mörkt och fuktigt. I den tomma vattenrännans botten glänste stenarna som blankslipade benknotor; strandbäddarna voro sönderslitna, som om

vattnets jättar under färden ner till Storlängssjön lyft sig upp på armbågarna för att titta, huru det såg ut på land.

Under brådskan hade vattenfolket också störtat ned klippor, ryckt upp trän, rusat igenom berg och borrar djupa kittlar.

I de kittlarna bodde storfolket. Margit hörde huru de sorlade och sjöngo. Ja, ett par gånger såg hon till och med sjöjungfrun dansa i de blå luftvågorna — men då höll hon igen ögonen, ty hon visste, att storfolket inte var att leka med, om människorna försökte få se för mycket av deras hemligheter.

Till Margit kom så ofta drömmar, att hon var den döda forsens förstenade näck, som fått löfte att spela sig till liv igen!

Men fram på sommaren orkade hon inte ens drömma — hon var tyngd av sin egen lyckokänsla. Biet hade samlat för mycket sötma.

Sådan var hon till sinnes, när Sven träffade henne.

Det var en söndagskväll det skedde. Margit satt på den flata spelarestenen i döda forsen med fiolen i knäet, de mörka ögonhåren i frans mot kinden och det ljusvågiga huvudet som draget bakåt mot stammen av ett sviktande träd.

Sven var en nykommen, men underligt tal hade han ändå hört om henne Margit, som varit så god och blivit så ond!

För att pröva humöret hennes, satte han luren till mun och lät ett par kolare-rop höras. Margit miste livsfärgen och kröp förfärad ihop på stenen . . .

Ond, hon!

Sven tyckte sig aldrig ha sett något så ljuvligt och så fagert . . .

Han sprang fram . . .

Ja, så var den historien i gång, du.

Sven var yngre än hon, rödblommig, stark och litet vek över de fylliga läpparna. Men det betydde inte stort huru han var; det viktiga var att han kom *då!*

Hon fäste sig vid honom med alla sina hungerande, ömma hjärtrötter. Hon öste så mycket kärlek och omsorg över honom och så mycken hopspard glädje och fröjd, att Sven tyckte sig ständigt befinna sig på fest.

Av modern hade hon ju bara ägt den bit fadern inte ville ha — av fadern så gott som ingenting.

Svens förnämsta »mandat» var ändå, att han inte ville bli road — bara älskad — att älska var så lätt!

Varje afton stod hon på sned-klippan och väntade.

Han kom ofta — och när han inte kom, så skrev eller telegraferade han, ty buom har också sin post och sin telegraf . . . luren!

Det är vackert höra slika kärleksbud flyga genom den klara luften, må du tro.

Så kysste han henne en dag i döda forsen, och så började de genast tala om bröllop. Gård hade han ju nyss tagit i arv; skifte skulle det ju snart bli för Margit: de hade ingenting att vänta på.

Margit hade aldrig talat med Sven om »hennes därnere», och när det nu skedde blev det i hjärteglitterets ljus.

Saken var, att hon målat om allting häruppe i ensamheten och lyckan. Hon betvivlade sina egna ögons vittnesbörd, hon trodde Maja var god och ren, hon trodde, det var hon, Margit, som sett styggt och tänkt styggt — hon trodde att fadern delat rättvist i sin känsla, trodde — »ty hon älskade Sven».

Fäst dig vid det, herre; jag tycker det är så vackert: »ty hon älskade Sven»!

Den dag Sven, efter avtal, skulle stiga ned i dalen och begära arv och bröllop, blev en sorgens dag i buom.

Allt ont hade Margit glömt, men att det funnits ett ont »därnere», det hade hon inte glömt — och för det onda var hon rädd... Give Gud att!... Själv skulle hon stanna här uppe till dess det var förspänt till skjuts nedför predikstolen. Utstyrseln låg ju färdig sedan år. De höllo varandra så hårt i hand, som om handtaget varit ämnat för evigheten, medan Margits tårar föllo, tunga och långsamma. De togo näring ur hela hennes väsen.

Efter dem pinglade kreaturen i en lång sorgfyll rad, och rackan hade sänkt den yviga svansen som tecken på att hon »förstod».

Sven tyckte sig aldrig ha gått en så tungsam stig. Tala kunde ingen av dem.

Margit försökte till sist att spela en avskedslåt; men fiolen snyftade den med, och så tyckte hon

bättre om att lyssna på klockorna, som ringde in sorgen i hjärtat på henne, som ett helgsmål.

»Du skriver väl en lapp med jantan», fick Margit fram till sist.

»Visst!»

»Och passar luren var kväll, när solen står snett över Hökberget?»

»Visst, visst!»

Flera ord fann han inte, Sven — förr än det gällde något som brann i honom, som brunnit i honom länge: att en enda gång få stanna till morgonen. »Det var tids nog stiga ned i gryningen.»

Luften var full av stillhet och aftonljuvlighet — de voro ensamma, och de älskade varandra — med sin unga kärleks hela styrka!

Sannerligen behövs det inte att man tror starkt — för att kunna tro alls ibland! Kanske om hon då...?

Men ifrån hemmet utan mor ville Margit lämna ut sig själv med all heder.

Så kysste hon honom med den äkta kärlekens skälvande styrka — lockade kreaturen omkring sig till ett skydd och sprang tillbaka mot höjden, medan han långsamt och motvilligt steg nedåt med sitt unga, osvalkade blod!

Tror du på helvetet?

Fag tror på det, det är en riktig lisa att få tro på det — ibland!

Det finns människodjävlar, du, som man inte kan avväga något annat straff för än helvetets eviga eld.

Nu ska' du höra.

Jäntungen, hemma efter matsäck, hade mycket riktigt en brevlapp med sig tillbaka.

»Styvmodern hade varit så beskedlig; lovat både arv och bröllop, fyra-dags-bröllop till — och det skulle hon kosta på. Eljest hälsade hon så mycket och var så glad!»

Den kvällen blev det fest i buom — med kaffe och färska rån och extra nattfoder åt korna. Ja, Bolla fick till och med krans kring hornen!

Skratta du gärna, om du så vill. Jag är mer hågad gråta, jag!

På natten låg Margit på sina knän och tackade Gud, som givit henne kraft att stå Sven och sin kärlek emot, och bad den store Fadern förlåta henne, att hon varit så sträv och misstänksam mot Maja.

Du djävul där nere i dalen, brände inte den bönen dig som droppande eld?

Söndagsvardagarna förvandlades till vardagsvardagar nu, så lång och tung blev tiden.

Men pjosk är inte våra flickors lag, och så arbetade och sjöng Margit dubbelt på förmiddagarna och stod varje kväll på sviktklippan för att därifrån vakta solens gång över Hökberget.

Sven var en styv blåsare, men Margit var en utan like.

Ännu talas det om, hur luren klang och jublade det året från buom!

Så en dag hördes inte kärleksljuden från dalen längre.

Först på femte dagen, just när Margit beslutat

stiga ned, för att finna lisa i sin ångest, klang den igen.

Men nu kom en ny ångest till Margit. Hon kände inte vad luren sa': hjärtat tog inte in de granna ljuden, utan de föllo omkring henne som krossade skärvor.

I darrande förtvivlan blåste hon nu fråga på fråga och fick allt »oförståndigare» svar.

Du djävul, du djävul där nere i dalen som stod bredvid drängen och skrattade så de små tänderna lyste, medan du »på lek» lät honom blåsa kärleksbud till buom!

Till sist orkade inte Margit oroa sig mera: hon måste nedöver!

Sven var nog krank, kanske ramad av björn eller skadad vid huggning — och lät en annan sköta luren — för att inte skrämma henne. Nära var hon sanningen den gången, men inte nog nära!

Nu inte bara flög arbetet ur händerna på Margit — det sjöd! Att lämna vad hon åtagit sig att sköta, i oordnat skick, tänkte hon sig inte ens som möjligt; hjärtat fick värka bäst det ville.

Det var god ordning i tåget, när det till sist satte sig i rörelse nedöver med Margit och Bolla i spetsen.

Genom Margits makt över kreaturen kunde hon reda sig utan karlhjälp. Lill-Stina var också så stursk över att få vara stor, att hon nästan blev stor till krafterna.

Först när Margit var kommen halvvägs nedför branten, tänkte hon på att det var söndag. Sabbatsfriden skakades och skars i bitar av klockklan-

gen. Hastigt stoppade hon gräs i skällorna, men ryckte nästan lika hastigt ut tapparna igen. Det lät ju som om de tågat mot en gård, där lik fanns.

Nej, klang och glädje skulle hon höra bakom sig! Gud allena visste vad som — Spela måste hon med för att inte höra ångesten i sig.

Så tågade de under bjällerklang och spel raskt mot hemmet.

Jag var där, jag, när hon kom: vi voro där alla. Där var gille, stort gille. Hur hon osedd kom in i huset, vet jag inte. När hon fick se alla kärror på gården, hade hon väl släppt in kreaturen i en hage och själv smugit sig bakvägen upp på vinden, där klädkistorna stodo; ty att visa sig som buatös för styvmoderns gäster hörde nog också till det, som inte ens föll henne in.

Jag såg henne först, när hon kom nedför vinds-trappan. Hon bar en blå köp-klänning — jag minns den så väl — tyget kallades paramatta! Det var som en blå bit luft sänkt sig för vart steg hon tog.

Ja, hade jag då bara vetat! . . . Men just den sommaren hade jag hållits åt en annan sida av socknen, och för övrigt vad kan en *människa* göra vid sådant!

Rummet var packat med folk — till förstugan stod dörren öppen; i den stannade Margit, bländslagen av aftonsolen, som just föll in genom fönstret. Kring halsen hade hon ett litet guldhjärta — nog Svens fästegåva —.

Jag tänker jag aldrig sett henne fagrare!

Se, kunde hon inte, men höra kunde hon.

Prästen avslutade just då ett tal för de nyförlovade: änkan Maja Bjällman och Sven, »nykomlingen i Myrlilla». Alla trängdes fram för att klinga — alla utom den blå, orörliga flickan i dörren, som solen bara tycktes kunna göra mera vit i stället för mera röd!

Det slog blixtn i Majas öga, när hon upptäckte Margit. — Jag tror nog, att djävulen i henne var fullt lycklig i det ögonblicket! Men aldrig hade uppsynen varit mildare och rösten lenare än nu, när hon steg fram och sa':

»Nej, se Margit — det var då tursamt! Vi tyckte just det var svårt att inte kunna få skicka bud. Du känner väl Sven, tänker jag?»

Margits ögonfransar lågo som döds-skuggor mot kinden, men så lyfte hon upp dem och såg på Sven, såg på honom, så hans själ kröp ihop som inför dom och död. Därpå tog hon ett glas, slog det mot Majas och sade stadigt: »Lycka till då!»

Ja, hon log med!

Så slog hon sitt glas mot Svens och sa' lika stadigt: »Lycka till då!»

I den stunden mördades hon, mitt framför våra ögon!

Tyst var det i rummet, så andedragen hördes. Man hade sport om Svens besök i buom, och alla ville nu se, hur hon, Margit, bar sig åt igen.

Fem minuter senare stampade spelmannen upp till polska, och den första, som dansade ut, var Margit. — Det var nog bara skvaller efter allt det där pratet om buom!

På kvällen låg som en nedfallen bit himmel på vindsgolvet över de i hast avrivna buakläderna. Margit tyckte, att det var hon själv — bua-Margit, som låg där i en hög, nedsmutsad och trampad på!

Hade hon i det ögonblicket funnit tårarna, så . . . Men nu fann hon bara fyra till döds stickande tistelord: »Aldrig visa dem något; aldrig visa dem något!»

De orden åt *det* hjärtat? Mätte det då inte bli ve utav!

Men det är en historia, som blöder, det här. Kanske att du inte vill höra mer? Jaså, det vill du ändå. Nå ja, många ord blir det inte till.

Från den stunden kunde ingen vidare beklaga sig över brist på utdelning i Margits glädjebank.

Aldrig hade hennes skratt klingat muntrare över gården, aldrig hade hennes vilja »att dra» varit större.

Huset sjöd av jäkt — bröllopet skulle nämligen bli så gott som genast — och om allt, allt var Margit med! Ja, till sist erbjöd hon sig till och med att bli »Framma», fast det var mot sed och bruk, så rädd var hon att inte göra nog. — — — Grannröd var hon i färgen, och ögonen glänste som stjärnor mot fall.

Vad det betydde, tänkte ingen på, och den som tänkte . . .!

Själv tänkte hon nog minst. Hon hade ju bara *en* tanke. Ibland tyckte hon, att hon sprang på ett svajande rep över ett sjudande mörker. Men då klamrade hon sig fast vid tistelorden, bakade in dem i bröllopstårtan, sydde in dem i brudklänningen: »aldrig visa dem något!»

Och så skulle man inte tro på helvetet! Jo, säger jag dig, jag *tror* och dömer henne, Maja, till evig eld. Vår Herre må i sin barmhärtighet göra med henne som han vill!

Ung, oerfaren, uppvärmd, hade han inte varit svår att snärja, han, pojken, men hålla honom kvar blev värre. För att binda säkert, hade inte Maja varit så noga med banden, och med svalkan kom ångern.

Det var ju Margit han älskade — bara Margit!

Så blev Margits svängande rep över mörkret ett rep av glödheta nubbar.

Sven tog sig före att genskjuta henne vart hon gick, att tigga och att be. Om Margit bara sa' ett enda ord, så skulle han göra slut med Maja!

Men Margit sa' aldrig det ordet!

Hon stod framför honom med nedslagna ögon, fast sluten mun och hårt sammanknäppta händer.

Han lyckades aldrig driva henne till tal eller förklaringar.

Det var det enda hon riktigt visste att hon inte ville: svara . . . Det enda hon riktigt visste. Den här Sven, som ville svika igen, var inte hennes Sven, Sven i buom! Han var bara »en talande». Och ändå gjorde orden han sa' så ont som hugg i öppet sår!

Han högg ju i hennes kärlek. — »Men — aldrig visa dem något — aldrig visa dem något!»

Om nätterna bara gick hon, gick, gick. Jag hörde henne många gånger, jag.

Maja levde i en ständig oro, trots sin segerkänsla.

Att Margit helt enkelt skulle låta henne »ta Sven», trodde hon ingenting på, efter hon ingenting förstod av slikt sinnelag. Också spionerade och vaktade hon utan rast eller ro.

En natt fick hon mot morgonsidan se Margit glida in i ladugården.

Det gällde nog ett möte!

Försiktigt, för att inte ertappa dem, ty hon *ville* inte ertappa dem, smög även hon sig in. Vad fick hon då se, tror du?

Jo, Margit, som med armen kring Bollas hals sov, så dödstungt som bara en vandrare, som i dygn och dygn irrat vilse i en skog och blivit till livsmärgen utmattad, kan sova.

Nu under sömnen syntes bäst hur mager och utbränd barnet blivit.

Majas hämndkänsla kände sig mättad äntligen. Den nacke, som vågat se *henne* över axeln, var böjd så djupt som ned till ett kreaturs hals för att där söka några ögonblicks ro och vila. Hon var nöjd!

Smyghata så väl som *smygälska* låg för slik usel feghets natur.

Ja, tro du mig, hennes stora agg till Margit hade nästan besvärat henne. Hon var rent av glad att få krympa ihop det igen.

Från den dagen bjöd Maja för egen skull till att skona Margit, bjöd till på ett beskyddande vis — men Margit lät inte beskydda sig. Hon blev också bjuden att resa bort, men då skrattade hon bara

trotsigt och frågade om folk glömt av, att det skulle bli glädje i huset nu!

Jag höll mig kvar i gården i tanke att — — —

Maja var skicklig i konsten att snärja män. Pojkens egen ofördärvenhet hjälpte också till. Nu kunde han inte slå sig loss längre: bröllopsdagen blev utsatt.

Också var Maja strålande, likaså Margit, som hållit fast vid att få bli »Framma» och nu höll på att klä' bruden i storkammaren. Hon stack nålar, grannlåter och band så försiktigt i Majas hår, som om hon prytt sin käraste vän. Och kanske att Maja var hennes käraste vän: hon mindes ingenting mer — — Självva tistelorden svängde som glödande hjul i huvudet på henne — allt sviktade!

Just när slöjan sattes fast, kom bud att Sven ville tala med Margit.

»Gå du», sa' Maja fryntligt — hon hade råd »vara folk» nu. — »Det gäller väl begåvningen, tänker jag. 'Framman' ska' ju alltid begåvas.»

Margit såg på henne trött. Så fyllde hon händerna med plymer och band och gick sakta ut till Sven.

Sven, i full brudgumsmundering, var vit ända till läpparna, och rösten var pressad, när han viskade:

»Bara ett ord, Margit — ett enda — och jag säger nej inför prästen!»

Margit for med handen över pannan.

»Varför talar du så hårt?» frågade hon klagande.

Så återvände hon till bruden, lika sakta som hon kommit . . .

Kyrkan, som låg nära till hands, var prydd med grönt. Grannarna, lika villiga att vara med om glädje som om sorg, ordnade sig ivrigt till bröllopståget.

Efter brudparet, över vilket riddarna höllo pellen, kom, enligt bruk, »Framman» ensam, i svart klänning, ljusblått skärp, handskar och en stor kvast av ringblommor i handen.

Hon gick med nedslagna ögon, for ibland med handen över pannan och satte fötterna så försiktigt framför varandra, som om det gällt följa en sviktande tråd.

Vägen krökte genom en gulnad björkhage och över ett gult rågfält, vars avhuggna stubb var svartstänkt av frosten. Luften var tung: endast över kyrkans tak föll en solstråle. De gamla sa', att den strålen betydde lycka!

Jag önskar jag kunde fara över, vad som nu kommer, så lätt, som när frosten andas — —

Vid altaret väntade redan prästen; under orgeljubil skilde bröllopsskaran sig i tvenne armar, till dess brudparet stod ensamt vid altarringen. Margit hade stannat orörlig mitt på stora gången, i solstrålen, som just då tärde in genom fönstret. Alla sågo vi nu hur dödvit hon var. Prästen hostade påminnande, men hon rörde sig inte. Först vid frågan, vill du Sven hava denna Maja till din äkta hustru — såg hon upp och log svagt. Så gled hon sakta fram mot altaret och ställde sig vid Svens lediga sida.

»Vig, vig!» viskade Maja, gråvit i färgen. »Hon vill bara chikanera oss!»

Prästen, som hade i gott minne Margits styvsinhet vid faderns död, upprepade vigselfrågan, fastän det var något i det vita flickansiktet framför honom, som . . .

Sven försökte svara, men tungan var utan kraft: han kunde inte.

Som omedvetet tog han Margits hand i sin, och nu talade Margit med en röst, som ingen kände igen, så mjuk var den, så mild och ändå så död.

»Varför svarar du inte prästen, Sven? Nog kan *du* vigselorden! Minns du inte hur ofta vi läste över dem i buom? Jag — Sven — tager — dig — Margit — till min — äkta — hustru! . . . Åh, nog minns du det?»

Det stela kärleksleende ansiktet vände sig långsamt emot honom. Då knuffade Sven upp kyrkdörren, slog händerna för ansiktet och flydde genom den gula björkhagen.

Varsamt, som om det gällt skydda ett vacklande tempel för fall, lade prästen ihop handboken. Ingen vågade röra vid henne — mer än solstrålen.

Nickande och leende gick hon åter ned över gången.

Så hördes ett skratt! . . .

Bed till Gud, att du aldrig må få höra det skratet från någon du håller kär!

Vi måste handbinda henne . . .

Efter tre veckors våldsamt kamp kom själens fullkomliga begravningsakt, och med den kroppens hälsa tillbaka.

Jag har så ofta undrat, om hon skulle haft större motståndskraft mot den stora sorgen, om hon sluppit nöta ut sig på de små kraven?

Det är tungt ständigt göra mer än man orkar . . .

Margit är glömd för längesedan: hon är bliven »Buabruden», vår nejds poesi och saga. Det är inte litet att få bli en nejds poesi och saga. Många av oss bli till intet alls!

Se på henne nu. Se hur klar profilen står mot det svarta hucket; se hur långfransade ögonen äro, och hör vad hon sjunger:

»I skogen bor vännen, i skogen bor Gud — i skogen bor solen, i skogen bor du!»

Till döds måste hon brytas, Hjärte-Margit, för att bli lycklig, ty hon är lycklig nu . . .

Hon sörjer aldrig mer, bara glädes och håller av, håller av *allt!*

Sven reste långt bort. Jag minns honom ständigt som en fördömd flyende genom det gula. Stackars pojke, stackars pojke!

Maja tvångslämnade orten. Gräset växte för tätt på vägen till hennes gård.

EN BJÖRNHISTORIA

23—170300. *Agrell, Nordanfrån.*

Såå, du vill prompt höra en björnhistoria, herre? Nå, jag är just i det humöret! . . .

Du ska' få höra den om Johannes, studenten . . .

Johannes var en student med binokel, svarta klädesbyxor, spegeldosa med snus i och en vit vit vit studentmössa, så ny, att den frasade om öronen både på honom och på andra. Reda på världen hade han och lärdom hade han — i synnerhet det senare.

Ja, du, han var så lärd, att han inte hade plats för lärdomen i sitt eget huvud, vilket nog också var ovanligt litet i måttet, utan måste plottra ut den åt en och var han fick fatt uti.

Barnfödd var han häruppe, men det gjorde han allt för att glömma, efter vi i fråga om civilisation stodo »polen så ovanligt nära».

Fostrad i gudsfruktan och enkla seder var han, men det försökte han också att glömma. Vår Herre föraktade han djupt såsom »ett misslyckat begrepp», därefter skrock och historier, och trodde säkert, att om någon skulle kunna förbättra plantsystemet, vilket enligt hans åsikt var högst felaktigt »i konstruktionen», så vore det han, Johannes-Peter-Karl-Olof Jans-

son, eller »John Johnstone», som han själv läste ut namnet.

För att hjälpa andra stava det rätt, hade han låtit trycka det på vita lappar, som han kallade visitkort. Jag har jämnt 12 sådana, »efter mitt minne var så klent».

En liten fåfånga hade »herr John Johnstone», den att få mäta krafter med en mäktig björn, få krama sönder den till en blodig massa, träda fram för folket och ropa: »Sen här en man!» Och så bli hemburen i triumf med den krossade björnen bakom sig, dragen på en flaka av femton svett drivna män.

På så sätt skulle han vinna berömmelse även till kroppen och hans namn gå till eftervärlden i alla de olika storhetsformer, som behövdes för att skapa en *verkligt* mäktig man.

Men björnarna hade inte bättre vett än vi, de ville inte alls låta krama ihjäl sig av herr John Johnstone; de visade sig inte ens, och då gav herr studenten ut det som säkert och visst, att björnarna här uppe »fanns endast i huvudet på folket» — och så föraktade han oss även som lögnare.

Utan svagheter är ju ingen. Herr John Johnstone hade en: han tyckte ännu om hjortron och helst om att få plocka dem själv, svala och friska från stjälken.

Den första dag ryktet gick »att nu var myrn gul» begav han sig också av på hjortronfångning med Heine i bakfickan, en smörgås i framfickan och en butelj dricka i byxfickan. Och så en stor kniv vid sidan — för manlighetens skull.

Soligt var det och härligt var det, men det såg inte herr John Johnstone, ty han såg på den tiden ingen annan härlighet än sin egen.

Myrn var som ett guldhav!

Guld vart man såg. Rött guld, gult guld, svart guld, och allt det guld det nickade som tunga topaser i ett uppslaget sammetsetu!

Fjärilar med guldstoff på vingarna svepte snålt över bären, och vid synranden vågade luften i ett tunt genombrutet guldkärp. Från fjällen kom vinden i breda slag och hämtade sötma och bärdoft åt de törstiga bergen, och i långsträckta slag flög den blå skogsduvan lågt efter marken som berusad av guldglöden.

Men som sagt, slikt såg inte herr John Johnstone. Han bara såg, att bären voro saftiga, och kände, att de voro friska och söta nog att behaga hans tunga.

På holmen, myrns enda fullkomligt säkra punkt, frukosterade herr John Johnstone, och så lade han sitt ljusa huvud till ro mellan ett par sammetsstuvor, för att låta sullet av de millioner insektsmammor, som matade och vyssjade sina små, också vyssja honom till en lärds stilla tankevila.

Han var säker på, att det var något fel med idén om myrar med!

Fuskverk hela skapelsen!! Ordningen i naturen?? Prat! Ordningen vore bara en naturligt verkande växelkraft, ett evigt perpetuum mobile, som uppstått genom . . .

Här svepte den söta myrvinden in herr John

Johnstone i ett så bedövande famntag, att han somnade, helt prosaiskt och tarvligt somnade som en bondpojke, vilket han också var, fast litet vriden ur gängorna för tillfället.

Han vaknade med en känsla av att sullet var så märkvärdigt förstärkt: det lät som om en jättebikupa svärmat alldeles bredvid öronen på honom, och *så* lärd var inte herr John Johnstone ännu, att han inte visste, att bikupor inte förekom här på myrn.

Han satte sig upp och såg! . . .

Vad tror du han såg? Jo, en brun slagbjörn av största art, tydligen liksom han ute på hjortronfängningen.

Om någonsin en björn sett lycklig ut — så var det den björnen. Han satt på stussen och öste hjortron i sig som i ett kar. Pälsen var lätt och yvig, mungiporna uppdragna i salig njutning, ögonen halvslutna, och ur det breda bröstet kom det egendomliga, bikupslika ljud, som särtecknar en björn i solskensstämning.

Att säga att herr John Johnstone blev rädd, skulle inte ge det minsta begrepp om hans känslor: han blev helt enkelt död av förfäran.

Röra sig vågade han inte; skrika vågade han inte; andas vågade han inte; dra in sina ben vågade han inte — men ligga stilla vågade han ändå allra minst av allt.

Så gjorde han en våldsam volt och lyckades verkligen komma bakom »holmens» enda stora sten.

Björnen bokstavligen gapade, så bären runno ur

munnen på honom! Kunde det finnas någon art av kryp på myrn, som inte *han* kände till? Och ett så stort till!

Han började att vädra — i långa sugande drag.

»Alldeles som om han vädrat stek», tänkte Johannes, ty i detta prövningens ögonblick krympte han ihop till Johannes igen. — Ja, han skulle gärna ha krympt ända ner till »lill'Jonke», som modern till hans fasa ännu ibland brukade kalla honom, om han bara hade kunnat komma ifrån *detta!*

Fly! Vart skulle han fly?

Det fanns ju bara *en* stig, och på den satt björnen, vaggande och vädrande.

Nalle, gammal och erfaren (han hade plockat inte mindre än fyra kulor ur kroppen!), hasade sig framåt sakta, sakta. — Ett par tum då och ett par tum då . . . alltjämt vädrande och mumlande.

Han kunde inte få korn på krypet. — — —

Människa? Nej. Får? Nej, inte riktigt. Och vad var det det hade för vitt i toppen? Var krypet en svamp? Det var nog en svamp, en stor ny sort! . . . Nalle var vegeterian. Han tyckte svårt om svamp. Stjälpande sig på alla fyra tog han ett par luffande steg framåt — —

Johannes, hjälten, började rabbla upp »Gud som haver barnen kär», varande en tillräckligt storsinnad ande, att inte längre komma ihåg några slags »misslyckade Gudsbegrepp».

Björnen saktade av — men fortsatte sedan.

Då, o, blygsel, råkade Johannes tänka på ett

skrock — att den som kallade björnen »fader» inte skulle bli riven.

Skrock?? Aldrig sänka sig till *det!*

Han skulle stirra på djuret, magnetisera det med sin blick, med *sin* blick!

Björnen lyfte sig varsamt över »holmens» kant. »Bössorna» voro så illmariga. Något eget — var — det — ändå med svampen!

Johannes försökte stirra in i nalles ögon, stirra majestätiskt.

Men det är rysligt att stirra in i ett par björnögon, de äro som flammande, blixtsnabbt hopkrympande och sig åter vidgande bärnstenseldar. Man drages in i dem!

Johannes fick yrsel . . . Han såg genom det gula, rakt in i hjärnan, såg huru nalle styckade honom — letade ut de bästa bitarna!

»Tvi dig, ditt otäcka spektakel!» skrek Johannes, nu så alldeles utom sig själv, att han blev en nordöverpojke igen och kände behov av att efter god nordansed håna »gamlingen».

»Tvi dig, tvi dig, tvi dig! Tror du kanske att jag är rädd för dig, din gamla korivare? Tvi dig, *tvi!* sa' jag.»

Björnens hittills bekymrade ansikte slätades ut med ens. Nu hade han fått grepp på kryptet! Hörde till bössorna — ändå, men till pojk-bössorna! Skulle knastras och bäras hem till mor och ungarna, som jämt kaxade efter kött och kött. Mager var han visst, kräket, men en munsbit blev han ju alltid!

Säker på sin sak, nalkades nu nalle lugnt, med blodrött gap och hopdragna, tindrande ögon.

»Utmärkta herr björn och fader», skrek Johannes, nu på knä och med hopknäppta händer. — »Hör du — *fa-der*, om du bara låter bli att riva mig, så ska' — jag i kväll — själv leda — ut i skogen — en stut åt dig, en — som — är mycket fetare och bättre än jag . . . En stut — goda — herr björn och — *fa-der-r!*»

Björnen stannade och slickade sig om mun.

Det var tydligt att han tyckte om stutar! Johannes kände het ånger över att inte förr ha skattat åt — — — Himmel . . . nalle tyckte *både* om studenter och stutar!!

Endast genom att blixtrande snabbt kasta sig upp i björken, holmens enda träd, hade Johannes räddat sig från björnens väl planlagda dödsgrepp.

Nalle kände sig litet flat att ha ramat miste, men så började han helt lugnt att ömse skaka och ömse höja trädet i långa jämna tag.

Den där karten skulle han väl ruska ned snart!

Johannes sviktade och svajade, men höll sig krampaktigt fast för att inte bli kastad i träsket.

Vilket öde!

Söka rädda sig från att bli kastad i träsket, för att dö i en otäck, oestetisk, stinkande björnmage — utan vittnen — bortglömd!!

Just då kom tanken till honom — att han ju hade en *kniv*: en duktig, stor kniv!

Om han skulle stiga ned och kämpa — till sista blodsdroppen? — —

Nej, det skulle bara vara att reta upp »mördaren» än mer.

Han var minsann arg nog förut!!

Björnen, som höll björken i god slänggungefart, började brumma av otålighet. Han hade fått aptit själv under arbetet. Men han kände myrn, han! Den var inte platsen för *häftiga* anfall. Nej, bort på säker mark måste han bära krypet — för att — —

»Tvi, vad du är ful i käften!» skrek Johannes, som i övermåttet av sin fasa blev en nordöverpojke igen och retades av att se björnens huvud oupphörligt sticka upp ett par tum från sina ben. »Vill du ha *traktering*, va?»

Dask! slängde Johannes nu sin mässingsdosa, full av snus, i det öppna, hetflåsande gapet.

Nalle släppte ögonblickligen trädet och for med ramarna över huvudet för att känna om han var sårad.

Så tittade han på sina sidor.

Nej, intet blod, inga kulor någonstans!

Nå, då kunde han väl smaka på krypets *traktering*, då?

Han knastrade kraftigt till om mässingsdosan, vrålade till, stack bakdelen i vädret och huvudet i den våta mossan, rev sig i munnen, grinade, spottade och svor. Ja, han *svor* verkligen — här uppe finns till och med björnar, som bedja böner — gjorde krumsprång och bar sig så tokigt åt, att Johannes, halvdöd av fasa som han var, måste skratta. Ja, han skrattade, så han höll på att trilla ur trädet, utan skakning, skrattade så han snyftade.

Men — så fick han en tanke — som verkligen var hans egen. Han kunde ju fly nu; stigen var klar och nalle sysselsatt. Men Johannes hade fått björnfrossan, herre, han kunde inte röra en fot!

Nalle rullade huvudet allt fortare och svor allt värre, till dess han rullat och svurit upp sig till fullt ursinne. Var just likt en »bössornas» fega avkomma att kasta »grynel» i halsen på en hederlig björn, när han inte dög till mer!

Men så skulle han också — —

Glömsk av den osäkra marken, grep nalle åter fatt i björken — nu på allvar.

Svaj, svaj, svaj!

Aldrig har en »kart» blivit bättre skakad!

Johannes kände sitt tag slakna, sina sinnen förvirras; han tryckte studentmössan till sitt hjärta och föll, föll som en man, efter han 'inte kunde annat — föll mjukt, varmt, skönt — direkt på björnens yviga rygg!

Nalle vände på huvudet och stirrade häpen på krypet; Johannes stirrade lika häpen tillbaka — försiktigt läggande upp sina ben på den urriga pälsen, »ifall det skulle falla 'far' in att vilja ta sig en smakbit i förväg».

Nalle såg flat ut — och kände sig flat. Lägga sig ned och tumla, för att göra kål på kräket, kunde han inte göra *här* — det visste han.

Det visste Johannes med, och så blev han en nordöver-pojke igen, och det med en känsla, som han förr aldrig känt maken till.

»Hej, min björn!» skrek han. »Hej, min björn! Här ska' du få för mig!» Örfil. »Här ska' du få för dig!» Dask, dask! »Här ska' du få för stuten i skogen!» Dask, dask, dask! »Och här ska' du få för kolar-Jans ko du rev!»

Dask, dask, dask!

Nalle skakade på huvudet, som om han fått ett getingbo i pälsen, och begav sig högt brummande ut på stigen för att på säkrare mark företaga avlivningen.

Johannes grät, skrattade, hojtade och skrek och använde friskt hälarne till sporrar.

Men så kom han ihåg sig, gled oförmärkt ned vid en bi-stig invid »land» och hade den oändliga glädjen att från toppen av ett träd åskåda hur nalle gång på gång tumlade i skogsbrynet — för att varje gång titta lika förvånad och ursinnig på den fortfarande tomma marken.

Till sist ryckte »far» i ilskan upp ett par ung-träd och luffade under de våldsammaste brummanden hem — för att klaga sig hos »mor»!

En hel vecka låg Johannes till sängs efter persan han utstått. Det var mycket han fått att fundera på — mest funderade han på den där nordöver-pojken i sig. Kanske att? . . . Ja, det var många »kanske» han hade fått att tugga på.

Men *glädje* av sin historia fick han aldrig. Till och med Jon Lars, vars farfar dödat tre björnar och därför ännu njöt stort anseende som björndödare, spottade åt honom. Likaså björn-Olof, som hade

»egenhändigt» dödat 22 björnar och fått medalj, spot-
tade åt honom.

Sydöverfolket blevo de värsta: de drevo skoj med
honom och sa', att han drömt hela skräpet i sullet
på myrn!

Luta dig ned, herre, så ska' jag viska något i
ditt öra, men berätta det bara inte. Det är möjligt
att han drömt, han Johannes; det har hänt förr, att
björnhistorier blivit drömda här uppe!

Men hysch-hysch! . . .

Emellertid blev Johannes en duktig skogskar, vad
det led. Han hade fått blick för proportioner, där
ute på myrn. Det är minsann inte *alla* björnhisto-
rier, som visa slika goda resultat! Ha ha ha!

ETT SKRATT

För längre sedan tillbaka än du minns, herre, steg en natt i medio av augusti frostfolket upp ur kärren här nordöver och knäckte huvudena av kornaxen, som just den sommaren stått som käcka vikingar med tunga kaskar av guld.

Även över betesmarkerna hade dödsdansen gått fram; allt var svart och förbränt som efter eld. Ja, till och med vid dikeskanterna voro de grova sensommarstråna svartnypta av okynniga frostbarnsfingrar.

Jämmer och klagan hördes över stora vidder den morgonen. Svälthungern hade ju ringt i dödslockan!

Vad vet den om hunger, som bara varit hungrig? Till och med vi, som äro vanda till tanken att svälthungern *måste* komma en gång emellanåt, vi frukta den som en vilddjurskänsla. Den tar *allt*, från det sämsta till det bästa livet äger, och grinar ändå efter mer!

Det året, när frostfolket for så hårt fram häruppe, hölls jag i staden för att samla lärdom åt fåglarna, ty åt dem har jag strött den.

Framme vid jul började svälthären att rycka in.

Det var en här att se på!

När man äter granris, halm, jord, lavar och bark, så blir huden därefter i färg och i tänja. Sedan är det sitt eget kött man äter, sitt eget blod man dricker, så sina tankar, sina känslor, sin vilja — ja, sin heder — bara man får en kaka bröd till den.

Stadsboarna gräto, gävo och kokade. I varje hus puttrade en svältgryta, men ur hemmen var skrattet bortsopat: inte ens de små barnen vågade le det året, så rädda voro de för dessa levande döda, som med underliga skrällande röster ständigt ropade på bröd.

I skolan slappades disciplinen av. Vem brydde sig om, ifall ett latinskt verb knakade, när man själv knakade av hunger, ty det gjorde vi, vi, som hade bröd att *ge!* Det skulle, till och med för oss pojkar, ha känts som en synd och en stöld att ha ätit sig mätt.

Långa hästforor med säd kommo ju sydifrån, men de behövde veckor för att hinna hit upp, och när de hunno upp? En droppe! — —

En dag låg jag i stadsbacken på utkik efter Olle och Blacken, som var månad brukade komma med påfyllning till mitt matsäcksskrin.

Nu hade jag inte sett till dem se'n jul, och oron hade tagit mig. Men jag bredde ut oron på en kaka av mors mjuka syrade bröd med sirap på . . .

Och ändå led *jag* bara av pojkhunger!

Just i kvällningen fick jag se ett tåg av grå, fladd-

rande vadmalskläder komma vacklande in genom tullporten.

Det var en svälthungersmor omgiven av sex skrynkliga, gula, darrande gubbar och gummor från fyra till nio år — skelett i tomma kläder.

Endast det yngsta barnet, en liten flicka på två år, hade stått härjaren emot och satt leende och rosig på moderns med en mjuk trasa omlindade benrangelsarm. Ännu minns jag hennes — moderns — långa ohyggliga hals, darrande som en spiral, av det ständiga letandet efter föda. — —

Som om de lekt en hemsk lek, vävde det grå tåget i sicksack dörrarna emellan, men överallt blev det avvisat: »de voro för många»!

Tänk dig, att vara för många när man svälter!

Stadsboarnas goda hjärta svek inte, men deras förråder: vi voro till hälften uthungrade själva, och ännu knäppte kölden varje natt än fastare samman inloppets isportar.

Här och där fingo de ju dock en smula soppa eller en beta bröd, men aldrig nog för att räcka till även åt henne, modern.

På natten drömde jag om det grå vadmalsståget, som likt en våg vävde dörrarna emellan.

Dagen därpå låg jag åter på utkik i stadsbacken och fick då till min omätliga fröjd se en gul kärra, vars långskurna snedder uppöver jag tyckte mig känna igen.

Jag rusade den till mötes. Jo, det *var* Olle och Blacken eller åtminstone deras skinn och ben, ty även

till vår socken hade nu spöket kommit. Olle, tjugoföråringen, såg ut som en sextioåring.

Jag grät med båda armarna kring Blackens fårade hals.

Men tror du inte, att Olle ändå hade förning med sig: tre tjocka kakor syrat bröd med sirap på!

Vad det ville säga av mor att under slika tider skicka mig rent bröd, tänkte jag inte på; men vad det ville säga för den hungerdarrande Olle att lämna fram gåvan i oskatt skick, det tänkte jag på.

Jag visste att jag borde ge honom den ena kakan till belöning; jag kände att jag ville göra det, kände, att jag *säkert* ville göra det — men jag gjorde det inte.

Pojkhungern var redan mer än *jag* kunde bära med den hedern!

Just som jag förde första biten till mun, kom det »grå tåget» ringlande mot stenen, bakom vilken jag satt gömd. Modern raglade som en drucken, och hon var drucken, drucken av svält!

Barn-gubbarna och barn-gummorna kvedo omkring henne på ett oupphörligt, trött, utslitet, hjärtskärande sätt.

Gråta högt orkade de inte.

»Klaga er inte, klaga er inte, barn», sa' modern med en skrovlig, upprabblande röst, skrovlig av att ständigt upprepa samma hoppfulla ord utan hopp. »Klaga er inte, klaga er inte!»

»Far kommer nog snart med bröd, far kommer nog snart med bröd!»

Den lilla rosiga flickan på armen skrattade hon, skrattade och började dra' modern i det blåsvarta hoptovade håret. Hon försökte le igen, modern — men så brast jämmern i henne ut i ett rop . . .

»Jesus Kristus, Jesus Kristus, vad ska' det bli av oss i vår nöd!»

Det rök av hjärteblod det ropet — — —

Gud ske pris, att jag inte kunde . . .

Med ögonen utan syn för tårars skull, lade jag tyst mina tre orörda kakor i hennes knä och sprang min väg men inte längre bort, än att jag kunde få övertyga mig om *ett*.

Jo, det räckte: hon fick en bit med!

Det grå tåget blev dagen därpå »avlyst» av stads-vaktmästaren.

Sent på kvällen bröt modern upp med sin förminskade barnskara, ty en god fru hade tagit den lilla rosiga Anna som eget barn.

Hon grät våldsamt med förklädet slaget över huvudet.

Gång på gång stannade hon och såg sig tillbaka mot Storgatan, där hon nyss i det vänliga gula huset lagt sitt hjärtebarn i den fina främmande bädden!

Vi pojkar, som följt henne, förstodo utan tankar, att hon i all sin nöd känt sig vara tusen gånger rikare, när hon kom, än nu när hon gick.

Snyftningarna hördes länge, länge — —

Så dogo de ut till sist, som om mörkret druckit dem.

Lilla Anna blev min första kärlek. Jag var hen-

nes häst, hennes hund, hennes tillhörighet. Jag älskade henne, som man älskar minnet av sin första goda gärning. Alla voro så ömma mot den nykomna lillan; varje liten läckerhet, som ännu kunde uppsåras, skulle lilla Anna ha! — — —

»Mat, mat, mat», var också hennes ständiga begäran först.

Men när hon började känna sig mätt på att vara mätt — blev det en förändring.

Hon ville inte ha någon mat mer — aldrig någon mat mer — leksakerna kastade hon bort. Inte ville hon längre sitta i fostermoderns knä; hon ville bara ligga, ständigt ligga i den säng, där modern lagt henne. Hon blev gul, hon blev hopkrympt, och hon grät syskonens kvidande, orkeslösa hungergråt.

Doktorn sa', att fallet var högst eget: »hunger-tyfus mitt i överflödet!» — Hjärtats hungertyfus — herre!

Somliga barn födas inte på en gång, utan hänga i år och år, ja, somliga i hela sitt liv, fast vid modern med tusende osynliga trådar. Om ett sådant barn slites loss med våld, begås mot det en gärning mera grym än mord.

Hon hade aldrig skrattat, lilla Anna, sedan hon kom till oss. Lyckades jag locka fram bara bebådelsen av ett leende på de små förtorkade läpparna, var jag stoltare än om skolans alla utmärkelser kommit mig till del.

En kväll tycktes den lilla hoptorkade kroppen varken ha andedräkt, blick eller liv.

Fostermodern grät, och jag hade svept sänggardinen kring huvudet, så ingen skulle höra hur omanligt jag snyftade.

Doktorn var inne. Just när han nickade, att slutet var nära, flög en gråklädd kvinna in genom tullporten och fram till det lilla gula trähuset.

In i rummet kom hon, ryckte med ett skri sitt lilla dödsmärkta barn upp ur bädden och tryckte henne nästan vilt intill sig.

Anna slog upp de blå, redan över livets gnista tillbakastjälpta ögongloberna, log och försökte med sina små hopkrympta händer öppna moderns vida, o, så vida klänningsliv! Så föll huvudet ned mot benrangelnsarmen — — —

Hon sov tryggt — sov länge!

Redan efter en vecka började små rosor tränga ut i de gula skuggorna på Annas kinder. Efter fjorton dagar var hon skär och vit igen, efter en månad var hon alldeles frisk.

Snart nog orkade hon slå mig med sina små händer; hon pratade och var lycklig.

Men *skrattade* gjorde hon inte, förr än modern, rikt begåvad, ty nu hade vi fått understöd, genom tullporten åter bar ut henne till svälten och missväxtåren.

Då skrattade hon — skrattade!

S O R G

26—170300. *Agrell, Nordanfrån.*

Sorg, sorg råder i skogen; djup, tärande sorg.
Järnvägen kommer!

Vad betyder människors sorg mot skogens?

Människorna kunna flytta sig, söka näring och sol på annat håll; skogen står bunden, bunden till död och bödelsyxa, om människorna så vilja — och de vilja.

De komma i ett långt tåg, långt borta, med hackor, borrar, yxor och dynamit.

Jag ser dem — vi se dem alla!

Lägg din hand på marken, och känn hur den skälver?

Den vet att den skall slitas upp, rövas på sina skatter, förtrampas och gå miste om sin högsta uppgift, den att alstra liv.

Hör du vattenfallet hur det sjunger?

Nej, det sjunger inte, det klagar.

Hör du vad det ropar?

»Ve, ve, min makt skall bindas, min näck skall mördas, min päreskatt skall njutas av nyttans träl!»

Sorg, sorg råder i skogen.

Hör du hur viddernas stora tystnad flyr med tunga vingslag?

Ser du bergen, hur de glöda?

Bergafolket känner sin makt — därför vågar det visa vrede.

Det råder brådska därinne i granitsalarna, må du tro. Alla skatter skola släpas undan och gömmas djupt. Snö skall täcka dem, is skall täcka dem, lava skall täcka dem!

Vägen till dem skall åtminstone kosta blod och människosjälur. Men vad bry sig människorna om blod och själar, när det gäller guld.

Ser du bäckarna, hur de dansa?

Nej, det är inga bäckar, det är tårar, som falla från vattenfallen däruppe, i vilka skapelsens jättedvärg, människan, redan huggit sin förstörande klo.

Tyst, lyssna!

Hör du klappandet av hovar?

Det är renarna, som fly från de dynamitvacklande fjällen. — Och hör, hör noga!

Vad är det för en mäktig klagan, som ljuder där inne i snåret?

Det är sagans snövita björn, han med de svarta hårspetsarna, som river sig själv till döds i sin människofruktan.

Du tror kanske, du, att skogen består av trån?

Nej, vet, här finns inga trån, här finns en värld på rot.

Ser du de täta raka furuleden?

De äro skogens gemene man, de trogna och tappra, de, som stå och falla, till det sista skyddande hus och hem mot frost och död.

De darra inte ens nu, fast de veta att fienden nalkas i skaror.

Men se på dessa två darrande, späda rönnar! Se, hur de slingra armarna kring varandra för att i gemensam ångest finna gemensam styrka till gemensam död. Skydda dem furor, skydda dem, så länge ni kunna!

Se på hängbjörkarna, se!

De äro skogens nervfolk, aldrig nöjda, alltid krävande sol och utrymme — sol och utrymme för *alla* sina sidor! Men nu klaga de inte, kräva de intet. De svepa skälvande in sig i sina långa lockar, redan lidande dödens kval — innan döden är kommen. Och asparna! Se bara hur försiktigt de vända sina blad för att inte rassla »för högt».

De äro skogens pratare, pratare utan all kärna, men sådana frukta alltid mest!

Och enefolket, det tappra enefolket, som från buskar arbetat sig upp till träen! Vad tjänar nu allt deras arbete till?

Deras öde blir ändå att dö på bålet, när skogens lätta kår, myggorna, med sina giftbemängda vapen försöka hindra inkräktarna att tränga in i gröna världens hjärta.

Du tror kanske, du, att det inte finns lagar, rätt och ordning här i den gröna världen? Jo, du, här finns kungar och adelshov, republikaner och vardagsfolk, akademier, skolor, domare — och pöbel med, om du så vill.

Men pöbeln är så lättledd här i den gröna världen, den tuktas och förädlas så hastigt. Vår luft är så frisk.

Ja, här finns städer med och hav och omätliga öknar och kyrkor, du, kyrkor, där människosjälar finna frälsning utan ord. Och här finns sagans hela här — och här finns liv, millioner lyckliga liv, som nu skola släckas eller skrämmas.

Och varför?

Vi behöva inte er civilisation, *ni* kan ingenting ge *oss* — bara taga. Det är *vi*, som äro rika, ty vi vaka vid det fördolda.

Men människorna förstå intet, de vilja ha allt — allt!

Lyssna än en gång, lyssna! Hör du hur luften skälver av älgarnas snabba lopp? Hör du hur visselpiporna skära? Jättedvärgarna nalkas — i ett långt tåg — långt borta, med hackor, borrar och dynamit. Hör du de råa skotten?

Tomtarna sy brådskande färdiga sina svepningar; småfolket, skogens glädje, draga hättorna över huvudet och förvandla sig själva till sten.

Jag önskar jag kunde göra som de.

Min kappflik får vara min hätta . . .

Sorg, sorg råder i skogen!

Jätte-dvärgarna komma med hackyxor, borrar och dynamit.

Ve ve . . .

Sorg, sorg råder i skogen, djup — tärande sorg . . .

6000025803

Göteborgs universitetsbibliotek

